

Stowarzyszenie

**„Tradycja, Kultura,
Rozwój”**

Lokalna Strategia Rozwoju

dla obszaru gmin

Czerniewice, Poświętne,

Rzeczyca i Żelechlinek

SPIS TREŚCI

Grudzień 2008

I.	Charakterystyka lokalnej grupy działania (LGD) jako jednostki odpowiedzialnej za realizację lokalnej strategii rozwoju (LSR)	
	I.1. Nazwa i status prawny LGD oraz data wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego i numer w tym rejestrze	
	I.2. Opis procesu budowania partnerstwa	
	I.3. Charakterystyka członków LGD albo jej partnerów i sposób rozszerzania lub zmiany składu LGD	
	I.4. Struktura organu decyzyjnego LGD	
	I.5. Zasady i procedury funkcjonowania LGD oraz organu decyzyjnego	
	I.6. Kwalifikacje i doświadczenie osób wchodzących w skład organu decyzyjnego	
	I.7. Doświadczenie LGD i członków LGD albo jej partnerów w realizacji operacji	
II.	Opis obszaru objętego LSR wraz z uzasadnieniem jego wewnętrznej spójności	
	II.1. Wykaz gmin wchodzących w skład LGD albo będących jej partnerami	
	II.2. Uwarunkowania przestrzenne (mapa), geograficzne, przyrodnicze, historyczne i kulturowe	
	II.3. Ocena społeczno - gospodarcza obszaru, w tym potencjału demograficznego i gospodarczego obszaru oraz poziomu aktywności społecznej	
	II.4. Specyfika obszaru	
III.	Analiza SWOT dla obszaru objętego LSR, wnioski wynikające z przeprowadzonej analizy	
IV.	Określenie celów ogólnych i szczegółowych LSR oraz wskazanie planowanych przedsięwzięć służących osiągnięciu poszczególnych celów szczegółowych, w ramach których będą realizowane operacje	
V.	Określenie misji LGD	
VI.	Wykazanie spójności specyfiki obszaru z celami LSR	
VII.	Uzasadnienie podejścia zintegrowanego dla planowanych w ramach LSR przedsięwzięć	
VIII.	Uzasadnienie podejścia innowacyjnego dla planowanych w ramach LSR przedsięwzięć	
IX.	Określenie procedury oceny zgodności operacji z LSR, procedury wyboru operacji przez LGD, procedury odwołania od rozstrzygnięć organu decyzyjnego w sprawie wyboru operacji w ramach działania „Wdrażanie LSR”, kryteriów, na podstawie których jest oceniana zgodność operacji z LSR, oraz kryteriów wyboru operacji, a także procedury zmiany tych kryteriów	
X.	Określenie budżetu LSR dla każdego roku jej realizacji	
XI.	Opis procesu przygotowania i konsultowania LSR	
XII.	Opis procesu wdrażania i aktualizacji LSR	
XIII.	Zasady i sposób dokonywania oceny (ewaluacji) własnej	
XIV.	Określenie powiązań LSR z innymi dokumentami planistycznymi związanymi z obszarem objętym LSR	
XV.	Wskazanie planowanych działań, przedsięwzięć lub operacji realizowanych przez LGD w ramach innych programów wdrażanych na obszarze objętym LSR	
XVI.	Przewidywany wpływ realizacji LSR na rozwój regionu i obszarów wiejskich	
XVII.	Informacja o załącznikach	

Stowarzyszenie „Tradycja, Kultura, Rozwój” powstało w maju 2008 roku z zamiarem wdrażania podejścia Leader na terenie gmin Czerniewice, Poświętne, Rzeczyca i Żelechlinek. Opracowanie Lokalnej Strategii Rozwoju (LSR) było pierwszym wspólnym działaniem przedstawicieli tych gmin ukierunkowane na wypracowanie wspólnych pomysłów na rozwój w oparciu o rzetelną diagnozę problemów oraz szans rozwojowych.

Opracowanie LSR zostało sporządzone zgodnie z wytycznymi zawartymi w rozporządzeniu Komisji (WE) nr 1974/2006 z dnia 15 grudnia 2006 r. ustanawiające szczegółowe zasady stosowania rozporządzenia Rady (WE) nr 1698/2005 w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) (Dz. Urz. UE L 368 z 23.12.2006, str. 15, z późn. zm.), które stworzyło nowe ramy dla Programu Leader w Unii Europejskiej. Przy opracowaniu LSR uwzględniono zapisy polskiego ustawodawstwa dotyczącego Podejścia Leader zawarte w:

- Ustawie z dnia 7 marca 2007 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (Dz. U. Nr 64, poz. 427);
- Rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 25 czerwca 2008 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania oraz wypłaty pomocy finansowej w ramach działania **„Wdrażanie Projektów Współpracy”** objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013;
- Rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 23 maja 2008 r. w sprawie szczegółowych **kryteriów i sposobu wyboru lokalnej grupy działania do realizacji lokalnej strategii rozwoju** w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013;
- Rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 23 maja 2008 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania oraz wypłaty pomocy finansowej w ramach działania **„Funkcjonowanie Lokalnej Grupy Działania”** objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013;
- Rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania **„Wdrażanie Lokalnych Strategii Rozwoju”** objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013.

Postawą opracowania były również instrukcje przygotowane przez MRiRW oraz podręcznik pt. Budowanie lokalnej strategii rozwoju w ramach osi 4 Leader Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 -2013 (autorstwa Adama Futymskiego i Ryszarda Kamińskiego, Warszawa 2008).

I. Charakterystyka LGD jako jednostki odpowiedzialnej za realizację LSR

I.1. Nazwa i status prawny LGD oraz data wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego i numer w tym rejestrze

- 1) nazwa LGD : Stowarzyszenie Lokalna grupa działania "Tradycja, Kultura, Rozwój".
- 2) status prawny: stowarzyszenie dostosowane do wymogów art. 15 ustawy z 7 marca 2007 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem, EFROW.
- 3) data wpisu do KRS – 21.08.2008 r.
- 4) nr w KRS – 0000312126

I. 2. Opis procesu budowania partnerstwa

Inicjatywa utworzenia partnerstwa w ramach programu LERADER pojawiła się w Gminie Rzeczyca. Do współpracy poproszeni zostali partnerzy z Gmin: Czerniewice, Żelechlinek i Poświętne. Pomysł utworzenia Lokalnej Grupy Działania spotkał się z dużym zainteresowaniem ze strony lokalnych liderów i w kwietniu 2008 odbyło się pierwsze spotkanie osób zainteresowanych. Byli to wójtowie tych gmin oraz lokalni liderzy .

Na spotkaniu tym ustalono plan działania i osoby odpowiedzialne za realizację poszczególnych zadań. M.in. wstępnie ustalono treść Statutu, nazwę Stowarzyszenia. **W dniu 15 maja 2008 r. odbyło się pierwsze Zebranie Założycieli**, na którym podjęto uchwałę o utworzeniu Stowarzyszenia, uchwalono Statut, powołano Komitet założycielski. Na kolejnym posiedzeniu Zebrania Założycielskiego powołano Zarząd Stowarzyszenia oraz Komisję Rewizyjną.

Głównymi celami Stowarzyszenia są:

- 1) opracowanie i realizację Lokalnej Strategii Rozwoju (LSR) w rozumieniu ustawy z dnia 7 marca 2007 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, przepisów wykonawczych do tej ustawy oraz przepisów Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013, dla obszaru gmin: Czerniewice, Poświętne, Rzeczyca, Żelechlinek,
- 2) podejmowanie inicjatywy i działań mających na celu pobudzenie aktywności społeczności lokalnych oraz ich czynny udział w opracowaniu i realizacji LSR,
- 3) upowszechnianie i wymianę informacji o inicjatywach związanych z aktywizacją ludności na obszarach wiejskich położonych w obszarze działania LGD,
- 4) propagowanie działań na rzecz realizacji LSR w obszarze działania LGD, pozyskiwanie partnerów i źródeł finansowania LSR, w tym z programów pomocowych,
- 5) promocja obszarów wiejskich położonych w obszarze działania LGD,

- 6) realizację i wspieranie działań na rzecz realizacji PROW dla obszaru gmin, o których mowa w pkt. 1
- 7) rozwój edukacji na obszarach wiejskich,
- 8) udzielanie wsparcia mieszkańcom obszaru objętego LSR w zakresie przygotowania projektów i pozyskiwania środków na ich realizację, w tym z programów pomocowych.

I.3. Charakterystyka członków LGD albo jej partnerów i sposób rozszerzania lub zmiany składu LGD

Charakter LGD „Tradycja, Kultura, Rozwój” określają członkowie Stowarzyszenia, zarówno osoby prawne jak i osoby fizyczne, będące reprezentantami różnych środowisk i sektorów. Wykaz członków partnerstwa aktualny na dzień 15.12.2008 r. zawiera załącznik nr 1 do LSR.

Członkami Lokalnej Grupy Działania są reprezentanci różnych środowisk:

- a) sektora publicznego, w tym 4 Gminy, ośrodki kultury i sportu,
- b) społecznego, w tym osoby fizyczne działające na rzecz rozwoju lokalnej społeczności, sołtysi, kobiety i młodzież, grupy inicjatywne i stowarzyszenia,
- c) gospodarczego, w tym rolnicy i lokalni przedsiębiorcy.

Zasady rozszerzania lub zmiany składu LGD

Zgodnie z § 14 Statutu Stowarzyszenia, nabycie i stwierdzenie utraty członkostwa w Stowarzyszeniu następuje na mocy uchwały Zarządu Stowarzyszenia podjętej zwykłą większością głosów. Członkiem zwyczajnym Stowarzyszenia może być pełnoletnia osoba fizyczna, która:

- spełnia warunki określone w ustawie „Prawo o stowarzyszeniach”,
- deklaruje aktywną działalność w realizacji celów i zadań Stowarzyszenia,
- działa na rzecz rozwoju obszarów wiejskich i przedstawi rekomendację w tym zakresie,
- złoży na piśmie deklarację członkowską.

Rekomendacja, o której mowa wyżej, może być udzielona przez podmioty działające na obszarze LGD „Tradycja, Kultura, Rozwój”:

- a) partnera społecznego i gospodarczego b) gminę wiejską,
- c) gminę miejsko-wiejską,
- d) związek międzygminny,
- e) inną osobę prawną, której działalność obejmuje realizację celu Stowarzyszenia.

Istotnym zadaniem, jakie stoi przed Stowarzyszeniem, jest stale inspirowanie inicjatyw oddolnych i aktywizowanie środowisk lokalnych do podejmowania działań, mających na celu rozwój lokalny. Efektywna realizacja tego działania wymaga budowania szerokiego partnerstwa. W tym celu

planowane jest poszerzenie składu Lokalnej Grupy Działania o nowych członków. W przyjmowaniu nowych członków Zarząd kierować się będzie zarówno aktywnością liderów, jak i zabezpieczeniem równowagi w zakresie reprezentowania środowisk lokalnych, dotychczasową aktywnością społeczną podmiotów oraz wolą wspólnej realizacji konkretnych działań wynikających z LSR.

Ponadto planowane jest wzmocnienie oraz wykreowanie mniejszych (ale ważnych w porządku lokalnym) organizacji lokalnych i włączenie ich do partnerstwa. W szczególności, tak rozumiane rozszerzanie partnerstwa dotyczy przekształcania KGW, obecnie nieposiadających osobowości prawnej, w organizacje pozarządowe zarejestrowane w KRS. W tym zakresie rozszerzanie składu LGD będzie ściśle związane z prowadzeniem szkoleń i udzielaniem wsparcia eksperckiego przez Stowarzyszenie.

Od momentu powstania Stowarzyszenie rozszerzyło już swój skład o 4 nowych członków. W chwili obecnej Stowarzyszenie prowadzi działalność informacyjną w środowisku lokalnym w celu pozyskania nowych partnerów. W przygotowaniu są trzy porozumienia z podmiotami prawnymi.

I.4. Struktura Rady

Jednym ze statutowych organów Stowarzyszenia LGD „**Tradycja, Kultura, Rozwój**” jest Rada, do której wyłącznej kompetencji należy wybór operacji, zgodnie z art. 62 ust. 4 rozporządzenia nr 1698/2005 z dnia 20 września 2005 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW), które mają być realizowane w ramach LSR.

Skład Rady Stowarzyszenia LGD „Tradycja, Kultura, Rozwój”

Lp.	Nazwisko i imię	Podmiot delegujący	Gmina	Sektor
1	Edward Pietrzyk	Rada Gminy	Czerniewice	Publiczny
2	Krystyna Bernaciak	Osoba fizyczna	Czerniewice	Społeczny
3	Wiesława Koczywąg	Osoba fizyczna	Czerniewice	Społeczny
4	Sławomir Włodarczyk	Przedsiębiorca	Czerniewice	Gospodarczy
5	Kaczmarek Bogdan	Rada Gminy	Żelechlinek	Publiczny
6	Dziedzianowicz Andrzej	Osoba fizyczna	Żelechlinek	Społeczny
7	Pasik Mirosława	Osoba fizyczna	Żelechlinek	Społeczny

8	Plich Jarosława	Osoba fizyczna	Żelechlinek	Społeczny
9	Stępień Mieczysław	Rada Gminy	Poświętne	Publiczny
10	Grzegorski Marian	Osoba fizyczna	Poświętne	Społeczny
11.	Łumiński Jerzy	Przedsiębiorca	Poświętne	Gospodarczy
12.	Wiśniewska Ewa	Osoba fizyczna	Poświętne	Społeczny
13.	Maria Jolanta Ochota	Osoba fizyczna	Rzeczyca	Społeczny
14.	Monika Woźniak	Osoba fizyczna	Rzeczyca	Społeczny
15.	Bigos Wojciech	Przedsiębiorca	Rzeczyca	Gospodarczy
16	Antoni Socha	Klub sportowy „Łabędź”	Rzeczyca	Społeczny

Rada LGD „Tradycja, Kultura, Rozwój” składa się z 16 osób i jest organem decyzyjnym w Stowarzyszeniu – wybiera projekty w ramach LSR do realizacji. W składzie rady zachowane są proporcje „sektorowe” wymagane w Rozporządzeniu Rady (WE) Nr 1698/2005 art. 62 ust. 1b. Sektor publiczny reprezentuje 3 członków Rady, sektor społeczny 10 i sektor gospodarczy 3 członków. Sektor społeczno-gospodarczy stanowi 81,25 % członków Rady. W skład Rady wchodzi 7 kobiet i 9 mężczyzn i tym samym zachowany jest również parytet równowagi płci.

Struktura organu decyzyjnego i jego reprezentatywność, sposób powołania i zmian w składzie organu decyzyjnego LGD

Członkowie Rady są wybierani i odwoływani przez Walne Zebranie Członków spośród członków na okres 2 lat. Wybór członków Rady odbywa się zgodnie z zasadą określoną w wymaga bezwzględnej większości głosów przy obecności ponad połowy członków Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia. Członków Rady można odwołać na wniosek Walnego Zebrania lub na wniosek co najmniej 50% członków Rady Stowarzyszenia. Rada na pierwszym posiedzeniu zobowiązana jest do wyboru w głosowaniu jawnym Przewodniczącego i Wiceprzewodniczącego oraz pozostałych członków Rady.

Rada jest szerokim organem decyzyjnym Stowarzyszenia, której zadania polegają na wyborze operacji, które mają być realizowane w ramach zatwierdzonej przez Walne Zebranie Lokalnej

Strategii Rozwoju. Wybór operacji dokonywany jest w formie uchwały Rady, podjętej zwykłą większością głosów przy obecności, co najmniej połowy członków uprawnionych do głosowania.

Rada obraduje na posiedzeniach zwoływanych przez Przewodniczącego w miarę potrzeb. Posiedzenia Rady zwołuje Przewodniczący Rady, uzgadniając miejsce, termin i porządek posiedzenia z Zarządem i Biurem LGD. **Do wyłącznej kompetencji Rady należy wybór operacji, które mają być realizowane w ramach lokalnej strategii rozwoju opracowanej przez Stowarzyszenie. Żaden z członków Rady nie może być zatrudniony w biurze LGD, ponieważ kolidowałoby to z jego zadaniami związanymi z wyborem operacji wdrażanych poprzez LSR.**

Szczegółowe zasady i procedury funkcjonowania Rady LGD „Tradycja, Kultura, Rozwój” oraz sposób jej powoływania i zmian w składzie, określa Regulamin, stanowiący **Załącznik nr 2 wniosku o wybór LGD do realizacji LSR.**

W regulaminie organizacyjny została określona także procedura wyłączenia członka organu decyzyjnego od udziału w dokonywaniu wyboru operacji w razie zaistnienia okoliczności, które mogą wywołać wątpliwości, co do jego bezstronności, w szczególności w przypadku ubiegania się przez tego członka o wybór jego operacji w ramach działania 4.1 Wdrażanie LSR.

Procedura ta określa, że w głosowaniu nad wyborem operacji nie bierze udziału członek Rady LGD „Tradycja, Kultura, Rozwój”, którego udział w dokonywaniu wyboru operacji może wywołać wątpliwości, co do jego bezstronności. Poszczególni radni, przed głosowaniem nad wyborem operacji podpisują deklarację bezstronności i poufności. Z mocy prawa wykluczeniu podlegają: 1) osoby składające wniosek, 2) osoby spokrewnione w pierwszej linii z wnioskodawcą, 3) osoby zasiadające w organach lub będące przedstawicielami osób prawnych składających wniosek. W przypadkach innych niż wymienione o wykluczeniu decyduje głosowanie.

I.5. Zasady i procedury funkcjonowania LGD

Lokalna Grupa Działania „Tradycja, Kultura, Rozwój” funkcjonuje w oparciu o:

- ustawę z dnia 7 marca 2007 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich [Dz.U nr 64, poz.427],
- rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 23 maja 2008r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania

„Funkcjonowanie lokalnej grupy działania” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013 [Dz.U nr 103, poz.660],

- rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 8 lipca 2008 . w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania oraz wypłaty pomocy finansowej w ramach działania „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013 [Dz.U. nr 138, poz.868],
- statut Stowarzyszenia (załącznik 1 do wniosku o wybór LGD do realizacji LSR),
- regulamin Rady Stowarzyszenia (załącznik 2 do wniosku o wybór LGD do realizacji LSR).

Opis rozdziału funkcji pomiędzy poszczególne organy LGD (w tym wykazanie rozdzielenia funkcji decyzyjnej (organ decyzyjny Rada) od zarządczej (zarząd)

Najwyższą władzę w stowarzyszeniu ma **Walne Zebranie Członków**, do którego kompetencji należy:

- 1) uchwalanie kierunków i programu działania Stowarzyszenia ,
- 2) wybór i odwołanie członków Zarządu,
- 3) wybór i odwołanie członków Rady i Komisji Rewizyjnej,
- 4) udzielanie absolutorium ustępującemu Zarządowi,
- 5) uchwalanie zmian Statutu,
- 6) podejmowanie uchwał w sprawie przystąpienia Stowarzyszenia do innych organizacji,
- 7) podejmowanie uchwał w sprawie rozwiązania Stowarzyszenia,
- 8) rozpatrywanie odwołań od uchwał Zarząd, wniesionych przez członków Stowarzyszenia,
- 9) uchwalanie regulaminu obrad Walnego Zebrania Członków,
- 10) aktualizacje Lokalnej Strategii Rozwoju,
- 11) opiniowanie propozycji Zarządu dotyczących projektów, które mają zostać objęte dofinansowaniem na podstawie PROW.

Organem zarządzającym projektami jest **Zarząd Stowarzyszenia**, który składa się z Prezesa, Wiceprezesa, Skarbnika i Sekretarza wybieranych i odwoływanych przez Walne Zebranie w sposób zapewniający równą reprezentację przedstawicieli Gmin: Czerniewice, Poświętne, Rzeczyca i Żelechlinek (parytet równowagi terytorialnej). Do kompetencji Zarządu należy:

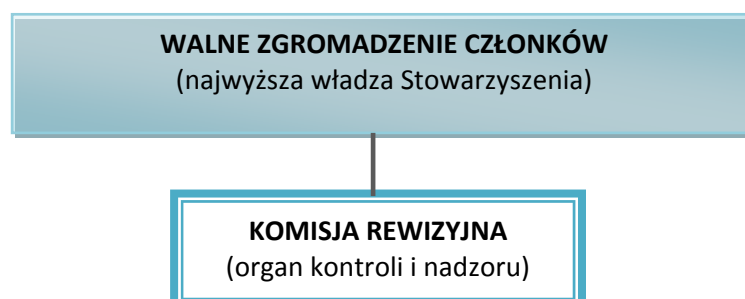
- 1) przyjmowanie nowych członków Stowarzyszenia,

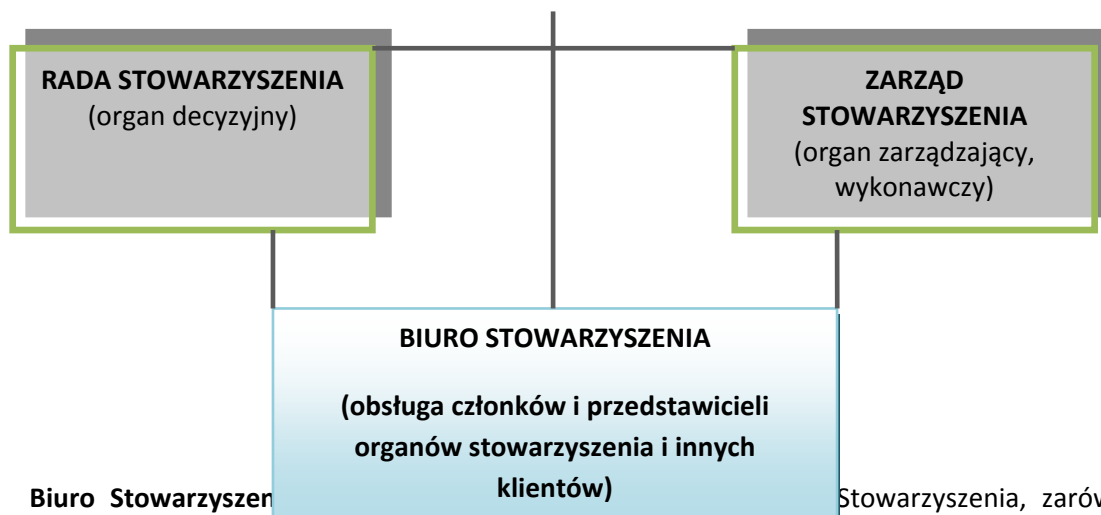
- 2) reprezentowanie Stowarzyszenia na zewnątrz i działanie w jego imieniu,
- 3) kierowanie bieżącą pracą Stowarzyszenia,
- 4) zwoływanie Walnego Zebrania Członków,
- 5) ustalanie wysokości składek członkowskich,
- 6) opracowywanie i realizacja LSR
- 7) powoływanie i odwoływanie kierownika Biura Stowarzyszenia oraz zatrudnienie innych pracowników tego Biura,
- 8) ustalanie struktury zatrudnienia i zasad wynagradzaniu pracowników Biura Stowarzyszenia,
- 9) ustalenie regulaminu Biura Stowarzyszenia,
- 10) opracowanie i realizacja LSR, oraz innych wymaganych przepisami PROW dokumentów, celem przystąpienia do konkursu na realizację LSR,
- 11) uchwalanie regulaminu pracy Zarządu oraz dokonywanie podziału obowiązków, zakresu działania poszczególnych członków Zarządu.

Funkcje kontrolne w Stowarzyszeniu pełni **Komisja Rewizyjna**. Do kompetencji Komisje Rewizyjnej należy:

- 1) kontrola bieżącej pracy Stowarzyszenia,
- 2) składanie wniosków w przedmiocie absolutorium dla Zarządu na Walnym Zebraniu Członków,
- 3) występowanie z wnioskiem o zwołanie Walnego Zebrania Członków,
- 4) dokonywanie wyboru podmiotu mającego zbadać sprawozdanie finansowe Stowarzyszenia zgodnie z przepisami o rachunkowości.

Komisja Rewizyjna składa się z co najmniej 50% członków Stowarzyszenia wskazanych przez poszczególne podmioty będące partnerami społecznymi i gospodarczymi a działającymi na obszarze , dla którego ma być opracowana LSR lub którego dotyczy LSR (parytet równowagi sektorów) , przy czym w składzie Komisji rewizyjnej nie może być mniej niż 40% kobiet i mniej niż 40% mężczyzn (parytet równowagi płaci). Strukturę funkcjonowania LGD ilustruje poniższy schemat:

Biuro Stowarzyszenia Stowarzyszenia, zarówno Zarządu, Rady jak i Komisji Rewizyjnej. W związku z tym zakłada się, że biurze będą na stałe pracować minimum 2 osoby o wysokich kwalifikacjach i doświadczeniu w pracy administracyjnej i biurowej. Do biura LGD będą służyć wnioski na operacje dotyczące działań Osi 3 i 4 PROW, gdzie musi być zagwarantowany odpowiedni obieg dokumentów oraz bezpieczeństwo danych beneficjentów. Ważny jest, więc odpowiedni dobór pracowników. Przy realizacji Pilotażowego Programu Leader+ pracował zespół specjalistów o wysokich kwalifikacjach i doświadczeniu. Biuro uczestniczące we wdrażaniu LSR będzie opierało się na już istniejącym zespole oraz na nowych pracownikach pozyskanych w procesie otwartej rekrutacji. Szczegółowe kryteria wobec kandydatów określa Zarząd i podawane w formie ogłoszenia do publicznej wiadomości (na stronie internetowej LGD, w lokalnej prasie). Za rekrutację odpowiada Prezes i jeden z członków Zarządu (wskazany przez Zarząd). Zakłada się, że minimalny obsada stanowisk w biurze będzie wynosić dwa etaty. Podstawowe zatrudnienie w biurze LGD to Kierownik Biura i Pracownik Administracyjny.

Wymagania dla personelu biura

Stanowisko	Wymagania konieczne	Wymagania dodatkowe
Kierownik Biura	<ul style="list-style-type: none"> - wykształcenie wyższe - doświadczenie w pozyskiwaniu funduszy i zarządzaniu projektami 	<ul style="list-style-type: none"> - znajomość języka angielskiego na poziomie umożliwiającym komunikację - prawo jazdy - znajomość problematyki rozwoju obszarów wiejskich, w szczególności podejścia Leader

Pracownik Administracyjny	<ul style="list-style-type: none"> - wykształcenie min. średnie, - znajomość jednego z języków urzędowych UE na poziomie komunikacyjnym, - prawo jazdy 	<ul style="list-style-type: none"> - doświadczenie w pracy o podobnych charakterze, - znajomość problematyki rozwoju obszarów wiejskich, w szczególności podejścia Leader
----------------------------------	---	---

Procedury naboru personelu biura Stowarzyszenia

W pierwszym naborze poszukiwane będą osoby związane z obszarem działania LGD, w razie problemów z pozyskaniem kandydatów o odpowiednich kwalifikacjach ogłoszenia zostaną rozpowszechnione na terenie całego województwa, a kryteria w niewielkim stopniu złagodzone.

Opisy stanowisk personelu Biura LGD

Zakres obowiązków Kierownika biura:

- zarządzanie bieżącymi pracami biura LGD,
- określanie zadań asystentowi,
- organizacja i udział w posiedzeniach Zarządu oraz realizacja poleceń Zarządu,
- organizacja i udział w posiedzeniach Rady oraz realizacja decyzji Rady,
- przygotowywanie dokumentów aplikacyjnych do programów i funduszy,
- informowanie Członków i Partnerów LGD o bieżących działaniach LGD m.in. poprzez organizację spotkań i szkoleń,
- uzupełnianie działań Zarządu.

Zakres obowiązków Pracownika administracyjnego:

- prowadzenie bieżącej pracy biura,
- przyjmowanie i obsługa klientów biura,
- przyjmowanie i rejestracja wniosków aplikacyjnych beneficjentów,
- obsługa korespondencji,
- aktualizacja strony internetowej,
- organizowanie informacji i promocji.

Opisy stanowisk personelu Biura LGD stanowią załącznik nr 6 do wniosku o wybór LGD do realizacji LSR.

Opis warunków technicznych i lokalowych biura LGD

Biuro LGD „Tradycja, Kultura, Rozwój” usytuowane jest w Rzeszycy, przy ul. Ks.J. Kitowicza 12. Jest to miejscowość będąca centrum administracyjnym gminy Rzeszyca. Dogodny dojazd do biura LGD zapewnia dobrze rozbudowana sieć dróg gminnych i powiatowych. Siedziba biura mieści się w budynku położonym przy głównej ulicy. W budynku tym swą siedzibę ma również Gminny Ośrodek Zdrowia w Rzeszycy. Budynek wyposażony jest w plac parkingowy. Warunki lokalowe i techniczne biura Stowarzyszenia pozwalają na dobrą obsługę interesantów. Zajmowane przez LGD pomieszczenie biurowe znajduje się na I piętrze budynku i mają łączną powierzchnię 20,5 m². Składają się z dwóch oddzielnych pokoi jednego o pow. 7,3 m², który stanowić będzie zaplecze administracyjne dla pracowników i drugiego większego o pow. 13,2 m² w którym będą mogły odbywać się posiedzenia zarządu, przyjmowanie klientów w prawach wniosków itp. Na tym samym piętrze znajduje się również zaplecze sanitarne. Zasady użytkowania tych pomieszczeń przez LGD reguluje umowa podpisana z Gminą Rzeszyca. Warunki techniczne umożliwiają także bezpieczną archiwizację dokumentacji. Dodatkowo w ramach funkcjonowania LGD zostaną dokupione meble na wyposażenie biura i archiwizację dokumentów.

W 2008 r. budynek ten został zmodernizowany poprzez wykonanie termoizolacji ścian, nowej elewacji, wymianie dachu i okien. Na rok 2009 zaplanowano dalsze prace remontowe wewnątrz polegające m.in. na wymianie całego systemu centralnego ogrzewania, pomalowaniu pomieszczeń, itp. Aktualnie trwają prace związane z wyposażeniem biura w meble i odpowiedni sprzęt biurowy (komputer, fax, drukarka, ksero, skaner itp.). Biuro posiada stałe łącze telefoniczne.

Opis szczegółowy warunków technicznych znajduje się w załączniku nr 7 do wniosku o wybór LGD do realizacji LSR.

I.6. Kwalifikacje i doświadczenie osób wchodzących w skład organu decyzyjnego

Z uwagi na znaczącą rolę LGD we wdrażaniu operacji dotyczących Osi 3 Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-13 do Rady Fundacji są wybierane osoby o odpowiednich kwalifikacjach i doświadczeniu, gwarantujących wysoki poziom merytoryczny podejmowanych decyzji. Członkowie Rady są wybierani spośród partnerów Fundacji na podstawie prezentacji kandydata w formie CV i udokumentowanych kwalifikacji i doświadczenia (kopie dyplomów, świadectw, certyfikatów itp.)

Osoby wchodzące w skład organu decyzyjnego, a więc Rady powinni posiadać odpowiednie kwalifikacje i doświadczenie umożliwiające im trafny wybór operacji do realizacji zgłaszanych przez beneficjentów z obszaru działania LGD. Zakłada się, że co najmniej połowa członków Rady posiada

wiedzę związaną z tematyką rozwoju obszarów wiejskich, a w szczególności rozwoju zrównoważonego w ujęciu środowiskowym, społecznym, kulturowym i gospodarczym. W skład Rady wchodzi osoby działające w różnych obszarach tematycznych ważnych dla rozwoju wsi m.in. ekologią, kulturą, gospodarką, edukacją, rozwojem lokalnym, rolnictwem. Większość członków Rady posiada certyfikaty i dokumenty równoważne potwierdzające ukończone kursy, szkolenia i zajęcia praktyczne.

Osoby wchodzące w skład Rady są silnie związane z obszarem działania LGD, poprzez fakt wieloletniego zamieszkania na tym terenie mocno związane z terenem objętym działaniami LGD. Co najmniej połowa członków Rady mieszka na tym terenie co najmniej 3 lata (potwierdzone oświadczeniem).

Kwalifikacje i doświadczenie osób wchodzących w skład organu decyzyjnego przedstawia załącznik nr 11 do wniosku o wybór LGD do realizacji LSR pod nazwą „Dane wszystkich członków organu decyzyjnego”.

I.7. Doświadczenie LGD i członków LGD albo jej partnerów w realizacji operacji

Stowarzyszenie LGD „Tradycja, Kultura, Rozwój” zostało powołane dopiero w maju 2008 roku i pierwsze miesiące swojej działalności skupiło na sprawach formalnych: wyborze członków organów, rejestracji stowarzyszenia w KRS, opracowania regulaminów określających sposób funkcjonowania, usytuowaniu biura oraz opracowaniu Lokalnej Strategii Rozwoju. Nowo powstałe Stowarzyszenie bazuje na doświadczeniu swoich członków, w tym w szczególności samorządów lokalnych, organizacji i firm. Doświadczenie to zostało zaprezentowane w **załączniku nr 17** do wniosku o wybór LGD do realizacji LSR pn. „Doświadczenie członków LGD w zakresie realizacji projektów”.

II. Opis obszaru objętego LSR wraz z uzasadnieniem jego wewnętrznej spójności

II.1. Wykaz gmin wchodzących w skład LGD Tradycja, Kultura, Rozwój

Tabela. 1. Wykaz gmin wchodzących w skład LGD

Lp.	Nazwa gminy	Kod	Ilość sołectw	Ilość miejscowości	Ludność (stan na 31 XII 2006)
1.	Czerniewice	1016042	30	35	5208
2.	Poświętne	1007062	15	17	3397
3.	Rzeczyca	1016082	18	19	5045
4.	Żelechlinek	1016112	19	19	3503
Suma			82	90	17153

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, 2008.

II.2. Uwarunkowania przestrzenne (mapa), geograficzne, przyrodnicze, historyczne i kulturowe

II.2.1. Uwarunkowania przestrzenne

Rys. 1. Mapa schematyczna obszaru LGD Tradycja, Kultura, Rozwój

„Tradycja, Kultura, Rozwój” terytorialnie przynależy do województwa łódzkiego i obejmuje teren czterech gmin wiejskich: Czerniewice, Poświętne, Rzeczyca oraz Żelechlinek. Obszar obejmuje LGD obejmuje powiat tomaszowski (Czerniewice, Rzeczyca, Żelechlinek) oraz opoczyński (Poświętne). łączna powierzchnia obszaru wynosi **468,73 km²**.

Tabela nr 2. Uwarunkowania przestrzenne obszaru LGD.

Lp.	Nazwa gminy	Powierzchnia (km ²)	Powierzchnia lasów (km ²)	Powierzchnia użytków rolnych (km ²)	% udział użytków rolnych
1.	Czerniewice	127,73	37,42		
2.	Poświętne	140,87	81,93	53,12	37%
3.	Rzeczyca	108,13	19,01	81	74%
4.	Żelechlinek	92	11,55		
Suma		468,73	149,91		

Źródło: Bank Danych Regionalnych, GUS, 2008.

II.2.2. Uwarunkowania przestrzenne

Uwarunkowania geograficzne i przyrodnicze LGD Tradycja, Kultura, Rozwój odznaczają się bogactwem i różnorodnością. Pod względem fizyczno-geograficznego podziału Polski J. Kondrackiego (1988 r.) obszar ten znajduje się w południowej części Niziny Środkowoeuropejskiej, w obrębie trzech mezoregionów: część południowa należy do Równiny Piotrkowskiej w obrębie Wzniesień Południowomazowieckich, część północno-wschodnia do Wysoczyzny Rawskiej, zaś północno - zachodnia do Wzniesień Łódzkich.

Obszar leży na terenie wysoczyzny lodowcowej. Powierzchnia powstała w okresie zlodowacenia środkowopolskiego i jest zbudowana z osadów lodowcowych. W morfologii terenu wyraźnie zaznaczają się wzgórza morenowe tworzące ciąg na zachodzie – wzgórza Żelechlińskie moren czołowych. Najcenniejsze przyrodniczego punktu widzenia obszary wzgórz moreny czołowej są objęte ochroną. Północny fragment obszaru został włączony do Obszaru Chronionego Krajobrazu. Najwyższy punkt znajduje się na obszarze wzgórza moreny czołowej Bukowiec i osiąga wysokość 222 m. n.p.m. Obszar znajduje się w dopływie rzec Piłica oraz Bzura, a jego część leży w granicach Spalskiego Parku Krajobrazowego.

Charakterystycznym elementem obszaru jest rzeźba terenu, przypominająca swoim ukształtowaniem tereny podgórskie. Zróżnicowanie hipsometryczne terenu waha się w granicach 180 m n.p.m. Przeważającą część to duże, prawie płaskie pola piaszczyste, w dolinach rzek występują utwory organiczne: torfy i namuły. Terasy rzeczne zbudowane są z pisaków i żwirów rzecznych.

Wg podziału geobotanicznego Polski, obszar zaliczany jest do prowincji Nizinno-Wyżynnej, Środkowoeuropejskiej, działu Bałtyckiego, podziału Pasa Wyżyn Środkowych. Florę tego obszaru tworzą gatunki szeroko rozpowszechnione w Europie środkowej i północnej. Wiele jest gatunków o charakterze eurosyberyjskim (borówka czarna, siódmaczek leśny i inne gatunki runa leśnego lasów sosnowych i mieszanych, z drzew dominuje sosna zwyczajna i jarząb pospolity). W pobliżu rzeki Rawki

spotyka się także typowo dolinne zespoły roślinne (łąg wierzbowo- topolowy oraz zarośla wierzbowe z wierzbą szarą wierzbą wiciową. Lasy bogate są w zwierzynę: sarny, dziki, lisy, jelenie, borsuki, żurawie. Na terenach podmokłych żyją dzikie kaczkę, kurki wodne, bociany, czaple i łabędzie.

Gleby są pochodzenia polodowcowego. W przeważającej większości są to gleby zakwalifikowane do V grupy ze względu na przydatność rolniczą. Jest to element łączący gminy wchodzące w skład LGD. Wspólna cechą obszaru LGD jest fakt, że w gminach istnieje podobna struktura gospodarstw rolnych ze względu na wielkość oraz zbliżony poziom procentowy upraw rolnych. Gospodarstwa rolne charakteryzują się dużym rozproszeniem, dominują niewielkie gospodarstwa rolne o powierzchni 5- 10 ha. Można także zauważyć zbliżoną strukturę hodowlaną, głównymi gatunkami hodowlanymi są krowy, świnie oraz drób.

Ochrona przyrody

Najważniejszą formą ochrony przyrody na obszarze LGD Tradycja, Kultura Rozwój jest Spalski Park Krajobrazowy, który został utworzony na mocy Zarządzenia Wojewody Piotrkowskiego w 1995 roku. Park stanowi obszar o dobrze zachowanych cechach krajobrazu naturalnego z bogatym i różnorodnym światem roślinnym i zwierzęcym. Chroni on dolinę rzeki Pilicy wraz z najbardziej cennymi przyrodniczo terenami przyległymi. W granicach parku przeważają tereny leśne (57,4%), ale znaczny udział mają też użytki rolne (35,6%). Pozostałe 7% powierzchni przypada na tereny zainwestowane i wody

Poza Spalskim Parkiem Krajobrazowym na obszarze LGD znajduje się także część rezerwatu Żądłowice – o powierzchni 139 ha, który został utworzony w 1968r., zawiera niezwykle ciekawy kompleks lasów i borów sosnowych oraz cieków wodnych. Ten układ tworzy unikalny pasowy układ zbiorowisk roślinnych o różnych wymaganiach wodnych.

Znajduje się także na obszarze LGD wiele zabytkowych parków. Na szczególną uwagę zasługuje park w Rzeczyca, założony w II połowie XVIII w. Znajdują się w nim pomnikowe modrzewie europejskie, jesion wyniosły, parki zabytkowe w Chociwiu, Czerniewicach, Studziankach oraz Wielkiej Woli.

Na obszarze LG znajdują się liczne pomniki przyrody, które podnoszą turystyczną atrakcyjność regionu. Pomniki znajdują się w parkach w Gminie Czerniewice (81 lip, drobnolistnych,, 2 wiązy polne, 15 dębów szypułkowych, kasztanowiec biały i inne), w Gminie Rzeczyca (aleje: lipowe oraz utworzone przez lipy i klony pospolite, wiązy szypułkowe).

Część obszaru została objęta systemem ekologicznym, którego zadaniem jest ochrona istniejących walorów przyrodniczych oraz zapewnienie równowagi biocenotycznej. W skład systemu

wchodzą: korytarze ekologiczne o znaczeniu powiązań regionalnych, ciągi ekologiczne – powiązania o znaczeniu lokalnym oraz obszary węzłowe – miejsca przecięcia korytarzy i ciągów ekologicznych

II.2.3. Uwarunkowania historyczne i kulturowe

Obszar LGD charakteryzuje się bogatą kulturą opartą na tradycjach kościelnych. Bardzo cennymi zabytkami kultury materialnej liczna kościoły oraz przydrożne kapliczki, To wokół tych obiektów koncentruje się od stuleci życie społeczne mieszkańców gmin. Na terenie LGD można spotkać wiele przydrożnych zabytkowych kapliczek oraz kościołów.

Zabytkowe kościoły znajdujące się na terenie gmin wchodzących w skład LGD „Tradycja, Kultura, Rozwój” to:

- Drewniany kościół pod wezwaniem Świętej Małgorzaty z II połowy Xix. Z obrazami z XVII i XVIII w oraz stągwa obok drewniana dzwonnica z Xviii - Czerniewice
- Murowany Kościół pod wezwaniem św Jakuba Apostoła z 1598r. zbudowany w stylu gotycko – renesansowym – Krzemienica (Gmina Czerniewice)
- Kapliczka przydrożna z początku XIX w z figurą Św Jana Nepomucena – Podkonice (Gmina Czerniewice)
- Zespół neorenesansowy kościoła parafialnego Św. Katarzyny z chrzcielnicą, dwoma kropielnicami piaskowymi, zdobione herbem Poraj – Rzeczyca
- Kościół Św Bartłomieja Apostoła z 1899r – Żelechlinek
- zespół klasztorny - Studzianna Początki sięgają lat 1673-1674, kiedy Zofia Anna Starołęska i jej brat Stanisław Zbąski wzniesli drewniany kościół i klasztor. Sprowadzono tam członków Oratorium św. Filipa Neri. W latach 1688-1724 wzniesiono nowy barokowy kościół na planie krzyża, a w II poł. XVIII w. na wschód od kościoła powstał także barokowy budynek klasztoru. Na wzgórzu, oprócz założeń klasztornych znajduje się także przykościelny cmentarz i plac o charakterze parkowym.

Fot. Kościół w Żelechlinku,
źródło opracowanie Starostwa Powiatowego w Tomaszowie Mazowieckim

Pisząc o kościołach nie możemy zapomnieć o zabytkowych cmentarzach katolickich, , których duża ilość występuje na terenie LGD, takich jak dziewiętnastowieczny cmentarz w Żelechlinku, czy mogiła powstańców na cmentarzu parafialnym w Czerniewicach. Obszar LGD ma także bogatą kulturę niematerialną, do której możemy zaliczyć obrzędy i obyczaje kościelne. Organizowane są pielgrzymki do sanktuariów, oraz liczne odpusty przy okazji wydarzeń kościelnych (odpust na Św. Michała). Podczas takich wydarzeń celebrowane są lokalne tradycje, takie jak rękodzieło ludowe oraz zespoły folklorystyczne. W wydarzeniach uczestniczą mieszkańcy 4 gmin wchodzących w skład LGD, co jest doskonałą płaszczyzną wymiany doświadczeń oraz ma znaczący wpływ na integrację mieszkańców.

Każdego roku na terenie gminy Poświętne przeprowadzanych jest wiele imprez plenerowych. W pierwszą niedzielę maja w Anielinie odbywa się coroczny zjazd „Szlakiem majora Hubala Dobrzańskiego". W Dniu Strażaka przeprowadzana jest uroczysta msza św. w bazylice, a później zawody strażackie na boisku sportowym w Studziannie. Wielkim powodzeniem cieszą się odpusty połączone z jarmarkami wyrobów rzemiosła folkloru opoczyńskiego. Inne święta kościelne obchodzone bardzo uroczyście to Zielone Świątki i Świętego Michała

Można także zaobserwować duże zainteresowanie młodzieży do kultywowania starych tradycji i zawodów. Realizowane są działania mające na celu przekazywanie przez seniorów wiedzy i umiejętności mających związek ze starymi tradycjami obecnymi na omawianym terenie. Do zespołów folklorystycznych, które kultywują tradycyjne obrzędy w kulturę można wymienić Kapelę ludową Stanisława Skiby (Gmina Rzeczyca) oraz Kabaret „Czerwona Róża” (Gmina Czerniewice). Na terenie LGD znajduje się wiele dworków i parków zabytkowych. W każdej z gmin znajduje się tego typu obiekty.

Gmina Rzeczyca

- Park im. Ignacego Paderewskiego
- Zespół dworski w Bartoszówce
- Pozostałości zespołu dworskiego w Grotowicach z przyległym parkiem

Gmina Poświętne

- Park przykościelny - Poświętne

Gmina Czerniewice

- Murowany zespół dworski z 1843r. w Studziankach

- Klasycystyczne dwór drewniany z XVIII/XIX w Chociwiu
- Park zabytkowy w Chociwiu
- Park zabytkowy w Chociwlu
- Park zabytkowy w Czerniewicach
- Park zabytkowy w Studziankach
- Park zabytkowy w Wielkiej Woli.

Tradycyjne obrzędy

Pierzawka – zawody w darciu gęsiego pierza, odbywa się corocznie w Rzeczy. Na obchody tego tradycyjnego święta zjeżdżają się przedstawiciele okolicznych gmin, by wziąć udział w zawodach. Jest to wydarzenie, które przyczynia się do kultywowania tradycji lokalnych oraz służy integracji mieszkańców gmin. W zawodach biorą udział kobiety z Kół Gospodyń Wiejskich, jednak w zorganizowaniu oprawy wydarzenia mają też swój udział lokalne zespoły folklorystyczne.

Tradycyjne rękodzielnictwo

Do głównych dziedzin rękodzieła lokalnego możemy zaliczyć plecionkarstwo, zdobnictwo papierowe, haft, tkactwo, koronkarstwo oraz rzeźbę. We wszystkich 4 gminach są silne tradycje rękodzieła ludowego. W organizowanych wystawach i konkursach przedstawiciele gmin zdobywają nagrody i wyróżnienia. Taka forma działalności przyczynia się do kultywowania tradycji w regionie oraz zachęca młodzież do uczenia się tradycyjnych zawodów, które często zanikają w innych miejscach Polski.

Region wyróżnia się charakterystycznymi wielonicielnicowymi tkaninami wełnianymi o motywie kostkowym zwanymi „kilimami”, stylowymi strojami i pięknymi krzyżkowymi, wielobarwnymi haftami, którymi zdobione były lniane, przyramkowe koszule, ręczniki i poszewki. Region wyróżniał się ozdobami izby ludowej przede wszystkim wycinankami, tzw. „różgami”, „kwadratami z kulosami” i „laleczkami”. Jeszcze w połowie lat 90. XX wieku między innymi gmina Rzeczyca słynęła ze znakomitych wycinankarek, które tworzyły niepowtarzalne, misterne, ażurowe „kółka” i „kwadraty”.

Potrawy Regionalne

Regionalne potrawy to bardzo ważny element kultury regionu. W maju odbywa się Konkurs Potraw Regionalnych w Czerniewicach. W ramach konkursu są corocznie prezentowane występy lokalnych

Kół Gospodyń Wiejskich oraz potraw przygotowanych przez reprezentacje gminne. Finałem konkursu jest zabawa taneczna dla mieszkańców, co sprzyja ich integracji.

Miodobranie

Tradycja, która jest obecnie rekultywowana na obszarze LGD. Wydarzenie odbywa się w Gminie Żelechlinek, jednak uczestniczą w niej mieszkańcy wszystkich czterech gmin wchodzących w skład LGD.

Dzieje historyczne obszaru LGD Tradycja, Kultura, Rozwój

Obszar dawnego powiatu tomaszowskiego i opoczyńskiego wchodził we wczesnym średniowieczu w skład Grodów Czerwieńskich. Ich ośrodkiem administracyjnym był Czerwień, utożsamiany bądź z grodem Cermno, bądź z grodem Czerniejewo k Chełma. Grody Czerwieńskie zdobyte na „Lachach” w r. 981 przez Włodzimierza, księcia kijowskiego, odebrane w r. 1018 przez Bolesława Chrobrego, ponownie zajęte w r. 1031 przez Jarosława Mądryego, księcia kijowskiego, stały się odtąd terenem spornym pomiędzy Polską i Rusią, należąc kolejno do księstwa wołyńskiego (włodzimierskiego), czerwińsko-bełskiego (powstałego najprawdopodobniej w drugiej połowie XII w.) i halicko-włodzimierskiego, utworzonego przez Daniela Romanowicza na początku XIII w. (w tym czasie krótko w posiadaniu Leszka Białego). Pod koniec XIII w. obszar ten został włączony do księstwa ruskiego z siedzibą w Przemyślu. Po skrytobójczym zgładzeniu w 1340 r. księcia halicko-włodzimierskiego Jerzego II (przybrane imię piastowicza mazowieckiego Bolesława Trojdenowicza), w wyniku wcześniej zawartych z nim układów Kazimierz Wielki wystąpił jako sukcesor i po walkach (m.in. z Litwą) przyłączył w 1366 r. księstwo chełmsko-bełskie (dawne Grody Czerwieńskie) do Polski. Po kolejnych sporach z Węgrami księstwo zostało ponownie przyłączone w 1387 r. do Korony przez Królową Jadwigę. Jednak już w następnym roku Władysław Jagiełło przekazał je, jako wiano swej siostry Aleksandry, księciu mazowieckiemu Ziemowitowi. Księstwa bełskie i chełmskie powróciły na stałe do Korony w 1462 r. i wówczas pierwsze z nich otrzymało status województwa, drugie zaś jako ziemia weszło w skład województwa ruskiego z siedzibą we Lwowie. Obszar dawnego powiatu tomaszowskiego pozostał w granicach województwa bełskiego do pierwszego rozbioru Polski (1772). W zaborze austriackim ustanowiony został cyrkuł bełski (z siedzibą w Zamościu) oraz od 1776 r. dystrykt w Tomaszowie. W okresie Księstwa Warszawskiego (od r. 1809) powiat tomaszowski należał do departamentu (województwa) lubelskiego, a w obrębie Królestwa Kongresowego (od r. 1816) znalazł się w obwodzie hrubieszowskim województwa lubelskiego, jednak bez miasta Tomaszowa, które wraz z najbliższymi gromadami weszło w skład powiatu zamojskiego. W latach 1837-42 zmieniono nazwy województw na gubernie (lubelska), obwodów na powiaty (hrubieszowski), a powiatów na okręgi (tomaszowski). Podział administracyjny wprowadzony przez władze carskie w

1866 r. reaktywował powiat tomaszowski, po utworzeniu w 1912 r. guberni chełmskiej wcielony do niej w 1915 r. Wśród pierwszych pięciu województw, których granice zostały określone od razu w 1919 r. przez władze niepodległej Polski, znalazło się też województwo lubelskie, z powiatem tomaszowskim.

II.3. Ocena społeczno - gospodarcza obszaru, w tym potencjału demograficznego i gospodarczego obszaru oraz poziomu aktywności społecznej

II.3.1. Charakterystyka ludności zamieszkującej obszar objęty Lokalną Strategią Rozwoju

Wszystkie gminy należące do Lokalnej Grupy Działania „Tradycja, Kultura, Rozwój” są gminami wiejskimi. Siedziby Urzędów Gmin zostały ustanowione w największych miejscowościach każdej z gmin, pełniących jednocześnie funkcje administracyjne, edukacyjne i kulturalne. Według stanu na dzień 31.12.2006 r. obszar działania Lokalnej Grupy Działania „Tradycja, Kultura, Rozwój” zamieszkuje **17153** mieszkańców, wielkość ta stanowi 0.6% mieszkańców województwa łódzkiego

Liczbę ludności zamieszkującej obszar działania LGD prezentuje tabela nr 1. Średnia gęstość zaludnienia na terenie LGD Tradycja, Kultura, Rozwój wynosi 37 osób na km². Spośród wszystkich gmin należących do LGD, najwyższą gęstość zaludnienia posiada Gmina Rzezzyca, która wynosi 46 osoby na km². Liczba ta jest niższa od średniej wojewódzkiej wynoszącej 115 osób na km² i średniej krajowej 122 osoby na km² (w miastach wynosi ona około 1 105, a na terenach wiejskich 50 osób). Najmniejsze zagęszczenie ludności występuje w Gminie Poświętne, co jest między innymi spowodowane dużym udziałem powierzchni leśnych na terenie gminy.

**Tabela nr 3. Dane demograficzne obszaru działania LGD, stan 31.XII.2006
(osoby zameldowane na pobyt stały)**

Gmina	Liczba ludności	Gęstość zaludnienia (osoba/km²)	Przyrost naturalny na 1000 ludności	Kobiety na 100 mężczyzn
Czerniewice		40	-3,5	99
Poświętne		23	-1,2	97
Rzezzyca		46	-1,8	93
Żelechlinek		38	-0,3	100
Razem		Średnio 37 os/km²	Średnio -1,7	Średnio 97,25

Źródło: http://www.stat.gov.pl/cgi_bin/demografia/xrap?woj=10&table=web_lsa&rok=2006&gmina=3090&mw=2

Wskaźniki demograficzne gmin wchodzących w skład LGD są dość niekorzystne, ponieważ odnotowywany jest w ostatnich latach ujemny przyrost naturalny wśród mieszkańców, najbardziej w Gminie Czerniewice gdzie wskaźnik ujemny jest największy pozostałych gmin.

Obszar LGD znajduje się pod wpływem większych miast takich jak Tomaszów Mazowiecki, Rawa Mazowiecka oraz Opoczno. Można zaobserwować pewne wahania w liczbie ludności na przestrzeni lat 2004-2007. Może być to spowodowane trendem poszukiwania przez młodych ludzi pracy w miastach, nie są to jednak wahania większe niż 400 osób we wszystkich 4 gminach. Strukturę migracji ludności zamieszkującej obszar LGD „Tradycja, Kultura, Rozwój” przedstawia tabela nr 2.

Tabela nr 4. Struktura migracji ludności zamieszkującej teren LGD w okresie 2004-2007

Gmina	Liczba stałych mieszkańców			
	31.12.2004	31.12.2005	31.12.2006	31.12.2007
Czerniewice	5144	5126	5208	5094
Poświętne	3412	3346	3397	3273
Rzeczyca	5041	4984	5045	4909
Żelechlinek	3509	3483	3503	3448
Razem	17 106	16 939	17153	16 724

Źródło: http://www.stat.gov.pl/cgi_bin/demografia/xopt?woj=10&temat=lsa.html&wj=NOWE

Strukturę wieku ludności zamieszkującej obszar „Tradycja, Kultura, Rozwój” pod względem potencjału produkcji i wykorzystania zasobów ludzkich w gospodarce prezentuje tabela nr 5.

Tabela nr 5. Struktura wieku ludności pod względem produkcyjnym (31.XII.2006)

Gmina	Ludność w wieku		
	Przedprodukcyjnym	Produkcyjnym	Poprodukcyjnym
Czerniewice	1078	3150	886
Poświętne	693	1986	718
Rzeczyca	1134	2858	965
Żelechlinek	744	1980	744

Źródło: http://www.stat.gov.pl/bdr_n/app/dane_cechter.wymiary?p_nts=5&p_szuk=Radom&p_tery=1499&p_dane=0&p_kate=3&p_wyjscie=1

Z przedstawionej powyżej tabeli wynika, iż analizowany obszar charakteryzuje się korzystnym odsetkiem ludności w wieku produkcyjnym. Najkorzystniejszy udział osób w wieku produkcyjnym do ogółu mieszkańców możemy zaobserwować w gminie Czerniewice - 61% , jednak trzy pozostałe gminy pozostają na poziomie powyżej 57%. Można też zaobserwować duży odsetek ludności w wieku przedprodukcyjny, który pozostaje w korzystnym stosunku do ilości osób w wieku poprodukcyjnym.

Duża ilość młodych ludzi to potencjał, który mogą wykorzystać gminy planując długofalowe działania mające na celu pobudzenie społeczeństwa.

II.3.2. Poziom zatrudnienia

Problem bezrobocia dotyka nadal obszaru LGD „Tradycja, Kultura. Rozwój”, a w szczególności gminę Czerniewice wykazano 385 osób bezrobotnych. Żadna z gmin LGD nie została zaliczona do gmin zagrożonych szczególnie wysokim bezrobociem strukturalnym (zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 21 grudnia 1999 r. w sprawie określenia powiatów (gmin) (Dz. U. z dnia 30 grudnia 1999 r. Nr 110, poz. 1264 z późniejszymi zmianami). Liczbę osób bezrobotnych na terenie LGD Tradycja. Kultura, Rozwój według stanu na dzień 31.12.2007 roku przedstawia tabela nr 6.

Tabela nr 6. Struktura liczby zarejestrowanych bezrobotnych obszaru LGD

Gmina	Liczba bezrobotnych	Mężczyźni	Kobiety
Czerniewice	265	141	124
Poświętne	196	109	87
Rzeczyca	236	124	95
Żelechlinek	240	136	104

Źródło: Bank Danych Regionalnych GUS, 2008.

Spośród osób bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowych Urzędach Pracy największą grupę osób stanowią mężczyźni, co jest związane z tendencją do odchodzenia od działalności rolniczej na rzecz innych zawodów. Jednocześnie brak kwalifikacji mieszkańców gmin powodują wysoki poziom bezrobocia wśród mężczyzn. Liczbę osób bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowych Urzędach Pracy w latach 2005-2007 przedstawia tabela nr 7.

Tabela nr 7. Zmiany liczby bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowych Urzędach Pracy z powiatu tomaszowskiego i opoczyńskiego w okresie 2005-2007

Gmina	Liczba bezrobotnych zarejestrowanych w PUP wg stanu na dzień		
	31.12.2005	31.12.2006	31.12.2007
Czerniewice	452	385	265
Poświętne	286	264	196
Rzeczyca	349	329	236
Żelechlinek	363	298	240

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowych Urzędów Pracy.

Analizując powyższe dane należy zwrócić szczególną uwagę na znaczne zmniejszenie liczby bezrobotnych na terenie wszystkich gmin. Największy spadek liczby osób bezrobotnych o 41,3% zanotowano na terenie gminy Czerniewicach oraz o 33,8% na terenie gminy Żelechlinek. Bardzo ważnym czynnikiem przy analizach rynku pracy jest poziom wykształcenia mieszkańców, niestety dane na ten temat pochodzą z ostatniego spisu powszechnego w 2002 roku. Szczegółową strukturę poziomu wykształcenia mieszkańców „Tradycja, Kultura, Rozwój” przedstawia poniższa tabela

Wykres nr 8. Struktura poziomu wykształcenia mieszkańców „Tradycja, Kultura, Rozwój”

	Wyższe	Policealne	Średnie	Zasadnicze zawodowe	Podstawowe ukończone	Podstawowe nieukończone
Czerniewice	141	53	712	1136	1964	357
Poświętne	99	47	478	688	1230	358
Rzeczyca	100	58	533	1073	1908	522
Żelechlinek	59	43	384	718	1373	417

Źródło: Opracowanie danych z Narodowego spisu powszechnego ludności i mieszkań, 2002.

Bardzo niski poziom ludności z wyższym i średnim wykształceniem oraz wysoki z podstawowym i bez wykształcenia wynikają z dużego udziału ludności pracującej w rolnictwie, gdzie nie wymagane były wyższe kwalifikacje. Jednak problem coraz niższej rentowności małych gospodarstw rolnych powoduje, że coraz więcej osób jest zmuszona odejść od rolnictwa, przekwalifikować się i szukać zatrudnienia w innych obszarach gospodarki. Z niskiego poziomu wykształcenia wynika wciąż dość wysoki poziom bezrobocia w porównaniu do średniej wojewódzkiej i krajowej.

II.3.3. Ochrona zdrowia i opieka społeczna

W systemie opieki zdrowotnej na terenie LGD „Tradycja, Kultura, Rozwój” funkcjonują 4 publiczne zakłady opieki zdrowotnej oraz 2 niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej Całodobową opiekę medyczną mieszkańcom gmin Czerniewice, Poświętne, Rzeczyca oraz Żelechlinek zapewniają szpitale powiatowe w Tomaszowie i Opocznie.

Tabela nr 9. Placówki opieki zdrowotnej działające na obszarze LGD

Nazwa jednostki
Gminny Ośrodek Zdrowia w Żelechlinku
Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Kamed” w Rzeczycy
Zespół Wyjazdowy Pogotowia Ratunkowego – Ratownictwo Medyczne P w Rzeczycy
Samodzielny Zakład Opieki Zdrowotnej w Rzeczycy
Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Czerniewicach
Gminny Ośrodek Zdrowie w Poświętnem

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z gmin, 2008.

Działające na terenie LGD „Tradycja, Kultura, Rozwój” zakłady opieki zdrowotnej zapewniają pacjentom usługi w zakresie m.in.: podstawowej opieki zdrowotnej, ambulatoryjnych świadczeń specjalistycznych, rehabilitacji leczniczej, leczenia stomatologicznego, profilaktycznych programów zdrowotnych. Osoby znajdujące się w trudnych sytuacjach życiowych mają możliwość korzystania z opieki świadczonej przez **Gminne Ośrodki Pomocy Społecznej** działające w Rzeczyca, Czerniewicach, Poświętnem oraz Żelechlinku, które pomagają mieszkańcom pokonywać problemy natury socjalnej.

II.3.4. Bezpieczeństwo publiczne

Na terenie LGD „Tradycja, Kultura, Rozwój” nad zapewnieniem bezpieczeństwa i porządku publicznego mieszkańcom czuwają: Komenda Powiatowa Policji w Tomaszowie Mazowieckim – Komisariat Policji w Czerniewicach, Komisariat Policji w Rzeczyca. Nie funkcjonują komisariaty Policji w Gminach Poświętne oraz Żelechlinek

Ochronę przeciwpożarową zapewniają Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Tomaszowie Mazowieckim, Komenda Powiatowa Straży Pożarnej w Opocznie, Komenda Miejska Państwowej Straży Pożarnej w Rawie Mazowieckiej, wspomagane przez jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych z obszaru objętego działalnością LGD „Tradycja, Kultura, Rozwój”.

II.3.5. Edukacja i wychowanie

Infrastrukturę oświatową Lokalnej Grupy Działania „Tradycja, Kultura, Rozwój” stanowi łącznie 15 placówek, w tym 4 szkoły gimnazjalne oraz 11 szkół podstawowych.

Tabela nr 10 Liczba szkół na terenie LGD „Tradycja, Kultura, Rozwój” w 2007 r.

Gmina	Szkoły Podstawowe	Szkoły Gimnazjalne	Licea Ogólnokształcące	ZSZ
Czerniewice	3	1	0	0
Poświętne	3	1	0	0
Rzeczyca	4	1	0	0
Żelechlinek	1	1	0	0
Obszar LGD	11	4	0	0

Źródło: Bank Danych Regionalnych, GUS, 2008

Istniejąca infrastruktura edukacyjna na obszarze LGD „Tradycja, Kultura, Rozwój” została dostosowana do aktualnej sytuacji demograficznej oraz zmian wynikających z reformy oświaty z 1998 r. W godzinach popołudniowych mieszkańcy obszaru należącego do LGD mają możliwość korzystania

z oferty usług świadczonych przez świetlice wiejskie, świetlice środowiskowe oraz Gminne Ośrodki Kultury.

II.3.6. Sport i rekreacja

Na obszarze „Tradycja, Kultura, Rozwój” najbardziej atrakcyjnym terenem dla turystyki, wypoczynku i rekreacji jest szczególnie część terenu położona na terenie **Spalskiego Parku Krajobrazowego**. Walorami tego terenu jest wysoka atrakcyjność widokowa krajobrazu, cenne przyrodniczo kompleksy leśne i zasoby dóbr kultury. Obszar odznacza się dobrą dostępnością komunikacyjną. Charakteryzuje się urozmaiconą rzeźbą terenu, występowaniem lasów o średnich i dużych walorach wypoczynkowych, licznymi elementami ochrony przyrody (rezerваты, pomniki przyrody) i ochrony kulturowej (obiekty architektury, budownictwa i techniki, stanowiska archeologiczne, zespoły dworsko-pałacowe oraz miejsca martyrologii). Największym zasobem turystycznym obszaru jest rzeka Pilica oraz lasy należące do Spalskiego Parku Krajobrazowego. Dodatkowo na obszarze LGD rozwijają się smażalnie ryb, co stanowi niezwykle atrakcyjny element obszaru LGD. Na terenie 4 gmin dobrze rozwinięta jest również działalność sportowa. Funkcjonują liczne kluby sportowe, takie jak „Relax” w Czerniewicach lub Ludowy Klub Sportowy w Żelechlinku. Głównym sportem uprawianym na obszarze LGD jest piłka nożna, jednak gminy dysponują także dobrze wyposażonym zapleczem sportowym dla siatkówki, piłki ręcznej, czy tenisa.

II.3.7. Kultura

Na sieć placówek kulturalnych działających na terenie LGD „Tradycja, Kultura, Rozwój” składają się 4 bibliotek publicznych, 4 ośrodki kultury oraz 8 świetlic wiejskich. W każdej z gmin działa aktywnie Ośrodek Kultury, organizując liczne koncerty, festyny, imprezy kulturalne oraz wystawy. Gminne Ośrodki Kultury są dobrze przystosowane do prowadzonej działalności, umożliwiają spotkania takim grupom jak Koła Gospodyń Wiejskich, zespoły folklorystyczne czy rękodzielnicze. Analizując istniejącą infrastrukturę kulturalną terenu „Tradycja, Kultura, Rozwój” należy stwierdzić, że jest bardzo bogata w liczne wydarzenia o charakterze kulturalnym, które celebrować rocznice historyczne (takie jak obchody rocznicy śmierci Majora Hubala-Dobrzańskiego) czy też tradycje wiejskie (pierzawka w Rzeczycy).

II.3.8. Organizacje pozarządowe

Na terenie LGD Tradycja, Kultura, Rozwój jest słabo rozwinięta sieć organizacji pozarządowych. Te, które działają skupiają się na aktywizacji mieszkańców, działalności na rzecz seniorów i młodzieży. Wiele inicjatyw jest podejmowanych przez Gminne Ośrodki Kultury, co jednak nie zastępuje w pełni

działalności organizacji społecznych. Do najbardziej prężnie działających organizacji należą Koła Gospodyń Wiejskich, które organizują liczne konkursy regionalne, takie jak „pierzawka” lub Konkurs na Potrawy Regionalne. Koła Gospodyń z Rzeczycy uczestniczy także w wydarzeniach na terenie powiatu, które mają związek z lokalnymi obyczajami, takich jak Wystawa Stołów Wigilijnych

Na terenie LGD równie aktywnie działają Ochotnicze Straże Pożarne. Prze jednostkach OSP skupia się życie kulturalne, przy OSP działają liczne orkiestry oraz zespoły folklorystyczne.

Tabela nr 11. Wykaz organizacji społecznych działających na obszarze LGD

GMINA RZECZYCA	GMINA ŻELECHLINEK
Koło Gospodyń Wiejskich w Roszkowej Woli	Ochotnicza Straż Pożarna w Żelechlinku
Koło Gospodyń Wiejskich w Glinie	Ochotnicza Straż Pożarna w Gutkowicach
Stowarzyszenie Promocji i Przedsiębiorczości	Koło Gospodyń Wiejskich w Czechowicach
Ochotnicza Straż Pożarna w Rzeczycy	Ludowy Klub Sportowy Żelechlinek
Ochotnicza Straż Pożarna w Sandykierzu	Koło Gospodyń Wiejskich w Żelechlinku
Ochotnicza Straż Pożarna w Bartoszówce	Koło Gospodyń Wiejskich w Naropnej
Ochotnicza Straż Pożarna w Lubocy	Koło Gospodyń Wiejskich w Radwance
Ochotnicza Straż Pożarna w Glinie	Koło Gospodyń Wiejskich w Czerwonce
Ochotnicza Straż Pożarna w Kanicach	Koło Gospodyń Wiejskich w Bukowcu
Ludowe Zrzeszenie sportowe „Łabędź”	Koło Gospodyń Wiejskich w Lesisku
Klub Aktywnej Społeczności w Rzeczycy	Koło Gospodyń Wiejskich w Nowinach
GMINA POSWIĘTNE	GMINA CZERNIEWICE
Ochotnicza Straż Pożarna w Poświętnem	Koło Gospodyń Wiejskich w Wólce Jagielczyńskiej
Ochotnicza Straż Pożarna w Grochach	Koła Gospodyń Wiejskich w Wielkiej Woli
Ochotnicza Straż Pożarna w Pietkowie	Ludowy Klub Sportowy „Relax” w Czerniewicach
Ochotnicza Straż Pożarna w Porośli	Koło Gospodyń Wiejskich w Annopolu Dużym i Małym
Ochotnicza Straż Pożarna w Brzozowie Starym	Koło Gospodyń Wiejskich w Annowie
Ochotnicza Straż Pożarna w Wilkowie	Koło Gospodyń Wiejskich w Chociwku
Ochotnicza Staż Pożarna w Budzewicach	Koło Gospodyń Wiejskich w Chociwku
	Koło Gospodyń Wiejskich w Czerniewicach
	Koło Gospodyń Wiejskich w Dąbrówce
	Koło Gospodyń Wiejskich w Lipiu
	Koło Gospodyń Wiejskich w Podkonicach Dużych
	Koło Gospodyń Wiejskich w Stanisławowie Studzińskim
	Koło Gospodyń Wiejskich w Strzemesznie

	Koło Gospodyń Wiejskich w Studziankach
	Koło Gospodyń Wiejskich w Teodozjowie
	Koło Gospodyń Wiejskich w Zubkach Dużych
	Koło Gospodyń Wiejskich w Walach
	Ochotnicza Straż Pożarna w Czerniewicach
	Ochotnicza Straż Pożarna w Chociwiu
	Ochotnicza Straż Pożarna w Strzemesznie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie materiałów z Gmin.

Analizując powyższe informacje można stwierdzić, że obszar LGD Tradycja, Kultura, Rozwój jest raczej słabo rozwinięty pod kątem organizacji pozarządowych, które działają na rzecz mieszkańców swojego regionu. Do najaktywniejszych organizacji należą Koła Gospodyń Wiejskich, Ochotnicze Straże Pożarne oraz Kluby Sportowe. Największym problemem organizacji pozarządowych jest mała aktywność społeczna młodych ludzi w działalności na rzecz samych organizacji. Powstanie Stowarzyszenie Tradycja, Kultura, Rozwój ma przeciwdziałać pogłębianiu się tej tendencji oraz wspierać inicjatywy lokalne na terenie gmin. Dzięki promocji działań LGD oraz możliwości finansowania małych projektów w ramach programu Leader ma szansę rozwinąć się silna struktura organizacji pozarządowych

II.3.9. Gospodarka obszaru

Obszar LGD ma typowo rolniczy charakter i jest dostatecznie wyposażony w obiekty obsługi rolnictwa, jak i również obiekty przetwórstwa rolno – spożywczego. Przy dużym potencjale produkcji rolniczej obszaru oraz pomocy finansowej ze środków krajowych oraz unijnych, rolnictwo jak i też przetwórstwo rolne powinno ulec poprawie jakościowej. Nie bez znaczenia na możliwość rozwoju gospodarczego obszaru LGD ma wpływ atrakcyjne położenie w sąsiedztwie dużych ośrodków miejskich tj. Tomaszów Mazowiecki, Opoczno, Rawa Mazowiecka, a także infrastruktura komunikacyjna poszczególnych gmin. Spajającym elementem cały obszar LGD jest Pilica.

Jedną z ważniejszych branż gospodarczych obszaru LGD jest rolnictwo. Użytki rolne zajmują znaczące obszary gmin i znaczący procent mieszkańców pracuje w gospodarstwach rolnych.

Tabela nr 12. Użytkowanie gruntów w gospodarstwach rolnych na terenie LGD wyrażone w arach

Wyszczególnienie	Ogółem			
	Czerniewice	Poświętne	Rzeczycza	Żelechlinek
Użytki rolne	801 557	529 996	788 506	749 124
grunty orne	708 757	379 473	666 197	671 399
Sady	11 154	3534	11 725	11 856
Łąki	63 357	104 985	81 530	44 707
Pastwiska	18 289	42 004	29 054	85 36

Źródło: Dane z Urzędu statystycznego Powszechny Spis Rolny 2002

Użytki rolne stanowią **61,20%** powierzchni LGD. Największy odsetek użytków rolnych występuje w gminie Żelechlinek (**81,14%**) oraz Rzeczycza (**72,92%**) Cechą charakterystyczną obszaru jest duże rozdrobnienie gospodarstw rolnych. Z przeprowadzonego Powszechnego Spisu Rolnego w 2002 roku wynika, że. na całym obszarze LGD funkcjonowało 4007 gospodarstw rolnych: Czerniewice – 1155, Poświętne – 756, Rzeczycza– 1131, Żelechlinek- 965.

Tabela 13. Struktura wielkości indywidualnych gospodarstw rolnych

Gmina	Wielkość gospodarstw						
	do 2 ha	2ha-5ha	5ha-10ha	10ha-15ha	15ha – 20ha	20ha-50ha	powyżej 50ha
Czerniewice	228	284	396	151	65	31	0
Poświętne	110	180	292	123	37	14	0
Rzeczycza	213	240	417	185	59	17	0
Żelechlinek	209	238	337	119	40	22	0
Razem	706	942	1442	578	201	84	0

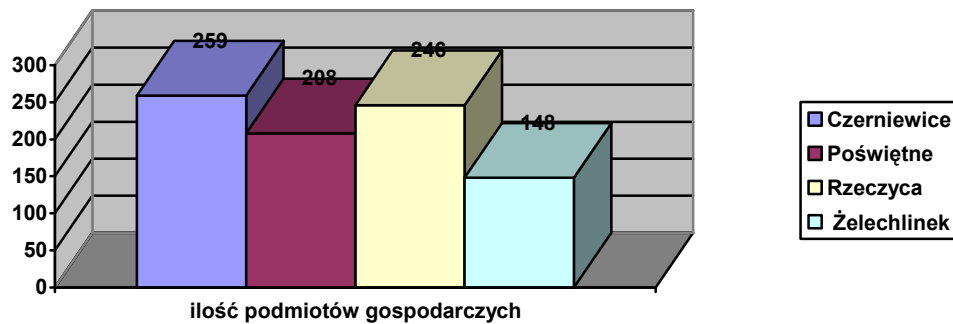
Źródło: Regionalny Bank Danych , Powszechny Spis Rolny, 2002 GUS

Na podstawie zamieszczonej powyżej tabeli zaobserwować możemy stosunkowo dużą liczbę gospodarstw od 2- 10ha w stosunku do gospodarstw powyżej 10ha. Charakterystyczne dla regionu jest rozproszenie, co przejawia się w tendencji do mniejszych gospodarstw, które średnio wykazują 7 ha. Obszar LDG jest obszarem typowo rolniczym, na którym w strukturze zasiewów dominującą rolę odgrywają rośliny zbożowe. Natomiast do podstawowych działów hodowlanych LGD Dolnej Wisły należą: trzoda chlewna, bydło mleczne, drób.

Podmioty gospodarcze obszaru LGD

Obszar charakteryzuje się średnio rozwiniętą gałęzią przedsiębiorczości zwłaszcza w zakresie usług, handlu i przetwórstwa. Na terenie stowarzyszenia działa **861** podmiotów gospodarczych co obrazuje wykres poniżej.

Wykres nr. 1 Podmioty gospodarcze obszaru LGD.

Źródło: Bank Danych Regionalnych GUS, stan na 2006 r. www.stat.gov.pl

Spośród czterech gmin obszaru żadna nie wyróżnia się w sposób zdecydowany pod względem ilości podmiotów gospodarczych na terenie gminy. Najbardziej pod tym względem rozwinięte są gminy Rzeczyca (246 podmiotów) oraz Czerniewice (259 podmiotów). Najmniej podmiotów gospodarczych zarejestrowanych jest na terenie gminy Żelechlinek. W strukturze przedsiębiorstw dominują jednostki prowadzące działalność handlową oraz wykonujące drobne usługi dla ludności. Ponadto reprezentowana jest również branża budowlana i transportowa. Ważnymi formami prowadzenia działalności gospodarczej są budownictwo i przetwórstwo. Wśród zakładów przemysłowych przeważają firmy zajmujące się przetwórstwem mięsno-spożywczym.

W gminie Rzeczyca najprężniej działają podmioty w sektorze produkcji i przetwórstwa produktów rolnych. Do głównych przedsiębiorców zaliczyć należy: Przetwórnnię Owocowo – Warzywna RSP w Bartoszowce, Przetwórnnię Owocowo – Warzywna „Polska Wieś” Jana Bojdy w Sadykierzu, Piekarnię Karola i Jolanty Pietrzak w Bartoszowce, Spółdzielnię Mleczarska „Łabędź” - dzierżawca PPHU PENTIX, POLIAN Spółka z o.o. w Rzeczycy, Punkt skupu Żywca Grzegorza Grota w Sadykierzu, Ubojnię zwierząt Mariana Jury w Łęgu.

Wśród liczących się w gminie Czerniewice przedsiębiorców należy wymienić „DOMIKON” Sp. z o.o. (Budowa domów z konstrukcji drewnianych oraz pokryć dachowych w kraju i zagranicą), Piekarnictwo „POLSTAR” S.J, Jerzy Goszkiewicz- Kopalnia Piasku i usługi transportowe, Centra Spożywczo-Mięsne Włodarczyk, Grażyna i Michał Staroń „STAROŃ” (sprzedaż hurtowa zboża, nasion, pasz dla zwierząt), S.H.-U. „ADROM” (Produkcja: styropianu i dysperbitu), Piekarnia Podkonice „SOBCZYK”, Gorzelnia - „GPO-EKO”

Natomiast na terenie gminy Poświętne zarejestrowanych jest 208 firm, działających w branżach: usługi, handel, transport i produkcja.

Najmniej rozwinięta przedsiębiorczość w gminie Żelechlinek, gdzie działa jedynie 140 firm m.in. PPHU. Najwięksi przedsiębiorcy gminy to głównie firmy z sektora spożywczego, takie jak „ADRIAN” Przetwórstwo Mięsne w Żelechlinku, Zakład Mięsny „SILARES” w Łochowie, PPH Przetwórstwo

mięsne Jarecki Ryszard w Woli Naropińskiej. Liczące się w regionie firmy to także przedstawiciele produkcji (PPHU „ANTER”) oraz handlu (sklep spożywczo – przemysłowy Kędziński Mirosław)

Podsumowując zebrane dane można stwierdzić, że przeprowadzanie nowych inwestycji dotyczących infrastruktury wiejskiej będzie mieć w najbliższym czasie wpływ na rozwój działalności gospodarczej na terenie działania LGD. Rozwój przedsiębiorczości jest niezwykle ważny dla regionu, o czym może świadczyć fakt, iż mimo dużej ilości zarejestrowanych firm, w gminach jest tylko kilku liczących się przedsiębiorców.

II.4. Specyfika obszaru objętego LSR i uzasadnienie jego spójności

Największym wyróżnikiem obszaru jest jego położenie w **okolicach Spalskiego Parku Krajobrazowego.**, który zapewnia gminom duży udział powierzchni leśnych. Dzięki temu może w gminach rozwijać się turystyka związana z letnim wypoczynkiem, wykorzystując naturalny przyrodniczy potencjał obszaru. Można tu spotkać na terenie lasów kilkuset letnie dęby i sosny. Lasy Spalskie stanowią pozostałość historycznej puszczy Pilickiej. Jest to obszar o dużych walorach przyrodniczych, które mogą zostać wykorzystane przy planowaniu działań rozwijających turystykę w regionie. Gminy objęte LGD mają bardzo bogaty potencjał turystyczny. Rozwój turystyki został także wybrany jako jeden w głównych celów działalności LGD.

Obszar dodatkowo jest bogaty w lokalne obrzędy i tradycja, które spajają mieszkańców. Grupa w swojej nazwie nawiązuje tradycji i kultury regionu, którą chce kultywować i rozwijać. Najbardziej charakterystyczną tradycją na obszarze są tzw ”pierzawki”, czyli darcie pierza, oraz Dzień Hubala. Obydwa wydarzenia mają znaczący wpływ na identyfikację mieszkańców z obszarem, służą też przekazywaniu tradycji dla młodszych pokoleń. Obecnie obserwuje się renesans staropolskich tradycji oraz coraz większą chęć młodzieży do poznawania rodzimej kultury.

Specyfika przyrodnicza obszaru została doceniona poprzez włączenie do Sieci Natura 2000. Europejska Sieć Ekologiczna Natura 2000 jest systemem ochrony zagrożonych składników różnorodności biologicznej kontynentu europejskiego, wdrażanym od 1992 r. w sposób spójny pod względem metodycznym i organizacyjnym na terytorium wszystkich państw członkowskich Unii Europejskiej. Mozaika środowisk - łąki, pastwiska, zadrzewienia, zakrzewienia, starorzecza, wyspy rzeczne – sprawia, że wiele gatunków ptaków zakłada tutaj gniazda lęgowe. Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków „Dolina Dolnej Pilocy” jest ostoją podtrzymującą ponad 32 gatunków ptaków wymienianych w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej i 56 gatunków ptaków środowisk podmokłych. Jest to również miejsce występowania 11 gatunków ptaków wpisanych do Polskiej Czerwonej Księgi.

Kolejnym wyróżnikiem obszaru LGD jest **niezwykłe dziedzictwo historyczne i kulturowe**. Wydarzenia kulturalne skupiają się wokół świąt kościelnych, np. tradycyjne pisanki i palmy, oraz wydarzeń związanych z uprawą roli. Przykładem są corocznie organizowane Dożynki, które są także niezwykle ważne w regionie impreza integrująca mieszkańców. Obszar LGD posiada także niezwykle bogaty potencjał ludzki. Na terenie gmin są laureaci Medali Zasłużonych działaczy Kultury i Zasłużonych dla Kultury Polskiej przyznawanych przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Nagród im. Oscara Kolberga oraz Brązowego Medalu Gloria Artis

Kolejnym ważnym wyróżnikiem obszaru są **tradycje kulinarne** wynikające z rolniczego charakteru obszaru LGD. Bogactwo kulinarnych specjałów gminy zawdzięczają swoim mieszkańcom. Tym, którzy żyli tu od pokoleń i tym, którzy przybyli tutaj z innych regionów Polski, przywożąc ze sobą własne tradycje, związane także z kulturą stołu. Mieszkańcy gmin kultywują kulinarne tradycje poprzez organizowania konkursów na najlepsze potrawy regionalne. Dzięki temu stare receptury i przepisy nie zostaną zapomniane, lecz wiedza jest przekazywana młodszymi pokoleniom.

Produktami najbardziej charakterystycznymi dla Obszaru są rękodzieła w postaci wycinanek oraz lalek. Tradycje te są pielęgnowane poprzez bogaty program Ośrodków Kultury na terenie czterech gmin. Niebagatelny wkład mają w kultywowanie tradycji Koła Gospodyń Wiejskich, które działają na terenie LGD. Grupy kobiet są często inicjatorkami działań oraz aktywnie uczestniczą w lokalnych wydarzeniach takich jak Konkurs na Potrawy Regionalne czy pierzawka, prezentacja stołów wigilijnych. Podczas tych spotkań przekazywana jest wiedza z zakresu lokalnych obrzędów oraz promowane jest współdziałanie między pokoleniami w celu zachowania tradycji regionu. Nie należy także pominąć tak ważnego elementu tradycji jaka są stroje regionalne. Obszar LGD jest pod wpływem różnorodnych tradycji, między innymi opoczyńskiej, rawskiej oraz łowickiej. Ma to odzwierciedlenie w strojach, które łączą w sobie te tradycje. Lokalne stroje są noszone przy okazji świąt kościelnych oraz historycznych obchodów, takich jak rocznica śmierci Majora Hubala-Dobrzańskiego. Przyczynia się to do tego, że tradycje te nie zanikają, lecz są pokazywane w sposób atrakcyjny młodszymi pokoleniom. Poprzez działania promocyjne LGD, można wzmocnić ten aspekt kulturalny regionu.

Bardzo silnie rozwinięte są na obszarze obchody świąt kościelnych. Obszar posiada bardzo wiele zabytkowych miejsc sakralnych, które są dla mieszkańców miejscem pielgrzymek. Wokół tych miejsc skupiają się także obchody licznych świąt kościelnych.

PODSUMOWANIE SPÓJNOŚCI GMIN:

- wspólne obrzędy: odpusty na św. Michała, jarmark rękodzieła ludowego, pielgrzymki do Sanktuarium Matki Boskiej Świętrodzinnej, tradycje weselne, pierzawka, tkactwo, wycinanki, stroje regionalne, folklor opoczyńsko-łowicki, potrawy regionalne, grzybobranie
- podobna charakterystyka upraw rolnych (podobny procentowy udział upraw – głównie zboże)
- Podobna wielkość gospodarstw rolnych (około 5-10 ha)
- podobna bonitacja gleb oraz ukształtowanie krajobrazu
- podobny system utrzymania zwierząt hodowlanych oraz struktura gatunków
- duże kompleksy leśne na terenach gmin.

Na obszarze nie był prowadzony pilotażowy Program Leader, jednak podczas konsultacji społecznych przeprowadzonych przy tworzeniu Lokalnej Strategii Rozwoju można zauważyć bardzo duże zainteresowanie mieszkańców działaniami na rzecz rozwoju regionu w oparciu o lokalne zasoby przyrodnicze, kulturalne oraz historyczne.

III. Analiza SWOT dla obszaru objętego LSR, wnioski wynikające z przeprowadzonej analizy

Analiza SWOT została przeprowadzona metodą warsztatową w grupie roboczej członków LGD „Tradycja, Kultura, Rozwój” w dniach 14-15.10.2008 roku (udział 30 osób). Uczestnicy warsztatów wybrali najważniejsze dla nich obszary życia i dokonali oceny sytuacji rozwojowej obszaru poprzez wskazanie pozytywnych i negatywnych uwarunkowań, zarówno wewnętrznych, jak i zewnętrznych.

W analizie SWOT zastosowano metodę uspołeczniono – ekspercką. Uczestnicy moderowanych warsztatów planowania strategicznego dokonali oceny stanu obszaru (jego cech wewnętrznych i zewnętrznych wpływów) ustalając elementy pozytywne i negatywne.

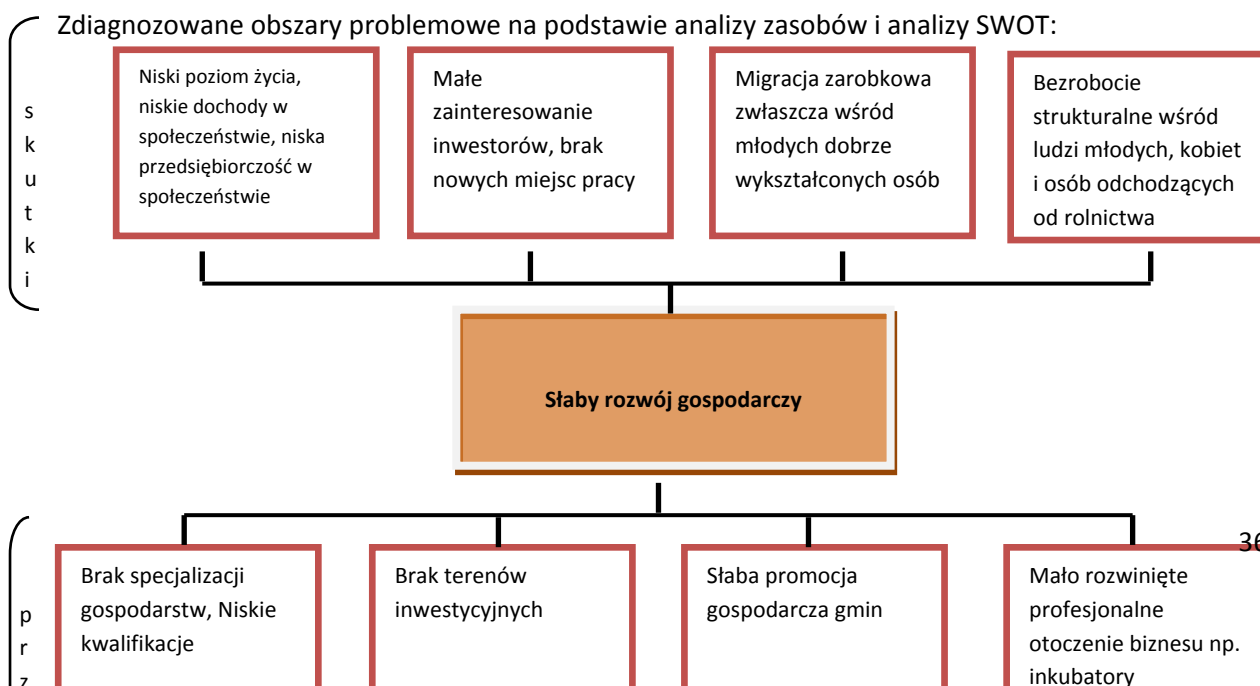
Silne strony	Słabe strony
<ol style="list-style-type: none"> 1. Lokalizacja w obrębie Spalskiego Parku Krajobrazowego 2. Dobre połączenie komunikacyjne (Łódź – Warszawa – Radom) 3. Zasoby siły roboczej 4. Dobrze rozwinięta infrastruktura 5. Dobry dostęp do oświaty (dobra baza lokalowa) 6. Dobrze rozwinięta baza obiektów sportowych 7. Duża liczba zabytków w szczególności obiektów sakralnych 8. Bogata tradycja i obyczaje, zachowany strój ludowy (opoczyński) 9. Dobre warunki do produkcji ekologicznej żywności 10. Czyste środowisko naturalne (brak zakładów zanieczyszczających środowisko) 11. Aktywne działania gmin w zakresie promocji 12. Wzrastająca rola JST jako animatorów życia społeczności lokalnej 13. Dobra współpraca i wymiana doświadczeń między gminami LGD 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Migracja młodzieży do dużych aglomeracji 2. Wysokie bezrobocie 3. Brak nowych miejsc pracy 4. Słaba bonitacja gleb 5. Rozdrobnienie gospodarstw rolnych 6. Niskie dochody gospodarstw domowych 7. Wysoki odsetek osób starszych utrzymujących się z rent i emerytur 8. Niski poziom przedsiębiorczości mieszkańców 9. Mała ilość firm lokalnych 10. Brak terenów inwestycyjnych 11. Brak surowców naturalnych 12. Mało rozwinięta infrastruktura turystyczna 13. Słabo rozwinięta baza noclegowa i gastronomiczna 14. Niski stopień wykorzystania bogatego dziedzictwa przyrodniczego, kulturowego i historycznego na rzecz rozwoju turystyki i kultury 15. Zaniedbane zasoby kultury materialnej – zabytki, obiekty architektury regionalnej, obiekty sakralne, miejsca pamięci itp. 16. Niski poziom zaangażowania społeczności lokalnej w sprawy społeczne i kulturalne 17. Mała liczba organizacji pozarządowych 18. Niska świadomość własnych potrzeb 19. Mało rozwinięte społeczeństwo obywatelskie 20. Słaby dostęp do specjalistycznych usług medycznych
Szanse	Zagrożenia
<ol style="list-style-type: none"> 1. Powstanie i rozwój lokalnej grupy działania 2. Wspólna promocja obszaru LGD pod wspólną marką i logo 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Niedoinwestowanie terenów wiejskich 2. Spadająca dochodowość działalności rolniczej

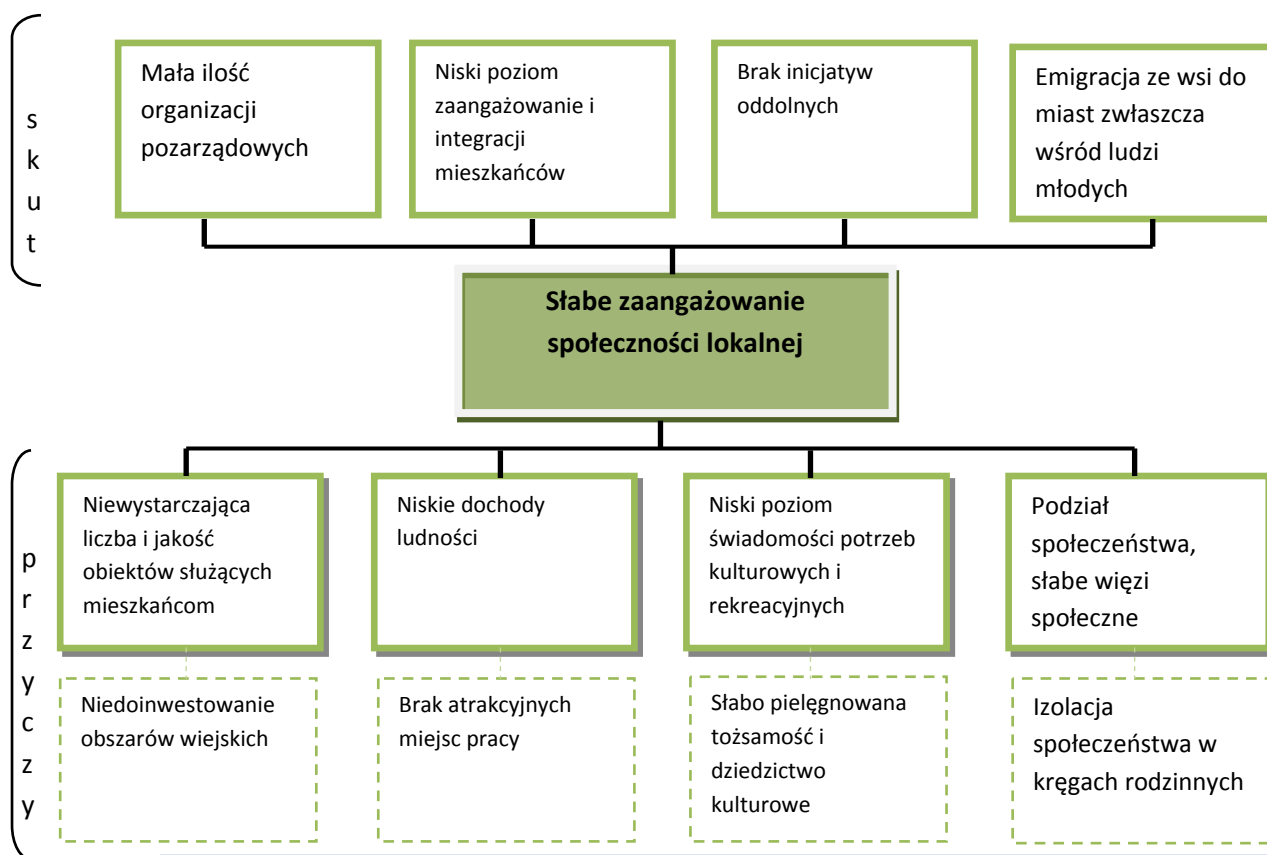
<ul style="list-style-type: none"> 3. Szansa na rozwój turystyki wiejskiej 4. Rozwój budownictwa mieszkaniowego 5. Możliwość wykorzystania środków pomocowych 6. Możliwość zmiany kwalifikacji zawodowych mieszkańców wsi 7. Moda na wypoczynek weekendowy 8. Wzrastające zainteresowanie zdrową żywnością 9. Możliwość rozwoju energetyki odnawialnej np. wiatrowej 10. Duże możliwości rozwoju łowiectwa 	<ul style="list-style-type: none"> 3. Skomplikowane procedury aplikacyjne 4. Załamanie gospodarcze 5. Starzejące się społeczeństwo 6. Brak możliwości rozwoju zawodowego w szczególności dla ludzi młodych i wykształconych 7. Brak możliwości rozwoju produkcji w oparciu o lokalne naturalne surowce mineralne
--	---

Wnioski z analizy SWOT:

Z przedstawionej analizy wynika, że najbardziej niedoinwestowanym na obszarze LGD jest człowiek i jego potrzeby w obszarze społecznym i gospodarczym. Położenie obszaru LGD w odległości ok. 50-100 km od dużych aglomeracji miasta Łódź i Warszawa, powodują, że tereny te zaczynają być coraz mniej atrakcyjne dla mieszkańców, którzy w poszukiwaniu lepszej pracy i wyższego standardu życia emigrują. Jest to w szczególności widoczne wśród osób młodych zwłaszcza absolwentów wyższych uczelni. Poza tym ta odległość od aglomeracji powoduje, że jest mało zainteresowanie inwestorów zewnętrznym lokowaniem na tym terenie swoich przedsiębiorstw. Mała ilość miejsc pracy, spadająca liczba mieszkańców, ujemny przyrost naturalny, starzejące się społeczeństwo, powodują, że obszar LGD jest mało atrakcyjny dla swoich mieszkańców. Stąd duża potrzeba podejmowania w ramach LSR działań, które poprawią jakość życia na wsi w obszarze infrastruktury społecznej, tworzenia ciekawej oferty dla mieszkańców w zakresie kultury, sportu i edukacji. Ważna jest także aktywizacja społeczności lokalnej, dość zamkniętej i biernej w obszarze rozwoju osobistego i zawodowego. Drugim ważnym wnioskiem z analizy jest bardzo niski poziom wykorzystania i wypromowania istniejących tu walorów przyrodniczych i kulturowych w kierunku rozwoju turystyki weekendowej i aktywnego wypoczynku dla mieszkańców pobliskich aglomeracji. Niski poziom współpracy na poziomie lokalnym nie doprowadził bowiem do stworzenia spójnej ciekawej oferty. Trzecim obszarem wymagającym zdecydowanej interwencji jest zaniedbana materialna i niematerialna kultura i tożsamość społeczna, wiele ginących tradycji i zawodów, które stanowiły niegdyś o rozkwicie tego obszaru.

Zdiagnozowane obszary problemowe na podstawie analizy zasobów i analizy SWOT:

IV. Określenie celów ogólnych i szczegółowych LSR oraz wskazanie planowanych w ramach LSR przedsięwzięć

Cele ogólne przyjęte w lokalnej strategii rozwoju są zbieżne z celami określonymi dla osi 4 Leader określonymi w PROW, takimi jak:

- poprawa jakości życia
- różnicowanie działalności gospodarczej, tworzenie pozarolniczych miejsc pracy,
- aktywizacja mieszkańców, wzmocnienie kapitału społecznego,
- zachowanie dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi,
- poprawienie zarządzania lokalnymi zasobami i ich waloryzacja,

f. poprawa samoorganizacji i zarządzania na poziomie lokalnym.

W szczególności na terenie LGD „Tradycja, Kultura, Rozwój”, gdzie podejście LEADER jest zupełnie nową metodą do rozwoju obszarów wiejskich, realizacja celów Osi 4 jest istotna, ponieważ istnieją duże wyzwania dla nowopowstałej LGD. Pogłębiona diagnoza obszaru, ankietyzacja mieszkańców, liczne spotkania informacyjne i warsztatowe dały podstawę do określenia celów rozwojowych tego obszaru. Właściwie wszystkie cele osi 4 Leader powinny być sukcesywnie realizowane na obszarze LGD, gdzie stwierdzono niską jakość życia mieszkańców, problemy na lokalnym rynku pracy skutkujące intensywną emigracją mieszkańców, także liczne zaniedbania związane z aktywnością i samoorganizacją lokalnych społeczności. Dopiero powstanie LGD staje się szansą na lepsze zarządzanie lokalnymi zasobami ludzkimi, społecznymi, finansowymi i naturalnymi. Program Leader jest szansą na skuteczną aktywizację społeczną i zawodową mieszkańców, na waloryzację i lepsze wykorzystanie zasobów przyrodniczych i kulturowych. Cele

określone przez liderów lokalnej społeczności w LSR są w pełni spójne z celami określonymi dla osi 4 PROW na lata 2007-13.

Wizją LGD „Tradycja, kultura, rozwój” jest stworzenie warunków do rozwoju społecznego i gospodarczego gmin Poświętne, Rzeczyca, Czerniewice i Żelechlinek poprzez kultywowanie wspólnych tradycji, wykorzystanie naturalnych warunków przyrodniczych oraz integrację i aktywizację mieszkańców gmin

Cel ogólny 1

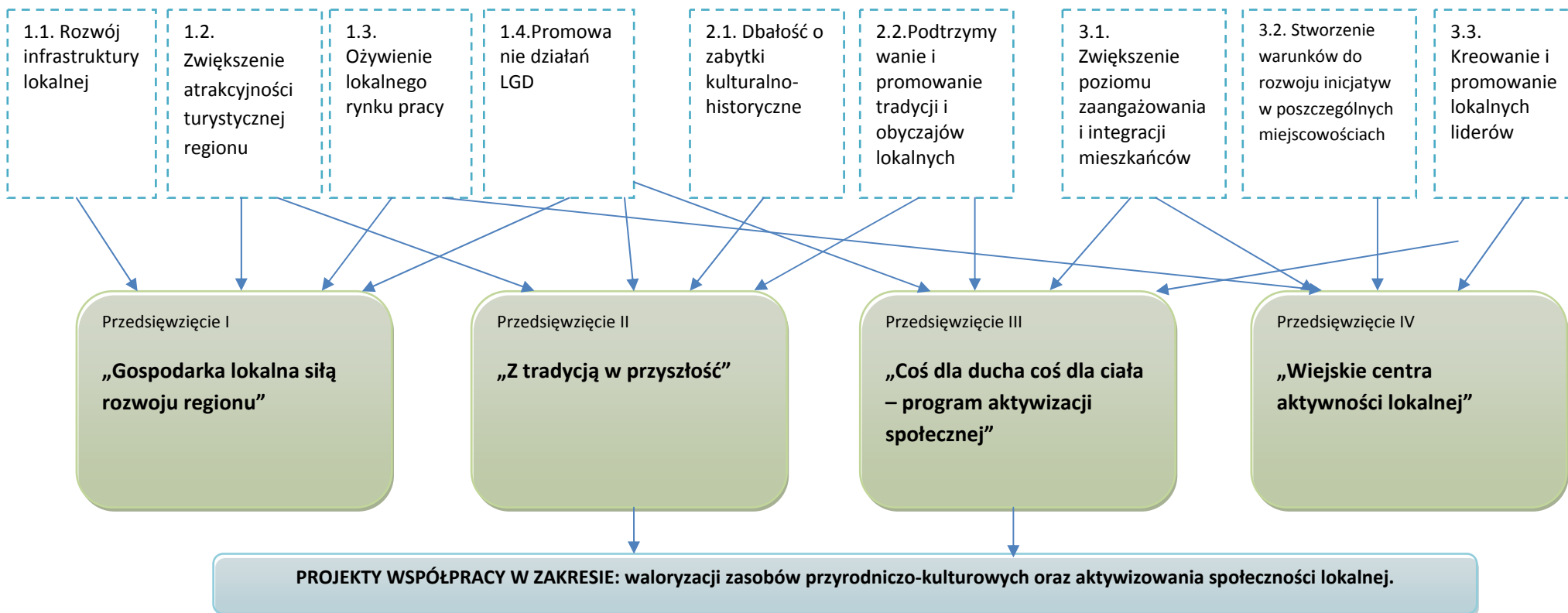
Ożywienie gospodarcze lokalnych społeczności

Cel ogólny 2

Zachowanie i kultywowanie tradycji regionalnej oraz rozwijanie kultury lokalnej

Cel ogólny 3

Zwiększenie aktywności mieszkańców obszaru LGD

OPIS PRZEDSIĘWZIĘĆ

Cele określone w lokalnej strategii rozwoju są efektem wniosków wynikających z diagnozy obszaru LGD, przeprowadzonej analizy SWOT, a także efektów prac grupy roboczej i konsultacji z lokalną społecznością poprzez spotkania konsultacyjne i badania ankietowe. Dzięki rzetelnej analizie istnieje szansa, że wytyczone cele i określone przedsięwzięcia będą odpowiadały na realne potrzeby mieszkańców, przedsiębiorców, samorządów lokalnych i lokalnych organizacji, a środki wydatkowane w ramach Podejścia Leader będą impulsem do efektywnego rozwoju społeczno-gospodarczego obszaru LGD. Przedsięwzięcia określone w strategii są zgodne z celami ogólnymi i szczegółowymi, a także ze specyfiką obszaru.

Przedsięwzięcie I

„Gospodarka lokalna siłą rozwoju regionu”

SZCZEGÓŁOWY OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA	
Realizacja celu ogólnego	1. Ożywienie gospodarcze lokalnych społeczności
Realizacja celów szczegółowych	1.1. Rozwój infrastruktury lokalnej 1.2. Zwiększenie atrakcyjności turystycznej regionu 1.3. Ożywienie lokalnego rynku pracy 1.4. Promowanie działań LGD
Uzasadnienie przedsięwzięcia	Rozwijanie przedsiębiorczości na obszarze LGD jest ważnym zadaniem dla lokalnej grupy działania, ponieważ słaby rozwój gospodarczy, liczne problemy na lokalnym rynku pracy, niska wydajność gospodarstw rolnych zostały mocno zaznaczone w analizie SWOT. Odpływ ludzi młodych za pracą do miast i za granice kraju, zmniejszające się dochody działalności rolniczej, jest wyraźnym wskaźnikiem niskiego poziomu rozwoju gospodarczego obszaru LGD. Rozwój gospodarczy powinien iść równoległe z rozwojem infrastruktury, tworzeniem terenów inwestycyjnych, udostępnianiem nowoczesnych technologii oraz ponoszenia kwalifikacji mieszkańców wsi, zwłaszcza osób odchodzących do rolnictwa. Dlatego ważnym zadaniem jest stworzenie systemu szkoleń z zakresu wdrażania innowacji i kształtowania postaw innowacyjnych. Potencjalnym inwestorem i przedsiębiorcą mogą być reemigranci, dlatego promowanie regionu jako atrakcyjnego dla rozwoju przedsiębiorczości i zamieszkania może zachęcić do powrotu oraz prowadzenia działalności gospodarczej. W ramach tego przedsięwzięcia wspierane będą wszystkie działania mające innowacyjny charakter, jak również do promujące potencjał gospodarczy, co służyć

	<p>powinno wzrosnąć zainteresowanie jej obszarem. W szczególności promowane będą inwestycje i projekty wspierające rozwój agroturystyki i turystyki wiejskiej obszaru LGD oraz podstawowych usług na rzecz społeczności wiejskich które będą podnosić ich jakość życia.</p>
<p>Zgodność z działaniami PROW 2007-2013</p>	<p>„Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej”</p> <p>„Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”</p> <p>„Wdrażanie LSR – małe projekty”</p> <p>„Wdrażanie projektów współpracy”</p> <p>„Funkcjonowanie lokalnej grupy działania”</p>
<p>Preferowane typy operacji</p>	<p><u>„Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej”</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - rozwój usług turystycznych, w tym: wynajmowanie pokoi oraz sprzedaż posiłków domowych lub świadczenie innych usług związanych z pobytem turystów w gospodarstwie rolnym, - rozwój usług na rzecz lokalnej społeczności wiejskiej. <p><u>„Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”</u></p> <p>Operacje dotyczące usług turystycznych, w tym:</p> <ul style="list-style-type: none"> - sprzedaż detaliczna żywności ogółem, napojów, pamiątek - rozwój bazy noclegowej: hotele, schroniska turystyczne, pola kempingowe, miejsca krótkotrwałego zakwaterowania, gdzie indziej niesklasyfikowane, - rozwój bazy gastronomicznej, w tym: restauracje, placówki gastronomiczne, bary – rozwój wypożyczalni rowerów, kajaków itp. <p><u>„Wdrażanie LSR – małe projekty”</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - budowa, odbudowa lub oznakowanie małej infrastruktury turystycznej, w tym: punktów widokowych, miejsc wypoczynkowych i biwakowych, tras narciarstwa biegowego, tras rowerowych, szlaków konnych, ścieżek spacerowych i dydaktycznych, - zachowanie, odtworzenie, zabezpieczenie lub oznakowanie cennego dziedzictwa przyrodniczo-krajobrazowego, - odbudowa albo odnowienie i oznakowanie obiektów wpisanych do rejestru lub ewidencji zabytków, w tym odnowienie dachów i elewacji zewnętrznych, - remont lub wyposażenie muzeów, - organizacja szkoleń w zakresie prowadzenia działalności turystycznej i warsztatów

	<p>związanych z wykorzystanie walorów lokalnych dla rozwoju turystyki,</p> <ul style="list-style-type: none"> - organizacja imprez promujących szlaki i związane z nimi atrakcje, - przygotowanie i wydanie folderów oraz innych publikacji informacyjnych, - promocja lokalnej twórczości ludowej, kulturalnej i artystycznej, - utworzenie bazy informacji turystycznej, stron internetowych. <p><u>Aktywizacja i nabywanie umiejętności</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - działania informacyjno-doradcze w zakresie turystyki, - wykonanie studiów wykonalności i planów rozwoju turystyki aktywnej, - działania związane z informowaniem i promocją szlaków turystycznych oraz z aktywizacją społeczności lokalnej.
<p>Grupy docelowe beneficjentów</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Osoba prawna: gmina, instytucja kultury dla której organizatorem jest jednostka samorządu terytorialnego, 2. Osoba fizyczna lub osoba prawna lub jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej, która prowadzi (podejmuje) działalność jako mikroprzedsiębiorstwo zainteresowana rozwojem turystyki, 3. Osoba fizyczna ubezpieczona na podstawie ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. ubezpieczeniu społecznym rolników, jako rolnik, małżonek rolnika lub domownik 4. Organizacje pozarządowe, które posiadają siedzibę na obszarze objętym LSR lub prowadzą działalność na tym obszarze 5. Kościół lub inny związek wyznaniowy, który posiada siedzibę na obszarze objętym LSR lub prowadzi działalność na tym obszarze, 6. Stowarzyszenie LGD Tradycja Kultura Rozwój 7. Mieszkańcy obszaru LGD (obywatele państwa członkowskiego UE, pełnoletni, zameldowani na pobyt stały na obszarze LGD lub wykonujący działalność gospodarczą na tym obszarze). <p>W szczególności sektory gospodarki: usługi, handel, przetwórstwo produktów lokalnych, agroturystyka, gastronomia, hotelarstwo, działalność społeczna.</p>

Wskaźniki produktu	<p>„Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej – minimum 3 operacje</p> <p>„Rozwój i tworzenie mikroprzedsiębiorstw” – minimum 3 operacje</p> <p>„Wdrażanie LSR – małe projekty” – minimum 5 operacji</p> <p>„Nabywanie umiejętności i aktywizacja” – minimum 5 operacji</p>
Wskaźniki rezultatu	<ul style="list-style-type: none"> - do 2015r. min. 2 gospodarstwa rolne będą prowadzić nową lub rozwijać działalność pozarolniczą, - do 2015r. powstanie min. 5 pozarolniczych miejsc pracy związanych z realizacją przedsięwzięcia - do 2015r. około 1000 osób rocznie skorzysta z nowej infrastruktury turystycznej, - w 2015r. min. 5 wsi poprawiły estetykę lub odnowiło obiekty użyteczności publicznej, - do 2015r. około 2000 osób będzie uczestniczyć w imprezach związanych i promujących szlaki turystyczne, - do 2015r. zostanie przeszkolonych min. 20 osób na szkoleniach dotyczących turystyki.
Wskaźniki oddziaływania	<ul style="list-style-type: none"> - wzrost dochodu gminy z tytułu prowadzenia działalności turystycznej - szlaki turystyczne staną się jedną z głównych atrakcji turystycznych w regionie
Część finansowa:	
Maksymalny udział dofinansowania w wydatkach kwalifikowalnych na poziomie projektu	<p>„Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej” - 50% ale nie więcej niż 100 000 na jednego beneficjenta</p> <p>„Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw” - 50% ale nie więcej niż 300 000 na jednego beneficjenta</p> <p>„Wdrażanie LSR – małe projekty” - 70%, ale nie więcej niż 25 000 na realizację jednego projektu i 100 000 na jednego beneficjenta</p>

Przedsięwzięcie II

„Z tradycją w przyszłość”

SZCZEGÓŁOWY OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA	
Realizacja celu ogólnego	Zachowanie i kultywowanie tradycji regionalnej oraz rozwijanie kultury lokalnej
Realizacja celów szczegółowych	2.1. Dbłość o zabytki kulturalno-historyczne 2.2. Podtrzymywanie i promowanie tradycji i obyczajów lokalnych 1.2. Zwiększenie atrakcyjności turystycznej regionu 1.4. Promowanie działań LGD
Uzasadnienie przedsięwzięcia	Na obszarze działania LGD Tradycja Kultura Rozwój istnieją silne tradycje ludowe związane z kulturą opoczyńską i wpływami łowickimi. Zachował się strój ludowy do dziś szyty w niektórych domach, tradycyjna sztuka i potrawy. Ponadto obszar ten charakteryzuje się bogactwem kultury materialnej: zabytkami architektury sakralnej i świeckiej, licznymi miejscami pamięci i tradycji. Na obszarze tym istnieją tradycje związane z lokalnymi produktami kulinarnymi i rzemiosłem, jednakże należy je wzmacniać i wykorzystywać w rozwoju gospodarczym oraz w aktywizowaniu mieszkańców.
Zgodność z działaniami 2007-2013	z PROW „Odnowa i rozwój wsi” „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej – minimum – 2 operacje „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw” – minimum 1 operacja „Wdrażanie LSR – małe projekty” – minimum 8 operacji „Nabywanie umiejętności i aktywizacja” – minimum 5 operacji
Preferowane operacji	typy <u>„Odnowa i rozwój wsi”</u> - operacje związane z tworzeniem miejsc pamięci ludowej, tworzenie skansenów i muzeum - operacje służące ożywieniu działalności świetlic wiejskich - operacje związane z rewitalizacją obiektów zabytkowych i dbałość o miejsca historyczne - budowa, przebudowa lub wyposażenie obiektów kulturalnych w tym propagowanie i zachowanie dziedzictwa historycznego tradycji, sztuki i kultury - odnowienie i konserwacja lokalnych pomników historycznych <u>„Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej”</u> - operacje związane z rzemiosłem i rękodziełem, - operacje związane z produktami lokalnymi i dziedzictwem kulinarnym.

	<p><u>„Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”</u></p> <p>– operacje związane z tradycyjnym rzemiosłem, rękodzielnictwem, przetwórstwem produktów rolnych lub jadalnych produktów leśnych , sprzedażą produktów lokalnych/tradycyjnych.</p> <p><u>„Wdrażanie LSR – małe projekty”</u></p> <p>- organizacja szkoleń i innych przedsięwzięć o charakterze edukacyjnym i warsztatowym dotyczącym lokalnych tradycji i historii,</p> <p>-tworzenie i rozwój kapel i zespołów ludowych</p> <p>- wsparcie inicjatyw kultywujących tradycje regionalne</p> <p>- inicjowanie powstawania, rozwoju, przetwarzania, wprowadzania na rynek oraz podnoszenia jakości produktów i usług bazujących na lokalnych zasobach, w tym naturalnych surowcach i produktach rolnych i leśnych oraz tradycyjnych sektorach gospodarki,</p> <p>- promocja i rozwój lokalnej aktywności,</p> <p>- kultywowanie tradycyjnych zawodów i rzemiosła,</p> <p>- odnowienie i oznakowanie małej architektury w tym prywatnych budynków.</p> <p><u>Aktywizacja i nabywanie umiejętności</u></p> <p>- działania promocyjne w zakresie wykorzystania i rozwoju dziedzictwa kulinarnego i tradycyjnego rzemiosła,</p> <p>- prowadzenie analiz dotyczących zasobów lokalnych i możliwości ich wykorzystania,</p> <p>- działania związane z informowaniem i promocją dziedzictwa kulinarnego i tradycyjnym rzemiosłem oraz z aktywizacją społeczności lokalnej.</p>
<p>Grupy docelowe beneficjentów</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Osoba prawna: gmina, instytucja kultury dla której organizatorem jest jednostka samorządu terytorialnego, 2. Osoba fizyczna lub osoba prawna lub jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej, która prowadzi (podejmuje) działalność jako mikroprzedsiębiorstwo, 3. Osoba fizyczna ubezpieczona na podstawie ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. ubezpieczeniu społecznym rolników, jako rolnik, małżonek rolnika lub domownik 4. Organizacje pozarządowe, które posiadają siedzibę na obszarze objętym LSR lub prowadzą działalność na tym obszarze 5. Lokalna Grupa Działania Tradycja Kultura Rozwój 6. Mieszkańcy obszaru LGD (obywatele państwa członkowskiego UE, pełnoletni, zameldowani na pobyt stały na obszarze LGD lub wykonujący działalność gospodarczą

	na tym obszarze).
Wskaźniki produktu	<p>„Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej – minimum – 2 operacje</p> <p>„Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw” – minimum 1 operacja</p> <p>„Wdrażanie LSR – małe projekty” – minimum 8 operacji</p> <p>„Nabywanie umiejętności i aktywizacja” – minimum 5 operacji</p>
Wskaźniki rezultatu	<ul style="list-style-type: none"> - do 2015r. min. 3 podmioty (firmy i gospodarstwa rolne) wprowadzą lub rozwiną produkcję lub usługi związaną z dziedzictwem kulinarnym lub tradycyjnym rzemiosłem i lokalnymi produktami, - do 2015r. powstaną min. 2 pozarolnicze miejsca pracy związane z realizacją przedsięwzięcia, - do 2015r. zostanie przeszkolonych z zakresu kultury i tradycji lokalnych min. 20 osób na szkoleniach i warsztatach, - do 2015 r. powstanie min. 5 miejsc kultywujących lokalne tradycje i obyczaje - do 2015 r. odnowionych zostanie min. 5 obiektów architektury tradycyjnej, w tym prywatne domy.
Wskaźniki oddziaływanie	<ul style="list-style-type: none"> - mieszkańcy obszaru zainteresują się lokalną kulturą i historią, będą uczestniczyć w lokalnych imprezach, odnawiać stare tradycje i obyczaje, - obszar LGD stanie się rozpoznawalny dzięki lokalnym produktom i kultywowanym tradycjom i rzemiosłom, - odbędą się co najmniej 2 regionalne imprezy promujące wykorzystanie dziedzictwa kulinarnego, tradycyjnego rzemiosła i produktu lokalnego.
Finansowanie:	
Maksymalny udział dofinansowania w wydatkach kwalifikowalnych na poziomie projektu	<p>„<i>Odnowa i rozwój wsi</i>” - 75% ale nie więcej niż 500 000 dla jednej miejscowości</p> <p>„<i>Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej</i>” - 50% ale nie więcej niż 100 000 na jednego beneficjenta</p> <p>„<i>Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw</i>” - 50% ale nie więcej niż 300 000 na jednego beneficjenta</p> <p>„<i>Wdrażanie LSR – małe projekty</i>” - 70%, ale nie więcej niż 25 000 na realizację jednego projektu i 100 000 na jednego beneficjenta</p>

Przedsięwzięcie III

„Coś dla ducha coś dla ciała – program aktywizacji społecznej”

SZCZEGÓŁOWY OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA	
Realizacja celu ogólnego	Cel ogólny: 3 Zwiększenie aktywności mieszkańców obszaru LGD
Realizacja celów szczegółowych	3.1. Zwiększenie poziomu zaangażowania i integracji mieszkańców 3.2. Stworzenie warunków do rozwoju inicjatyw w poszczególnych miejscowościach 3.3. Kreowanie i promowanie lokalnych liderów 2.2. Podtrzymywanie i promowanie tradycji i obyczajów lokalnych 1.4. Promowanie działań LGD
Uzasadnienie	<p>Ważnym problemem wykazanim w analizie SWOT jest niski poziom zaangażowania społeczności lokalnej w życie społeczno-kulturalne, niski poziom zorganizowania i rozwoju społeczeństwa obywatelskiego. Niezbędne jest przełamywanie barier ograniczających uczestnictwo mieszkańców wsi w życiu społecznym i gospodarczym poprzez działania zmierzające do rozwoju centrów integracji społecznej i klubów integracji społecznej. Także wzrost populacji osób w starszym wieku powoduje konieczność podjęcia działań na rzecz tej grupy społecznej, między innymi poprzez wspieranie działań instytucji opieki społecznej i działań podnoszących jakość życia osób starszych. Szczególnie ważne jest zapewnienie dostępu do infrastruktury rehabilitacyjnej, medycznej i turystycznej osobom niepełnosprawnym oraz innym grupom zagrożonym wykluczeniem społecznym.</p> <p>Wsparcie systemu edukacji, w tym ustawicznego kształcenia, do potrzeb rynku pracy wymaga ukierunkowania działań edukacyjnych przede wszystkim na przedsiębiorczość, języki obce i technologie informacyjne. Konieczne jest wykorzystanie technologii informacyjnych i komunikacyjnych w działaniach edukacyjnych a także upowszechnianie umiejętności obsługi komputera. Należy wspierać różnego typu działania edukacyjne wśród dzieci i młodzieży, szczególnie w dziedzinie ochrony środowiska i dziedzictwa kulturowego poprzez organizowanie zielonych szkół, wycieczek tematycznych, ścieżek dydaktyczno-edukacyjnych, spotkań z ciekawymi ludźmi, zwiedzania obiektów zabytkowych, poznawania procesów produkcji i wytwórczości typowej dla terenów wiejskich.</p>
Komplementarność z działaniami PROW 2007-2013	„Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej – minimum – 2 operacje „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw” – minimum 1 operacja „Wdrażanie LSR – małe projekty” – minimum 8 operacji

	„Nabywanie umiejętności i aktywizacja” – minimum 5 operacji
Przykładowe rodzaje operacji	<p><u>„Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej”</u></p> <p>- operacje związane podstawowymi usługami na rzecz społeczności wiejskiej m.in. tworzenie miejsc rekreacji, wypoczynku i edukacji, a także rehabilitacji i opieki zdrowotnej.</p> <p><u>„Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”</u></p> <p>- operacje związane podstawowymi usługami na rzecz społeczności wiejskiej m.in. tworzenie miejsc rekreacji, wypoczynku i edukacji, a także rehabilitacji i opieki zdrowotnej.</p> <p><u>„Wdrażanie LSR – małe projekty”</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - organizacja szkoleń i innych przedsięwzięć o charakterze edukacyjnym i warsztatowym, - organizacja imprez integracyjnych - zajęcia sportowe i pozaszkolne - konkursy imprezy kulturalne np. pierzawka, gotowanie, miodobranie, potrawy regionalne, warsztaty rękodzieła - organizacja szkoleń, konferencji - aktywizacja bezrobotnych - zwiększenie dostępu do Internetu <p><u>Aktywizacja i nabywanie umiejętności</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - organizacja szkoleń, warsztatów, kursów itp. podnoszących poziom wykształcenia mieszkańców, - organizacja imprez promujących cele społeczno-kulturowe i edukacyjne obszaru, - przygotowanie i wydanie folderów oraz innych publikacji informacyjnych, - pomoc w zakładaniu stowarzyszeń.
Beneficjenci	<ol style="list-style-type: none"> 1. Osoba prawna: gmina, instytucja kultury dla której organizatorem jest jednostka samorządu terytorialnego, 2. Osoba fizyczna lub osoba prawna lub jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej, która prowadzi (podejmuje) działalność jako mikroprzedsiębiorstwo, 3. Osoba fizyczna ubezpieczona na podstawie ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. ubezpieczeniu społecznym rolników, jako rolnik, małżonek rolnika lub domownik 4. Organizacje pozarządowe, które posiadają siedzibę na obszarze objętym LSR lub prowadzą działalność na tym obszarze 5. Lokalna Grupa Działania Tradycja Kultura Rozwój

	6. Mieszkańcy obszaru LGD (obywatele państwa członkowskiego UE, pełnoletni, zameldowani na pobyt stały na obszarze LGD lub wykonujący działalność gospodarczą na tym obszarze).
Produkty	<p>„Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej” – minimum – 2 operacje</p> <p>„Rozwój i tworzenie mikroprzedsiębiorstw” – minimum 1 operacja</p> <p>„Wdrażanie LSR – małe projekty” – minimum 8 operacji</p> <p>„Nabywanie umiejętności i aktywizacja” – minimum 5 operacji</p>
Rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> - do 2015r. min. 10 miejscowości zainicjowało działania związane z integracją i aktywizacją mieszkańców, - do 2015r. około 100 osób skorzystało z nowej oferty edukacyjnej, - do 2015r. min. 1000 osób uczestniczyło w imprezach integracyjnych i kulturalnych, - do 2015 r. powstały min. 2 opracowania służące aktywizacji i społeczności lokalnej
Oddziaływanie	<ul style="list-style-type: none"> - mieszkańcy obszaru zaangażują się życie społeczne i kulturalne lokalnej społeczności poprzez aktywny udział w wydarzeniach związanych z przedsięwzięciem , - imprezy kulturalne i społeczne uczynią obszar LGD rozpoznawalnym w województwie
Finansowanie:	
Maksymalny udział dofinansowania w wydatkach kwalifikowalnych na poziomie projektu	<p>„Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej” - 50% ale nie więcej niż 100 000 na jednego beneficjenta</p> <p>„Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw” - 50% ale nie więcej niż 300 000 na jednego beneficjenta</p> <p>„Wdrażanie LSR – małe projekty” - 70%, ale nie więcej niż 25 000 na realizację jednego projektu i 100 000 na jednego beneficjenta</p>

Przedsięwzięcie IV

„Wiejskie centra aktywności lokalnej”

SZCZEGÓŁOWY OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA	
Realizacja ogólnego celu	Cel ogólny: 3 Zwiększenie aktywności mieszkańców obszaru LGD
Realizacja celów szczegółowych	3.1. Zwiększenie poziomu zaangażowania i integracji mieszkańców 3.2. Stworzenie warunków do rozwoju inicjatyw w poszczególnych miejscowościach 3.3. Kreowanie i promowanie lokalnych liderów 1.3. Ożywienie lokalnego rynku pracy
Uzasadnienie przedsięwzięcia	Ważnym problemem wykazany w analizie SWOT jest niski poziom zaangażowania społeczności lokalnej w życie społeczno-kulturalne, niski poziom zorganizowania i rozwoju społeczeństwa obywatelskiego. Na obszarze LGD problemem jest także niska jakość wiejskiej infrastruktury społecznej oraz konieczność jej unowocześnienia i dostosowania do malejącej liczby mieszkańców. Wiejska infrastruktura sportowa wymaga dużych nakładów inwestycyjnych tj. modernizacji nawierzchni boisk, miejsc na widowni, termomodernizacji pawilonów, budowy szatni. Brakuje również odpowiedniej kadry do prowadzenia zajęć sportowych. Na obszarze LGD jakość infrastruktury sportowej, rekreacji i wypoczynku jest na niewystarczającym poziomie. Uatrakcyjnienie infrastruktury sportowej ma za zadanie wzrost atrakcyjności obszaru LGD dla zamieszkania i wypoczynku. Należy dążyć do poprawy warunków infrastruktury społecznej i zwiększenia dostępności do obiektów użyteczności publicznej, miejsc rekreacji i wypoczynku. Istotne jest też by zachęcić dzieci i młodzież do aktywności sportowej poprzez nowoczesną bazę sportową m.in. małe boiska wielofunkcyjne i zielone sale gimnastyczne, zaangażowanych instruktorów i wychowawców, nowy sprzęt i wyposażenie, również do korzystania w miesiącach zimowych. Jest to szczególnie istotne na wsiach, w których nie ma szkół i odpowiedniej bazy sportowej. Ważne jest też by promować zdrowy styl życia wśród dorosłych mieszkańców i emerytów m.in. poprzez zajęcia gimnastyczne, tworzenie ścieżek zdrowia itp.
Zgodność z działaniami PROW 2007-2013	„Odnowa i rozwój wsi” – minimum 4 operacje „Wdrażanie LSR – małe projekty” – minimum 8 operacji „Nabywanie umiejętności i aktywizacja” – minimum 5 operacji
Preferowane typy operacji	<u>„Odnowa i rozwój wsi”</u> - budowa, przebudowa, remont lub wyposażenie budynków pełniących funkcje rekreacyjne lub sportowe, obiektów małej architektury, świetlic i domów kultury, - tworzenie i rozwój świetlic wiejskich oraz wyposażenie - remont, przebudowa lub wyposażenie budynków pełniących funkcje rekreacyjne,

	<p>sportowe i społeczno-kulturalne</p> <ul style="list-style-type: none"> - ścieżki rowerowe, place zabaw - budowa małej infrastruktury sportowo- rekreacyjnej <p><u>„Wdrażanie LSR – małe projekty”</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - organizacja szkoleń i innych przedsięwzięć o charakterze edukacyjnym i warsztatowym, - organizacja imprez integracyjnych - zajęcia sportowe i pozaszkolne - konkursy imprezy kulturalne np. pierzawka, gotowanie, miodobranie, potrawy regionalne, warsztaty rękodzieła - organizacja szkoleń, konferencji - aktywizacja bezrobotnych - zwiększenie dostępu do internetu <p><u>Aktywizacja i nabywanie umiejętności</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - działania związane z informowaniem i promocją obiektów i imprez sportowo-rekreacyjnych i aktywizacją społeczności lokalnej w tej dziedzinie,
Grupy docelowe beneficjentów	<p>1. Osoba prawna: gmina, instytucja kultury dla której organizatorem jest jednostka samorządu terytorialnego,</p> <p>4. Organizacje pozarządowe, które posiadają siedzibę na obszarze objętym LSR lub prowadzą działalność na tym obszarze</p> <p>5. Lokalna Grupa Działania Tradycja Kultura Rozwój</p> <p>6. Mieszkańcy obszaru LGD (obywatele państwa członkowskiego UE, pełnoletni, zameldowani na pobyt stały na obszarze LGD lub wykonujący działalność gospodarczą na tym obszarze).</p>
Wskaźniki produktu	<p>„Odnowa i rozwój wsi”</p> <p>„Wdrażanie LSR – małe projekty” – minimum 8 operacji</p> <p>„Nabywanie umiejętności i aktywizacja” – minimum 5 operacji</p>
Wskaźniki rezultatu	<ul style="list-style-type: none"> - do 2015r. min. 4 inwestycje z zakresu infrastruktury społecznej, - do 2015 r. min. 4 inwestycje związane z remontem i wyposażeniem świetlic wiejskich – do 2015 r. min. 4 inwestycje związane z małą infrastrukturą sportowo – rekreacyjną - do 2015r. około 1000 osób skorzystało z nowej infrastruktury .

Wskaźniki oddziaływanie	<ul style="list-style-type: none"> - podniesienie poziomu życia mieszkańców i zwiększenia dostępu do obiektów użyteczności publicznej w szczególności świetlic, boisk, domów kultury, - zwiększenie poziomu zaangażowania mieszkańców obszaru życie społeczne i kulturalne lokalnej społeczności poprzez aktywny udział w wydarzeniach związanych z przedsięwzięciem , - imprezy sportowe i rekreacyjne uczynią obszar LGD rozpoznawalnym w województwie.
Finansowanie:	
Maksymalny udział dofinansowania w wydatkach kwalifikowalnych na poziomie projektu	<i>„Odnowa i rozwój wsi”</i> - 75% ale nie więcej niż 500 000 dla jednej miejscowości <i>„Wdrażanie LSR – małe projekty”</i> - 70%, ale nie więcej niż 25 000 na realizację jednego projektu i 100 000 na jednego beneficjenta

V. Określenie misji LGD

Członkowie Lokalnej Grupy Działania z założenia za główną wartość uznają zasadę partnerskiej współpracy i inicjowanie oddolnych inicjatyw. Podczas warsztatów z udziałem mieszkańców określono następującą misję:

DZIAŁALNOŚĆ LGD „TRADYCJA KULTURA ROZWÓJ” OPIERA SIĘ NA WARTOŚCIACH PARTNERSTWA I ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU SPOŁECZNEGO, GOSPODARCZEGO, KULTUROWEGO I EKOLOGICZNEGO. POPRZEZ ODDOLNE INICJATYWY I USPOŁECZNIONE DZIAŁANIA MA SIĘ PRZYCZYNIĆ DO POPRAWY JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW I WALORYZACJI LOKALNYCH ZASOBÓW.

VI. Wykazanie spójności specyfiki obszaru z celami LSR

Lokalna Grupa Działania Tradycja, Kultura, Rozwój przyjęła 3 cele ogólne, które będą realizowane poprzez wdrażania LSR. Cele te zostały opracowane na podstawie diagnozy spójności obszaru oraz po konsultacjach społecznych w gminach.

Cel dotyczący ożywienia gospodarczego obszaru LGD został przyjęty w odpowiedzi na zauważalne przez mieszkańców problemy na rynku pracy oraz małe możliwości rozwoju dla przedsiębiorców lokalnych. Mimo ogromnego potencjału w postaci środowiska naturalnego (region nadpiliczny, duża lesistość), nie jest to region silnie rozwinięty gospodarczo. Tymczasem mieszkańcy mają możliwość rozwinięcia usług związanych z turystyką, przyczyniając się jednocześnie do zwiększenia się atrakcyjności regionu, zarówno dla turystów jak i zewnętrznych inwestorów. Wdrażanie LSR przez Lokalną Grupę Działania ma przyczynić się do ożywienia gospodarczego, zwiększenia ilości miejsc pracy oraz rozwoju turystyki na omawianym obszarze.

Podczas konsultacji społecznych mieszkańcy wskazywali także brak aktywności mieszkańców jako istniejący problem. Wskaźnikiem tego stanu rzeczy jest bardzo mała ilość działających organizacji pozarządowych na obszarze LGD, brak inicjatywy lokalnych liderów do podejmowania działań mających na celu rozwój społeczny. Poza działającymi Kołami Gospodyń Wiejskich oraz Ochotniczych Strażami Pożarnymi, nie działają na obszarze inne Stowarzyszenie czy fundacje. Wpisanie jako celu działalności LGD zwiększenie aktywności mieszkańców może zmienić tę sytuację i przyczynić się do rozwinięcia postaw prospołecznych wśród mieszkańców.

Kapitałem jakim dysponują gminy wchodzące w skład LGD to bogactwo wspólnych tradycji lokalnych i obrzędów, które są podtrzymywane podczas organizowanych przez gminy wydarzeń (takich jak pierzawka, obchody rocznicy śmierci Majora Hubala-Dobrzeńskiego, miodobranie, czy potrawy regionalne). Bogata kultura regionu jest potwierdzona w licznych opracowaniach gminnych, a także wskazywana jako jeden z najcenniejszych zasobów regionu przez jej mieszkańców. Jako jeden z celów LGD zakłada rozwój i kultywowanie lokalnych tradycji. Podczas wdrażania LSR zostaną podjęte działania mające na celu zainteresowanie młodych ludzi lokalną historią i tradycjami, działania, które będą wykorzystywały kapitał kulturalny na rzecz rozwoju regionu.

VII. Uzasadnienie podejścia zintegrowanego dla planowanych w ramach LSR przedsięwzięć

Lokalna Grupa Działania Tradycja Kultura Rozwój podczas planowania swojej strategii oraz działań uwzględniła zintegrowane podejście jako jeden z ważniejszych elementów. Określając cele główne oraz cele szczegółowe uwzględniono udział w projektach i przenikanie się w projektach przedstawicieli zarówno instytucjonalnych jak i indywidualnych, różnych sektorów życia oraz korzystanie z zasobów pochodzących z różnych obszarów w gminach tworzących LGD. Obszary, które winny się przenikać między sobą i które mają być zaplanowane w realizowanych działaniach, dotyczą takich sfer jak: społecznej, kulturalnej, edukacyjnej, administracji publicznej, gospodarczej czy środowiska naturalnego. W celu pierwszym ogólnym pt. "Ożywienie gospodarcze lokalnych społeczności" zakłada się realizację projektów, nie tylko z obszaru gospodarki czy ożywienia rynku pracy ale zakłada również rozwój infrastruktury technicznej (związanej z funkcjami turystycznymi czy społeczno-kulturalnymi) oraz zwiększenie atrakcyjności turystycznej regionu. Są również w tych celu pierwszym projekty skierowane do szerokiej grupy mieszkańców powiązane z obszarami kultury czy edukacji.

Drugi ogólny cel pt. „Zachowanie i kultywowanie tradycji regionalnej oraz rozwijanie kultury lokalnej” w swoich planach zawiera mocny akcent ujęcia gospodarczego (np. produkcja i promocja lokalnych produktów, rozwój usług związanych z kultywowaniem tradycji regionalnych), przy wykorzystaniu rodzimych a nie zewnętrznych zasobów. Ale jednocześnie zakłada takie inicjatywy, które przyczynią się do zwiększenia udziału mieszkańców w życiu całej społeczności oraz integrację mieszkańców.

Natomiast w celu trzecim „zwiększenie aktywności mieszkańców obszaru LGD” element przenikania się sektorów jest widoczny w zaplanowanych projektach, dotyczących nie tylko sfery społecznej ale również gospodarczej czy ekologicznej.

Analizując założone trzy cele ogólne i cele szczegółowe widać, że realizowanie działań będzie pośrednio czy bezpośrednio realizowało kilka celów jednocześnie. Zintegrowane podejście zostało również uwzględnione w lokalnych kryteriach wyboru operacji przez organ decyzyjny LGD czyli w preferowanych operacjach/projektach (np. powiązanie projektu z innymi przedsięwzięciami czy udział partnerów w realizacji projektów). Zintegrowane podejście czyli uwzględniające przedstawicieli różnych sektorów zostało również uwzględnione w monitorowaniu realizacji strategii. Daje to duże szanse na rozwiązanie w ciągu najbliższych kilku lat prawdziwych problemów, z którymi borykają się mieszkańcy 4 gmin objętych LGD.

Taki sposób myślenia daje szansę z jednej strony na współpracę różnych sektorów, która jest podstawą do rozwoju, a z drugiej strony daje możliwości na integrację różnych środowisk, które funkcjonują w gminach objętych LGD. Tylko takie zintegrowane podejście daje prawdziwe możliwości i szanse na nową jakość życia w polskich wsiach.

VIII. Uzasadnienie podejścia innowacyjnego dla planowanych w ramach LSR przedsięwzięć

Podejście Leader może odegrać cenną rolę w stymulowaniu nowych innowacyjnych podejść do rozwoju obszarów wiejskich. Przejawia się ono zarówno w sposobach rozwiązywania istniejących problemów (zaplanowanych operacjach) oraz w planach rozwoju społeczno – gospodarczego gmin tworzących LGD.

Zaplanowano do realizacji działania, które odznaczają się nowatorskim podejściem w rozwoju gmin-wykorzystaniu zasobów dostępnych na terenie gmin objętych LGD.

Wśród nowych pomysłów na nowe wykorzystanie bogatego środowiska naturalnego pojawiły się przedsięwzięcia związane ze Spalskim Parkiem Narodowym i rzeką Pilicą. Pomysły związane z tym terenem to: rozwój sportów wodnych, czyszczenie zbiorników wodnych i przystosowanie ich do rozwoju hodowli ryb, czego następnym elementem będzie powstawanie smażalni.

Pojawiający się nowy potencjał otwiera nowe możliwości zagospodarowania tego terenu, który służyć będzie nie tylko mieszkańcom gmin objętych LSR. Nowym pomysłem na projekty związane z turystyką, sportem i kulturą jest budowa ścieżek rowerowych łączących miejsca historyczne z miejscami nadpilicznymi i gminami ościennymi.

Podczas spotkań konsultacyjnych z mieszkańcami gmin objętych LSR wyłoniono również nowy obszar dla planowanych działań związanych z rozwojem i kultywowaniem rzemiosła ludowego i zanikających tradycji. Obok tego planuje się również w przedsięwzięciach wspieranie i inicjowanie rozwoju przetwórstwa rolno – spożywczego opartego na rodzimej produkcji. Obecny stan i możliwości głównie finansowe nie sprzyjają rozwojowi lokalnych tradycji. Mieszkańcy sami upatrują w tych innowacyjnych projektach dużą szansę zaistnienia na lokalnym oraz ponad lokalnym rynku.

Nie tylko przedsięwzięcia w obszarze turystyki czy kultywowaniem tradycji mają charakter innowacyjny. Są to także planowane działania mające na celu integrację międzypokoleniową, polegającą na przekazywaniu przez starsze osoby pewnych umiejętności, wartości, tradycji młodym mieszkańcom wsi.

Działania innowacyjne wystąpią również w inicjatywach podejmowanych przez lokalne władze samorządowe i jej jednostki. Powstaną i będą wdrażane gminne programy pomocy dla rolników i mieszkańców. Programy te będą spójne z opracowaną dla LGD strategią. W projektach związanych z budownictwem i inwestycjami planuje się promować i wspierać nowe technologie, oparte na surowcach naturalnych.

Takie działania na pewno przyczynią się do szybszego rozwoju nie tylko w wymiarze gospodarczym, ale przede wszystkim w wymiarze społecznym. Oprócz tego takie inicjatywy promować będą wspólne działania przedstawicieli różnych środowisk i sektorów, co przyczyni się do kompleksowego rozwiązywania problemów, które istnieją w gminach objętych LSR.

Rozwijanie idei partnerstwa trzech sektorów, wiązanie celów społecznych z gospodarczymi, może zaowocować wieloma innowacyjnymi rozwiązaniami służącymi podnoszeniu poziomu życia mieszkańców obszaru objętego LSR. LGD będzie równolegle wspierać polepszanie jakości infrastruktury oraz oferty aktywności społeczno-kulturowej. Takie podejście będzie promować wspólne działania przedstawicieli różnych środowisk i sektorów i próbę wiązania w kompleksowe i spójne dotychczas rozproszone działania, inicjatywy, inwestycje.

Innowacyjne działania w ramach LSR:

- Zachowanie walorów środowiska naturalnego w Spalskim Parku Narodowym
- Planowane działania związane z rozwojem i kultywowaniem rzemiosła ludowego, zanikających tradycji, poprzez szkolenie, festyny, pokazy
- Wspieranie i inicjowanie rozwoju przetwórstwa rolno-spożywczego opartego na rodzimej produkcji
- Opracowanie i wdrażanie gminnych programów pomocy dla rolników i mieszkańców: edukacja, pokazy, festyny
- Rozwój bazy turystycznej, agroturystyczne i sportowej
- Inicjowanie wspólnych działań związanych ze sportami wodnymi na rzece Pilicy i wokół zbiorników wodnych
- Czyszczenie i modernizacja stawów rybnych, rozwój hodowli i smaźalni ryb
- Budowa ścieżek rowerowych łączących miejsca historyczne z miejscami nadpilicznymi i gminami ościennymi
- Uruchomienie nowych technologii w budownictwie, opartych na surowcach naturalnych
- Działania mające na celu integrację międzypokoleniową, polegającą na przekazywaniu umiejętności starszych młodzieży, by podtrzymać zanikające tradycje gminne.

IX. Określenie procedury oceny zgodności operacji z LSR, procedury wyboru operacji przez LGD, procedury odwołania od rozstrzygnięć organu decyzyjnego w sprawie wyboru operacji w ramach działania „Wdrażanie LSR”, kryteriów, na podstawie których jest oceniana zgodność operacji z LSR, oraz kryteriów wyboru operacji, a także procedury zmiany tych kryteriów

Procedura oceny zgodności i wyboru operacji dotyczących Wdrażania lokalnych strategii rozwoju w LGD „Tradycja, Kultura, Rozwój” została określona przez Zarząd i Radę Stowarzyszenia i następnie zatwierdzona przez Walne Zgromadzenie Członków wraz z całą strategią. Szczegółowe procedury oceny zgodności i wyboru operacji przedstawione w formie opisowej, tabelarycznej i graficznej stanowią załącznik nr 3 do LSR. W trakcie realizacji LSR możliwe będą zmiany lokalnych kryteriów wyboru operacji. Konieczność tych zmian może być spowodowana: 1) zmianą warunków społeczno-gospodarczych obszaru objętego LSR, a tym samym analizy SWOT do której kryteria są adekwatne, 2) trudnościami w procesie wyboru zgłoszonymi przez członków Rady. Zalecenia zmiany kryteriów będą musiały znaleźć się w okresowym raporcie ewaluacyjnym sporządzanym przez LGD. Zalecenie raportu zostaną wraz z propozycjami nowych kryteriów opracowanych przez Radę zostaną przedstawione na Walnym Zgromadzeniu Członków Stowarzyszenia i przyjęte uchwałą. Następnie zmiany te zostaną zgłoszone przez Zarząd Samorządowi Województwa (SW) odpowiedzialnemu za wdrażanie Osi 4 PROW. Pisemna akceptacja SW będzie skutkowałą wprowadzeniem nowych kryteriów oraz zmianami dokumentacji procedury wyboru operacji wdrażanych w ramach LSR. Nadzór nad procedurą zmian kryteriów będzie miała Rada Stowarzyszenia.

Organem dokonującym oceny zgodności wniosków z LSR i wyboru operacji do finansowania jest Rada LGD. Rada rozpatruje wnioski i podejmuje decyzje w ich sprawie podczas swoich posiedzeń. Następnie dokonywana jest ocena zgodności zgłoszonych projektów z LSR (przez Członków Rady) – odbywa się to poprzez wypełnienie formularza oceny zgodności, na którym oceniający odpowiadają na pytania:

1. Czy wniosek jest zgodny przynajmniej z jednym celem priorytetowym LSR?
2. Czy wniosek jest zgodny przynajmniej z jednym celem szczegółowym?
3. Czy wniosek odpowiada założonym w LSR przedsięwzięciom?

4. Czy operacja jest zgodna z przedsięwzięciami, na które ogłoszono nabór?

Jeżeli odpowiedź na wszystkie pytania jest pozytywna uznaje się, że ocena Członka Rady jest pozytywna. Następnie zostają zliczone głosy pozytywne, jeżeli większość bezwzględna (ponad 50%) jest za pozytywnym rozpatrzeniem zgodności wniosku z LSR uznaje się go za zgodny z LSR. Beneficjent przy wypełnianiu wniosku o dofinansowanie może skorzystać z nieodpłatnej pomocy specjalnie do tego celu zatrudnionego pracownika LGD.

Procedura wyboru projektów przez LGD „Tradycja, Kultura, Rozwój”

Nabór i ocena wniosków oraz wybór operacji do finansowania będzie odbywać się według następującej procedury:

1. Nabór wniosków o pomoc na realizację operacji odpowiadających warunkom przyznania pomocy finansowej w ramach działań „Różnicowania w kierunku działalności nierolniczej”, „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”, „Odnowa i rozwój wsi” oraz „małych projektów” będzie prowadzona zgodnie z rozporządzeniem w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznania pomocy finansowej w ramach działania „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 z dnia 8 lipca 2008 roku.
2. Informację o możliwości składania wniosków zamieszcza się na stronie internetowej, w siedzibie LGD oraz w prasie lokalnej najpóźniej w terminie 14 dni przed rozpoczęciem naboru wniosków.
3. Wnioskodawcy składają wnioski bezpośrednio w siedzibie LGD lub za pomocą poczty kurierskiej lub przesyłką poleconą. Za datę i godzinę złożenia wniosku uznaje się:
  - a. W przypadku bezpośredniego złożenia wniosku w siedzibie LGD – datę i godzinę dostarczenia wniosku do siedziby LGD,
  - b. W przypadku złożenia wniosku za pomocą poczty kurierskiej lub przesyłką poleconą – datę i godzinę wpływu do biura LGD
4. LGD wydaje wnioskodawcom potwierdzenie złożenia wniosku, zawierające datę i godzinę wpływu wniosku, opatrzone pieczęcią LGD i podpisane przez pracownika biura wyznaczonego do przyjmowania wniosków.
5. LGD dokonuje oceny operacji do finansowania w terminie 30 dni od dnia, w którym upłynął termin składania wniosków o przyznanie pomocy, podejmując następujące działania:

- a. W terminie nie dłuższym niż 3 dni od dnia, w którym upłynął termin składania wniosków na operacje Zarząd LGD w porozumieniu z Przewodniczącym Rady wyznacza termin, miejsce i porządek posiedzenia Rady. Biuro LGD niezwłocznie wysyła członkom Rady o posiedzeniu wraz z informacją dotyczącą możliwości zapoznania się z materiałami i dokumentami związanymi z porządkiem posiedzenia w tym z wnioskami, które będą rozpatrywane podczas posiedzenia. Dokumentacja może być udostępniana członkom Rady tylko w biurze LGD. Informacja o posiedzeniu Rady jest także podawana do publicznej wiadomości na stronie internetowej oraz siedzibie LGD. Posiedzenie Rady nie może być wyznaczone wcześniej niż po upływie 7 dni od dnia wysłania zawiadomień członkom Rady.
- b. W terminie nie dłuższym niż 10 dni od dnia w którym minął termin składania wniosków o przyznanie pomocy biuro LGD dokonuje streszczenia zawartości wszystkich wniosków oraz sprawdzenia każdego wniosku pod kątem:
- Zgodności z celami ogólnymi, szczegółowymi i przedsięwzięciami w LSR,
  - Zgodności z lokalnymi kryteriami wyboru operacji.
- b. W terminie nie dłuższym niż 12 dni od dnia w którym minął termin składania wniosków o przyznanie pomocy odbywa się posiedzenie Rady. Na posiedzeniu Rady wnioski w formie kopii kart informacyjnych są przekazywane wszystkim członkom Rady i omawiane w kolejności odpowiadającej kolejności ich zgłoszenia.
- c. Przed rozpoczęciem pierwszego posiedzenia Rady wszyscy członkowie Rady wypełniają i składają Deklaracje bezstronności (załącznik nr 1 do Regulaminu Organizacyjnego Rady).
- d. Omawianie wniosku rozpoczyna się wystąpienia przedstawiciela Zarządu prezentującego dany wniosek na podstawie karty informacyjnej.
- e. Po prezentacji wniosku przez członka Zarządu, Rada podejmuje dyskusję nad zgodnością z LSR oraz lokalnymi kryteriami wyboru operacji, po dyskusji Rada przeprowadza następujące głosowania:
- **głosowanie w sprawie zgodności operacji z LSR**, przeprowadzane przy użyciu „Karty oceny zgodności operacji z LSR” (załącznik nr 2 do Regulaminu Organizacyjnego Rady). Wynik głosowania w sprawie uznania operacji za zgodną z LSR jest pozytywny, jeśli większość głosów (50% +1) została oddana na opcję, że operacja jest zgodna z LSR.

- **głosowanie w sprawie oceny operacji według kryteriów lokalnych** przyjętych przez LGD, przeprowadzane przy użyciu „Karty oceny operacji według lokalnych kryteriów LGD”.
- f. W terminie 7 dni po posiedzeniu Rady LGD informuje w formie pisemnej wnioskodawców o decyzji Rady w sprawie wyboru operacji do finansowania. W informacji podaje się:
- zgodności operacji z LSR lub jej niezgodności
  - liczbie uzyskanych punktów w ramach oceny Rady i miejscu na liście operacji
  - możliwości odwołania od wyników oceny Rady poprzez złożenie wniosku o ponowne rozpatrzenie operacji
- g. Wnioskodawca w terminie 7 dni od dnia otrzymania pisma z informacją o decyzji Rady może złożyć w biurze LGD odwołanie od rozstrzygnięć Rady. W przypadku wpłynięcia odwołań Zarząd LGD niezwłocznie zwołuje posiedzenie Rady w celu rozpatrzenia złożonych odwołań. Po rozpatrzeniu odwołań LGD sporządza ostateczną listę operacji wybranych do finansowania ustalając ich kolejność według liczby uzyskanych punktów w ramach oceny spełniania lokalnych kryteriów LGD oraz listę projektów nie wybranych.
- h. W terminie 7 dni od dnia dokonania wyboru operacji do finansowania LGD przekazuje właściwemu podmiotowi wdrażającemu listę wybranych i niewybranych operacji wraz ze złożonymi wnioskami o przyznanie pomocy oraz dokumentacją Rady.

Lokalne kryteria wyboru operacji przez organ decyzyjny LGD Tradycja Kultura Rozwój

O miejscu danego wniosku na liście będzie decydowała liczba punktów uzyskanych w ramach tzw. lokalnych kryteriów wyboru operacji wdrażanych poprzez Lokalną Strategię Rozwoju. Członkowie Rady Stowarzyszenia będą mieli do dyspozycji „Karty oceny operacji według lokalnych kryteriów LGD” (załącznik nr 3 do Regulaminu Organizacyjnego Rady).

MAŁE PROJEKTY - (maksymalna liczba punktów - 21)

L.p.	Kryterium lokalne	Punktacja	Adekwatność do analizy SWOT
1.	Stopień wykorzystania lokalnych zasobów w projekcie	<ul style="list-style-type: none"> - główny cele operacji/ projektu dotyczy wykorzystania lokalnych zasobów – 4 pkt. - jeden z celów szczegółowych operacji/projektu dotyczy wykorzystania lokalnych zasobów – 2 pkt. - operacja/projekt nie dotyczy wykorzystania lokalnych zasobów – 0 pkt. 	Preferuje operacje/projekty wykorzystujące lokalną historię, tradycję, kulturę, walory lokalnego środowiska, lokalną infrastrukturę turystyczną, lokalne produkty i usługi, w powiązaniu z analizą SWOT w LSR. W analizie SWOT wskazano jako zasób bogate lokalne dziedzictwo kulturowe, historyczne i przyrodnicze, a w słabych stronach niski poziom wykorzystania i waloryzacji tych zasobów, zwłaszcza na cele turystyczne.

2.	Poziom rozwoju kapitału ludzkiego	<ul style="list-style-type: none"> - główny cele operacji/ projektu dotyczy rozwoju kapitału ludzkiego – 4 pkt. - jeden z celów szczegółowych operacji/projektu dotyczy rozwoju kapitału ludzkiego – 2 pkt. - operacja/projekt nie dotyczy rozwoju kapitału ludzkiego – 0 pkt. 	Preferuje operacje/projekty dotyczące rozwijania kapitału ludzkiego. Kryterium to wynika ze słabych stron analizy SWOT: migracja młodych, starzejące się społeczeństwo, niskie zaangażowanie społeczności lokalnej w sprawy społeczne i kulturalne, mała liczba organizacji pozarządowych, niska świadomość własnych potrzeb, mało rozwinięte społeczeństwo obywatelskie.
3.	Wartość projektu	<ul style="list-style-type: none"> - wartość dofinansowania projektu wynosi poniżej 10 tys. zł – 3 pkt. - od 10 tys. do 15 tys. – 2 pkt. - powyżej 15 tys. do 20 tys. – 1pkt. - powyżej 20 tys. – 0 pkt. 	Preferuje operacje/projekty na mniejszą kwotę dofinansowania ze względu na bardzo niski budżet LGD. Ważne, aby zrealizowano więcej operacji o mniejszych wartościach dofinansowania osiągając jak największe efekty społeczne i gospodarcze.
4.	Status członka LGD	<ul style="list-style-type: none"> - Wnioskodawca jest Członkiem LGD – 3 pkt. - Wnioskodawca nie jest Członkiem LGD – 0 pkt. 	Preferuje się operacje/projekty składane przez formalnych zadeklarowanych Członków LGD, ponieważ wzmacnia to potencjał LGD i strukturę partnerstwa.
5.	Zasoby, doświadczenie i kwalifikacje wnioskodawcy	<ul style="list-style-type: none"> - co najmniej 1 zrealizowany projekt – 1 pkt. - brak zrealizowanych projektów – 0 pkt. 	Preferuje wnioskodawców doświadczonych w obszarach, których dotyczą projekty, zapewniających sprawną i z dużym prawdopodobieństwem skuteczną realizację projektów. Wnioskodawca musi dokonać zestawienia tabelarycznego projektów z podaniem nazwy projektu, celów projektu, wartości projektu, okresu realizacji, źródła dotacji.
6.	Udział partnerów w realizacji projektu	<ul style="list-style-type: none"> -w ramach operacji/projektu zakłada się współpracę z co najmniej 3 partnerami - 3 pkt. - w ramach operacji/projektu zakłada się współpracę z 1-2 lokalnymi partnerami- 2 pkt. - nie zakłada się współpracy z partnerami w ramach operacji/projektu – 0 pkt. 	Preferuje operacje/projekty realizowane z udziałem kilku partnerów, aby zapewnić szersze oddziaływanie projektów i budowanie sieci współpracy w ramach społeczeństwa obywatelskiego i zwiększenia zaangażowania jak największej liczby mieszkańców w lokalne działania. Kryterium jest adekwatne do analizy SWOT gdzie w słabych stronach określono: mała liczba organizacji pozarządowych, mało rozwinięte społeczeństwo obywatelskie.
7.	Czas realizacji operacji/projektu	<ul style="list-style-type: none"> - mniej niż 6 miesięcy – 3 pkt. - od 6 do 12 miesięcy – 1 pkt. - powyżej 12 miesięcy – 0 pkt. 	Preferuje operacje/projekty krótsze, które dadzą oczekiwane efekty w krótszym czasie, a jednocześnie będą możliwe do zamknięcia w jednym roku realizacji LRS (co ważne jest ze względów organizacyjnych dla IGD).

ODNOWA I ROZWÓJ WSI - (maksymalna liczba punktów - 18)

L.p.	Kryterium lokalne	Punktacja	Adekwatność do analizy SWOT
1.	Poziom aktywizacji społeczności lokalnej	<ul style="list-style-type: none"> - główny cele operacji/ projektu dotyczy aktywizacji społeczności lokalnej – 3 pkt. - jeden z celów szczegółowych operacji/projektu dotyczy aktywizacji społeczności lokalnej – 2 pkt. - operacja/projekt nie dotyczy aktywizacji społeczności lokalnej – 0 pkt. 	Preferuje operacje/projekty dotyczące aktywizacji społeczności lokalnej, w tym stworzenia technicznych warunków do rozwoju ciekawej oferty społecznej, kulturowej i integracji mieszkańców. Preferowane będą operacje dotyczące tworzenia świetlic wiejskich, domów kultury, miejsc spotkań i integracji. Kryterium to wynika ze słabych stron analizy SWOT: migracja młodych, niskie zaangażowanie społeczności

			lokalnej w sprawy społeczne i kulturalne, mała liczba organizacji pozarządowych, niska świadomość własnych potrzeb, mało rozwinięte społeczeństwo obywatelskie.
2.	Poziom rozwoju turystyki opartej na lokalnych zasobach	<ul style="list-style-type: none"> - główny cele operacji/ projektu dotyczy rozwoju turystyki – 3 pkt. - jeden z celów szczegółowych operacji/projektu dotyczy rozwoju turystyki – 2 pkt. - operacja/projekt nie dotyczy rozwoju turystyki – 0 pkt. 	Preferuje operacje/projekty wykorzystania lokalnych zasobów (historię, tradycję, kulturę, walory lokalnego środowiska) na cele turystyczne w powiązaniu z analizą SWOT, gdzie w słabych stronach wykazano brak infrastruktury turystycznej i niski stopień wykorzystania lokalnych zasobów.
3.	Oddziaływanie realizacji projektu	<ul style="list-style-type: none"> - operacja będzie realizowana w miejscowości liczącej powyżej 1000 mieszkańców – 3 pkt. - operacja będzie realizowana w miejscowości liczącej od 500 do 1000 mieszkańców – 2 pkt. - operacja będzie realizowana w miejscowości liczącej do 500 mieszkańców – 1 pkt. 	Preferuje operacje/projekty służące większej liczbie mieszkańców, aby zapewnić szersze oddziaływanie projektów oraz zgodnie z wykazaną w SWOT – niski poziom zaangażowania społeczności lokalnej w sprawy społeczne i kulturalne.
4.	Zasoby, doświadczenie i kwalifikacje wnioskodawcy	<ul style="list-style-type: none"> - co najmniej 3 zrealizowane projekty – 3 pkt. - co najmniej 1 zrealizowany projekt – 1 pkt. - brak zrealizowanych projektów – 0 pkt. 	Preferuje wnioskodawców doświadczonych w obszarach, których dotyczą projekty, zapewniających sprawną i z dużym prawdopodobieństwem skuteczną realizację projektów. Wnioskodawca musi dokonać zestawienia tabelarycznego projektów z podaniem nazwy projektu, celów projektu, wartość projektu, okres realizacji, źródła dotacji.
5.	Zakładany w projekcie czas realizacji operacji/projektu	<ul style="list-style-type: none"> - mniej niż 6 miesięcy – 3 pkt. - od 6 miesięcy do 12 miesięcy – 2 pkt. - powyżej 12 miesięcy – 0 pkt. 	Preferuje operacje/projekty krótsze, które dadzą oczekiwane efekty w krótszym czasie, a jednocześnie będą możliwe do zamknięcia w jednym roku realizacji LRS (co ważne jest ze względów organizacyjnych dla LGD).
6.	Wysokość wnioskowanej pomocy	<ul style="list-style-type: none"> - wnioskowana kwota kosztów kwalifikowalnych operacji wynosi poniżej 200 tys. zł – 3pkt. - wnioskowana kwota kosztów kwalifikowalnych operacji wynosi od 200-300 tys. zł – 2 pkt. - wnioskowana kwota kosztów kwalifikowalnych operacji wynosi powyżej 300 tys. zł – 1 pkt. 	Preferuje się operacje/projekty o niższej wartości kosztów kwalifikowalnych co wynika z ograniczonej ilości środków na realizację LSR dla obszaru LGD.

RÓŻNICOWANIE W KIERUNKU DZIAŁANOŚCI POZAROLNICZEJ - (maksymalna liczba punktów - 21)

L.p.	Kryterium lokalne	Punktacja	Adekwatność do analizy SWOT
1.	Poziom rozwoju usług na rzecz społeczności lokalnej	<ul style="list-style-type: none"> - główny cele operacji/ projektu dotyczy rozwoju usług na rzecz lokalnej społeczności – 3 pkt. - jeden z celów szczegółowych operacji/projektu dotyczy rozwoju usług na rzecz lokalnej społeczności – 2 pkt. - operacja/projekt nie dotyczy rozwoju usług na rzecz lokalnej społeczności – 0 pkt. 	Preferuje operacje/projekty służące rozwojowi usług na rzecz lokalnej społeczności, co ma zdecydowanie poprawić niską jakość życia na obszarze LGD, przejawiająco się migracją ludzi młodych, słabym dostępem do usług medycznych (co w odniesieniu do starzejącego się społeczeństwa jest ważną usługą którą należy rozwijać).
2.	Rozwój lokalnego rynku pracy (liczba nowo utworzonych miejsc pracy w wyniku realizacji projektu w przeliczeniu na pełne etaty średnioroczne)	<ul style="list-style-type: none"> - 2 i powyżej 2 etatów – 3pkt. - mniej niż 2, więcej niż 1 etat – 2pkt. - od 1 do 0,5 etatu – 1 pkt. - mniej niż 0,5 etatu - 0 pkt. 	Preferuje operacje/projekty zakładające tworzenie nowych miejsc pracy na terenie LGD lub samo zatrudnienie beneficjenta. Kryterium jest adekwatne do analizy SWOT, gdzie w słabych stronach wykazano niedobór miejsc pracy na lokalnym rynku i wysoki poziom bezrobocia.
3.	Wpływ projektu na promocję obszaru działania LGD	<ul style="list-style-type: none"> - operacja/projekt zawiera promocję lokalnych produktów i usług z wykorzystaniem logo LGD – 3 pkt. - operacja/projekt nie promuje lokalnych produktów i usług z wykorzystaniem logo LGD – 0 pkt. 	Preferuje operacje/projekty zakładające promocję obszaru z wykorzystaniem logotypu LGD. Tak promocja przyczyni się do wzmocnienia rozpoznawalności obszaru LGD, co jest adekwatne do słabych stron w SWOT: słaba identyfikacja obszaru w regionie, słaby przepływ informacji w gminach. Budowanie silnej rozpoznawalnej marki LGD przyczyni się do pozytywnych zmian w zakresie rozwoju gospodarczego i społecznego. W szansach LGD upatruje zwiększoną skuteczność promocji obszaru poprzez wspólne działania gmin i stworzenie logotypu promocyjnego.
4.	Poziom rozwoju turystyki opartej na lokalnych zasobach	<ul style="list-style-type: none"> - główny cele operacji/ projektu dotyczy rozwoju turystyki – 3 pkt. - jeden z celów szczegółowych operacji/projektu dotyczy rozwoju turystyki – 2 pkt. - operacja/projekt nie dotyczy rozwoju turystyki – 0 pkt. 	Preferuje operacje/projekty służące rozwojowi turystyki w oparciu o lokalne zasoby, w szczególności tworzenia i rozbudowy bazy turystycznej i usług na rzecz turystyki. Kryterium jest adekwatne do analizy SWOT, gdzie w słabych stronach wykazano brak infrastruktury turystycznej, słabo rozwiniętą bazę gastronomiczną i noclegową.
5.	Wysokość wnioskowanej pomocy	<ul style="list-style-type: none"> - wnioskowana kwota kosztów kwalifikowalnych operacji wynosi poniżej 50 tys. zł – 3pkt. - wnioskowana kwota kosztów kwalifikowalnych operacji wynosi od 50-70 tys. zł – 1 pkt. - wnioskowana kwota kosztów kwalifikowalnych operacji wynosi powyżej 70 tys. zł – 0 pkt. 	Preferuje się operacje/projekty o niższej wartości kosztów kwalifikowalnych co wynika z ograniczonej ilości środków na realizację LSR dla obszaru LGD.
6.	Wielkość gospodarstwa rolnego (w hektarach fizycznych, na dzień	<ul style="list-style-type: none"> - gospodarstwo beneficjenta (użytki rolne) ma powierzchnię poniżej średniej wojewódzkiej – 3 pkt. 	Preferuje operacje/projekty realizowane w gospodarstwach rolnych poniżej średniej wojewódzkiej obliczanej co roku przez ARiMR.

	składania wniosku)	- gospodarstwo beneficjenta ma powierzchnię powyżej średniej wojewódzkiej, ale mniej niż dwukrotna średnia wojewódzka – 2 pkt - gospodarstwo beneficjenta ma powierzchnię powyżej dwukrotnej średniej wojewódzkiej – 0 pkt.	Gospodarstwa poniżej średniej wojewódzkiej są często zaliczane do niskotowarowych, nie dających możliwości utrzymania rodziny rolniczej. W analizie SWOT wykazano, że ważnymi problemami obszaru LGD są: słaba bonitacja gleb, rozdrobnienie gospodarstw rolnych, niskie dochody gospodarstw domowych.
7.	Zakładany w projekcie czas realizacji operacji/projektu	- mniej niż 6 miesięcy – 3 pkt. - od 6 miesięcy do 12 miesięcy – 2 pkt. - powyżej 12 miesięcy – 0 pkt.	Preferuje operacje/projekty krótsze, które dadzą oczekiwane efekty w krótszym czasie, a jednocześnie będą możliwe do zamknięcia w jednym roku realizacji LRS (co ważne jest ze względów organizacyjnych dla LGD).

TWORZENIE I ROZWÓJ MIKROPRZEDSIĘBIORSTW - (maksymalna liczba punktów - 18)

L.p.	Kryterium lokalne	Punktacja	Adekwatność do analizy SWOT
1.	Poziom rozwoju usług na rzecz społeczności lokalnej	- główny cele operacji/ projektu dotyczy rozwoju usług na rzecz lokalnej społeczności – 3 pkt. - jeden z celów szczegółowych operacji/projektu dotyczy rozwoju usług na rzecz lokalnej społeczności – 2 pkt. - operacja/projekt nie dotyczy rozwoju usług na rzecz lokalnej społeczności – 0 pkt.	Preferuje operacje/projekty służące rozwojowi usług na rzecz lokalnej społeczności, co ma zdecydowanie poprawić niską jakość życia na obszarze LGD, przejawiająco się migracją ludzi młodych, słabym dostępem do usług medycznych (co w odniesieniu do starzejącego się społeczeństwa jest ważną usługą którą należy rozwijać).
2	Rozwój lokalnego rynku pracy (liczba nowo utworzonych miejsc pracy w wyniku realizacji projektu w przeliczeniu na pełne etaty średnioroczne)	- powyżej 3 etatów – 3pkt. - od 2 do 3 etatów – 2pkt. - więcej niż 1 etat mniej niż 2 etaty – 1pkt.	Preferuje operacje/projekty zakładające tworzenie nowych miejsc pracy na terenie LGD. Kryterium jest adekwatne do analizy SWOT, gdzie w słabych stronach wykazano niedobór miejsc pracy na lokalnym rynku.
3.	Wpływ projektu na promocję obszaru działania LGD	- operacja/projekt zawiera promocję lokalnych produktów i usług z wykorzystaniem logo LGD – 3 pkt. - operacja/projekt nie promuje lokalnych produktów i usług z wykorzystaniem logo LGD – 0 pkt.	Preferuje operacje/projekty zakładające promocję obszaru z wykorzystaniem logotypu LGD. Tak promocja przyczyni się do wzmocnienia rozpoznawalności obszaru LGD, co jest adekwatne do słabych stron w SWOT: słaba identyfikacja obszaru w regionie, słaby przepływ informacji w gminach. Budowanie silnej rozpoznawalnej marki LGD przyczyni się do pozytywnych zmian w zakresie rozwoju gospodarczego i społecznego. W szansach LGD upatruje zwiększoną skuteczność promocji obszaru poprzez wspólne działania gmin i stworzenie logotypu promocyjnego.
4.	Poziom rozwoju turystyki opartej na lokalnych zasobach	- główny cele operacji/ projektu dotyczy rozwoju turystyki – 3 pkt. - jeden z celów szczegółowych operacji/projektu dotyczy rozwoju turystyki – 2 pkt.	Preferuje operacje/projekty służące rozwojowi turystyki w oparciu o lokalne zasoby, w szczególności tworzenia i rozbudowy bazy turystycznej i usług na rzecz turystyki. Kryterium jest adekwatne do analizy SWOT, gdzie

		- operacja/projekt nie dotyczy rozwoju turystyki – 0 pkt.	w słabych stronach wykazano brak infrastruktury turystycznej, słabo rozwiniętą bazę gastronomiczną i noclegową.
5.	Wysokość wnioskowanej pomocy	- wnioskowana kwota kosztów kwalifikowalnych operacji wynosi poniżej 100 tys. zł – 3pkt. - wnioskowana kwota kosztów kwalifikowalnych operacji wynosi od 100-150 tys. zł – 1 pkt. - wnioskowana kwota kosztów kwalifikowalnych operacji wynosi powyżej 150 tys. zł – 0 pkt.	Preferuje się operacje/projekty o niższej wartości kosztów kwalifikowalnych co wynika z ograniczonej ilości środków na realizację LSR dla obszaru LGD.
6 .	Zakładany w projekcie czas realizacji operacji/projektu	- mniej niż 6 miesięcy – 3 pkt. - od 6 miesięcy do 12 miesięcy – 1 pkt. - powyżej 12 miesięcy – 0 pkt.	Preferuje operacje/projekty krótsze, które dadzą oczekiwane efekty w krótszym czasie, a jednocześnie będą możliwe do zamknięcia w jednym roku realizacji LRS (co ważne jest ze względów organizacyjnych dla LGD).

X. Określenie budżetu LSR dla każdego roku jej realizacji.

Budżet przeznaczony na realizację przedsięwzięć zaplanowanych w LSR będzie ustalany w stosunku do ilości mieszkańców terenu objętego działania LGD. Zgodnie z Rozporządzeniami Ministra Rolnictwa dot. podejścia Leader jest iloczynem liczby mieszkańców* obszaru i sumy 148 zł, a więc **17 153** osób x 148 zł = **2 538 644,00 zł**

4.1.Pomoc na działania odpowiadające celom osi 3 (Różnicowanie, Odnowa, Mikroprzedsiębiorstwa) oraz „małe projekty”	4.2. Projekty współpracy	4.3.1.Koszty bieżące LGD	4.3.2.Aktywizacja i nabywanie umiejętności	Razem działania
Liczba mieszkańców * 116 zł	Liczba mieszkańców* 3 zł	Maksymalnie 15% całości budżetu	Maks. na 4.3. = liczba mieszkańców * 29 zł Pomniejszona o koszty bieżące LGD	

1 989 748,00	51 459,00	380 796,00	116 640,00	2 538 644,00
---------------------	------------------	-------------------	-------------------	---------------------

*Stan liczby mieszkańców z danych GUS na dzień 31.XII.2006

rok	Kategoria kosztu/wydatku		Działania osi 4 przeprowadzane przez LGD											razem oś 4
			4.1/413 – Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju					4.21 – Wdrażanie projektów współpracy			4.31 - Funkcjonowanie lokalnej grupy działania, nabywanie umiejętności i aktywizacja			
			Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej	Tworzenie i rozwój mikro-przedsiębiorstw	Odnowa i rozwój wsi	Małe projekty	Razem 4.1/413	Przygotowanie projektów współpracy	Realizacja projektów współpracy	Razem 4.21	Funkcjonowanie LGD (koszty bieżące)	Nabywanie umiejętności	Razem 4.31	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12			
2009	całkowite	1	0,00	0,00	1600000,00	50000,00	1650000,00	0,00	0,00	0,00	45796,00	17000,00	62796,00	1712796,00
	kwalityfikowalne	2	0,00	0,00	1600000,00	50000,00	1650000,00	0,00	0,00	0,00	45796,00	17000,00	62796,00	1712796,00
	do refundacji	3	0,00	0,00	1200000,00	35000,00	1235000,00	0,00	0,00	0,00	45796,00	17000,00	62796,00	1297796,00
2010	całkowite	4	300000,00	0,00	0,00	64285,71	364285,71	5819,00	11640,00	17459,00	63000,00	18000,00	81000,00	462744,71
	kwalityfikowalne	5	300000,00	0,00	0,00	64285,71	364285,71	5819,00	11640,00	17459,00	63000,00	18000,00	81000,00	462744,71
	do refundacji	6	150000,00	0,00	0,00	45000,00	195000,00	5819,00	11640,00	17459,00	63000,00	18000,00	81000,00	293459,00
2011	całkowite	7	0,00	488000,00	0,00	64285,71	552285,71	5666,00	11334,00	17000,00	63000,00	18000,00	81000,00	650285,71
	kwalityfikowalne	8	0,00	400000,00	0,00	64285,71	464285,71	5666,00	11334,00	17000,00	63000,00	18000,00	81000,00	562285,71
	do refundacji	9	0,00	200000,00	0,00	45000,00	245000,00	5666,00	11334,00	17000,00	63000,00	18000,00	81000,00	343000,00
2012	całkowite	10	300000,00	0,00	0,00	64285,71	364285,71	5666,00	11334,00	17000,00	63000,00	18000,00	81000,00	462285,71
	kwalityfikowalne	11	300000,00	0,00	0,00	64285,71	364285,71	5666,00	11334,00	17000,00	63000,00	18000,00	81000,00	462285,71
	do refundacji	12	150000,00	0,00	0,00	45000,00	195000,00	5666,00	11334,00	17000,00	63000,00	18000,00	81000,00	293000,00
2013	całkowite	13	0,00	0,00	0,00	64285,71	64285,71	0,00	0,00	0,00	63000,00	18000,00	81000,00	145285,71
	kwalityfikowalne	14	0,00	0,00	0,00	64285,71	64285,71	0,00	0,00	0,00	63000,00	18000,00	81000,00	145285,71
	do refundacji	15	0,00	0,00	0,00	45000,00	45000,00	0,00	0,00	0,00	63000,00	18000,00	81000,00	126000,00
2014	całkowite	16	0,00	0,00	0,00	64285,71	64285,71	0,00	0,00	0,00	63000,00	18000,00	81000,00	145285,71
	kwalityfikowalne	17	0,00	0,00	0,00	64285,71	64285,71	0,00	0,00	0,00	63000,00	18000,00	81000,00	145285,71
	do refundacji	18	0,00	0,00	0,00	45000,00	45000,00	0,00	0,00	0,00	63000,00	18000,00	81000,00	126000,00
2015	całkowite	19	0,00	0,00	0,00	42497,14	42497,14	0,00	0,00	0,00	20000,00	9641,00	29641,00	72138,14
	kwalityfikowalne	20	0,00	0,00	0,00	42497,14	42497,14	0,00	0,00	0,00	20000,00	9641,00	29641,00	72138,14
	do refundacji	21	0,00	0,00	0,00	29748,00	29748,00	0,00	0,00	0,00	20000,00	9641,00	29641,00	59389,00
2009 - 2015	całkowite	22	600000,00	488000,00	1600000,00	413925,71	3101925,71	17151,00	34308,00	51459,00	380796,00	116641,00	497437,00	3650821,71
	kwalityfikowalne	23	600000,00	400000,00	1600000,00	413925,71	3013925,71	17151,00	34308,00	51459,00	380796,00	116641,00	497437,00	3562821,71
	do refundacji	24	300000,00	200000,00	1200000,00	289748,00	1989748,00	17151,00	34308,00	51459,00	380796,00	116641,00	497437,00	2538644,00

XI. Opis procesu przygotowania i konsultowania LSR

Lokalna Strategia Rozwoju dla obszaru LGD „Tradycja, Kultura, Rozwój” powstawała w okresie od września do grudnia 2008 roku. Prace nad opracowaniem strategii i dostosowaniu do aktualnych wymogów (ustaw i projektów rozporządzeń) podjął Zarząd LGD, który zaprosił do współpracy Partnerów LGD, reprezentujących 3 sektory, a w szczególności organizacje działające na rzecz aktywizacji środowisk wiejskich.

We wrześniu podczas przy okazji innych szkoleń organizowanych przez LGD przedstawiciele LGD i zaproszeni do współpracy eksperci informowali społeczność lokalną o Działaniu Osi 4 – Podejściu Leader, a następnie została stworzona grupa robocza, wypracowująca założenia strategiczne do LSR. Nad całością prac czuwał zespół ekspertów zewnętrznych. Członkowie grupy pracowali nad założeniami do LSR w sposób aktywny przy wsparciu animatora partnerstw lokalnych. Cotygodniowe spotkania zapewniały systematyczność pracy. Podczas spotkań wypracowane zostały poszczególne założenia LSR przy zastosowaniu metody warsztatowej. Metoda ta kładzie duży nacisk na aktywne uczestnictwo, a dzięki pracy w małych grupach pozwala na aktywizację wszystkich uczestników grupy. Głównym zadaniem grupy było opracowanie diagnozy obszaru za pomocą analizy SWOT, zdiagnozowanie problemów oraz określenie celów strategicznych LSR. Następnie w grupach tematycznych liderzy opracowywali cele szczegółowe i rodzaje przedsięwzięć potrzebne do osiągnięcia celów i wizji rozwoju. W spotkaniach grupy roboczej uczestniczyli także członkowie zarządu LGD.

Aby zapewnić społeczną partycypację w procesie tworzenia strategii, zostały przeprowadzone spotkania z mieszkańcami wszystkich czterech gmin wchodzących w skład LGD. Spotkania odbyły się w następujących terminach:

06.11.2008 w Rzeczycy

13.11.2008 w Żelechlinku

20.11.2008 w Czerniewicach

27.11.2008 w Poświętnem

Na spotkaniach zostały zaprezentowane założenia Programu Leader, w tym także opis elementów Lokalnej Strategii Rozwoju. Omówione zostały także dotychczasowe efekty pracy grupy roboczej, czyli zaplanowane operacje w ramach z każdego z działań Programu Leader. Mieszkańcy mieli możliwość wnoszenia swoich uwag na temat zaproponowanych operacji, dodania własnych propozycji. Dzięki temu Strategia odpowiada realnym potrzebom mieszkańców. Podczas spotkań zadbano o to, by

każdy z mieszkańców miał możliwość przedstawienie swojej opinii. Na spotkaniach zachowano proporcje przedstawicieli sektora społecznego, gospodarczego i publicznego. Na każdym spotkaniu były także przeprowadzone ankiety metodą audytoryjną, w których mieszkańcy wypowiadali się na temat poszczególnych działań w ramach Osi 4 Leader. Podczas 4 spotkań zostało przeprowadzonych 56 ankiet, w tym 18 ankiet w Czerniewicach, 16 ankiet w Rzeczy, 7 ankiet w Żelechlinku oraz 15 ankiet w Poświętnem. Jako główne potrzeby regionu mieszkańcy wskazywali:

- W ramach Odnowy wsi: budowa chodników i infrastruktury miejskiej
- W ramach Różnicowania i tworzenia mikroprzedsiębiorstw: zakładanie form przez rolników oraz wsparcie szkoleniowe z zakresu zakładania działalności gospodarczej
- W ramach małych grantów: organizacja imprez sportowych, kulturalnych i integracyjnych
- W ramach projektów współpracy: współpraca i wymiana międzynarodowa dzieci i młodzieży

Przy konstruowaniu założeń LSR uwzględniono wyniki ankiety, by dostosować realizowane cele do realnych potrzeb mieszkańców obszaru. Ankieta zapewniała badanym anonimowość, dzięki temu mieszkańcy mogli wyrazić szczerą opinię na temat lokalnych problemów.

XII. Opis procesu wdrażania i aktualizacji LSR.

Stowarzyszenie w szczególności Zarząd i Biuro, będzie dbało o to, by proces wdrażania LSR odbywał się z jak najszerszym udziałem partnerów i całej społeczności lokalnej. Temu celowi służyć będzie przede wszystkim zasada pełnej jawności działania LGD, która w szczególności będzie dotyczyć polityki informacyjnej prowadzonej w sposób zapewniający szerokie upowszechnienie informacji na temat LGD i realizowanych przez nią działań. Przewiduje się w tym zakresie wykorzystanie różnych wzajemnie dopełniających się środków i metod komunikacji społecznej, w szczególności poprzez:

- internet
- materiały promocyjne (ulotki, foldery, plakaty)
- prezentacje na łamach prasy i w TV
- udział członków LGD w zebraniach wiejskich
- tablice ogłoszeń
- kurenda
- imprezy dla mieszkańców promujące działalność LGD.

Harmonogram wdrażania lokalnej strategii rozwoju

Wyszczególnienie		2009				2010				2011				2012				2013				2014			
		I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV
operacje spełniające warunki przyznania pomocy dla działania:	Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej						X							X											
	Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw									X															
	Odnowa i rozwój wsi				X																				
małe projekty					X		X			X				X				X				X			

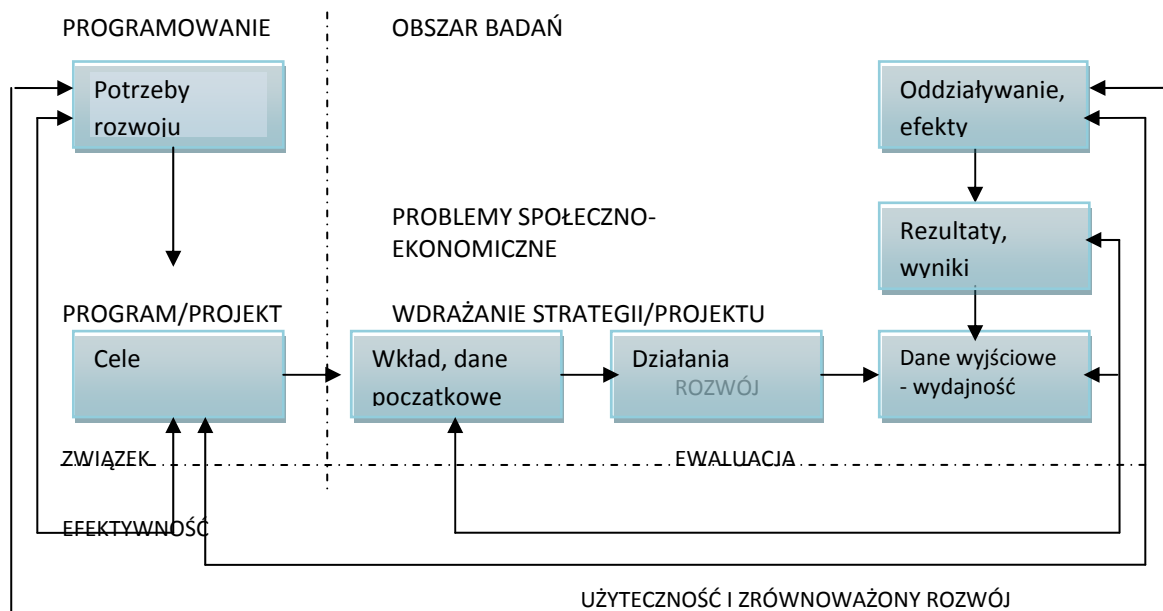
W wyniku monitoringu wdrażania planuje się aktualizacje LSR co dwa lata od rozpoczęcia jej realizacji: w 2011 i 2013. Za jej przeprowadzenie będzie odpowiedzialny Zarząd. Aktualizacja będzie prowadzona w procesie uspołecznionym.

XIII. Zasady i sposób dokonywania oceny (ewaluacji) własnej

Działalność każdego partnerstwa powinna być na bieżąco monitorowana i poddawana autoewaluacji (samoocenie) w celu stałego podnoszenia jakości i efektywności działania. Bardzo ważne jest powracanie do celów wspólnego działania założonych na początku budowania grupy partnerskiej i uświadamianie sobie wspólnych wartości. Dzięki temu w większym stopniu grupa będzie realizować potrzeby społeczności i obszaru, dla rozwoju którego działa. Wspólne działanie trzech sektorów jest dużą szansą na realizację zasad zrównoważonego rozwoju lokalnego. Środki finansowe pozyskiwane wspólnymi siłami przez najważniejszych aktorów życia społecznego danego obszaru mogą przyspieszyć rozwój gospodarczy i wpłynąć na ogólną poprawę jakości życia danej społeczności lokalnej.

Lokalna Grupa Działania prowadzi i zamierza kontynuować proces ewaluacji, tj. oceny zarówno wydolności organizacyjnej LGD, zaplanowanej lokalnej strategii rozwoju oraz innych realizowanych przez nią projektów.

Rys. Struktura ewaluacji lokalnej strategii rozwoju

Źródło: *Self-evaluation workbook for local action groups*, Heimo Keränen, Helsinki 2004.

Ewaluacja w szczególności dotyczy przyjętej przez grupę strategii, ponieważ konieczne jest monitorowanie i ocenianie postępów realizacji strategii, przyjętych rozwiązań (działań) oraz osiągnięcia określonych celów. Perspektywa realizacji lokalnej strategii rozwoju jest rozciągnięta na 7 lat. W tym okresie może zaistnieć wiele nowych okoliczności mających wpływ na założenia lokalnej strategii rozwoju. Jedynie poprzez proces stałego monitorowania i ewaluacji strategii LGD jest w stanie szybko zareagować na zmiany i wprowadzić odpowiednie rozwiązania np. dokonać aktualizacji LSR.

Monitorowanie prowadzone przez LGD obejmuje proces systematycznego zbierania i analizowania danych ilościowych i jakościowych danych na temat strategii w aspekcie finansowym i rzeczowym, w celu zgodności przedsięwzięć/projektów z założonymi celami. Dotyczy to głównie monitorowania harmonogramu i budżetu lokalnej strategii rozwoju. Ewaluacja natomiast jest oceną jakości podejmowanych działań, mocnych i słabych stron działania. LGD planuje i prowadzi proces samoewaluacji w celu systematycznego podnoszenia jakości swoich działań i usług. W ramach działalności LGD bardzo ważną rolę odgrywają działania informacyjne i doradcze skierowane do szerokiej grupy odbiorców tj. mieszkańców obszaru działania LGD.

Ewaluacja jest dla LGD:

- Użyteczna do badania potrzeb beneficjentów;
- Narzędziem wspomagającym proces podejmowania decyzji;
- Użyteczna w celu podnoszenia skuteczności i użyteczności podejmowanych działań;
- Użyteczna do oceny słabych i mocnych stron projektu;
- Sygnałem pojawiających się problemów;
- Użyteczna przy określaniu zgodności rezultatów projektów z założonymi celami.

Autoewaluacja przyczynia się do:

- Potwierdzenia słuszności ustalonych wcześniej działań (np. potwierdzenie dobrze określonego problemu, dobrze zdefiniowanego celu, itp.);
- Sprawniejszego planowania dotyczącego min. wprowadzenia nowych rodzajów usług, zwiększenia zatrudnienia w okresach wzmożonej aktywności, określenie z wyprzedzeniem trudności mogących mieć niekorzystny wpływ na jakość usług, itp.;
- Zidentyfikowania i poprawienia podejrzewanych błędów;
- Optymalnego wykorzystania środków: czasu pracy, umiejętności ludzkich, lokalu, sprzętu i pieniędzy;
- Informowania pracowników organizacji i ochotników o oczekujących ich zadaniach;

- Motywowania pracowników poprzez włączenie w proces autoewaluacji oraz uświadomienie im, jaki wpływ na odbiorców mają ich działania i jakie są efekty ich pracy.

Praktyczne wymiary ewaluacji własnej LGD i lokalnej strategii rozwoju

Organem odpowiedzialnym za proces ewaluacji i autoewaluacji jest Rada Stowarzyszenia jako organ decyzyjny, działająca w oparciu o wytyczne zaopiniowane przez Walne Zebranie Członków Stowarzyszenia. Rada wybiera spośród swoich członków osobę, która będzie pełnić funkcję Ewaluatora. Jego zadania będą polegały na opracowaniu narzędzi ewaluacji oraz przeprowadzenie działań ewaluacyjnych i raportowanie wyników ewaluacji na posiedzeniach Rady przynajmniej raz na rok. Ewaluator buduje i prowadzi zespół ds. ewaluacji składający się z 1 przedstawiciela Zarządu, 2 przedstawicieli Komisji Rewizyjnej oraz eksperta zewnętrznego.

Ewaluacja przyjęta przez LGD została podzielona na **ewaluacje ex ante** i **ewaluacje ex post**. **Ewaluacja ex-ante** jest prowadzona przed wdrażaniem lokalnej strategii rozwoju i ma za zadanie ocenić na ile planowane przedsięwzięcia są trafne z punktu widzenia potrzeb beneficjentów oraz na ile są spójne w zakresie planowanych celów LSR i sposobów ich realizacji.

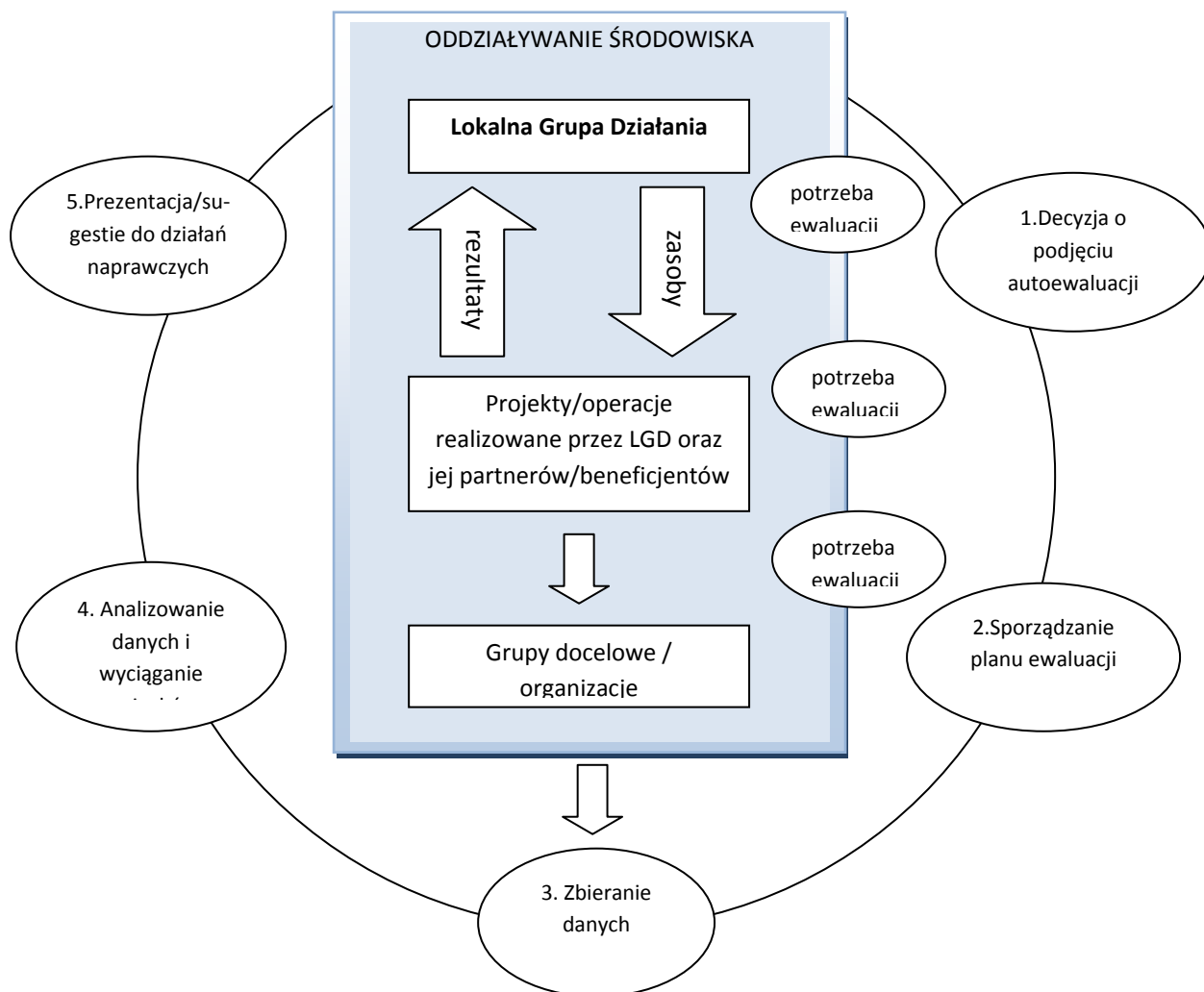
Ewaluacja ex-post jest oceną działań, które zostały zrealizowane w minionym okresie. LGD przyjmuje przeprowadzanie ewaluacji ex-post co 2 lata (co rok) czyli w 2011, 2013 i 2015 roku. Ewaluacja ex-post poddaje analizie osiągnięte na tych etapach produkty i rezultaty oraz dokona pierwszej oceny jakości realizacji LSR. Przeprowadzona zostanie również ocena poczynionych na etapie programowania założeń, w tym szczególnie celów oraz przyjętych wskaźników oraz aktualnego kontekstu realizacji LSR. Będzie to szczególnie ważne, gdyż zmiana warunków społeczno-gospodarczych może spowodować dezaktualizację początkowej diagnozy, która stała się punktem wyjścia dla realizowanej LSR. W konsekwencji wyniki takiej ewaluacji mogą się przyczynić do pewnych modyfikacji realizacji LSR oraz aktualizacji przyjętych założeń.

Proces ewaluacji z perspektywy Lokalnej Grupy Działania został podzielony na następujące etapy, które będą realizowane w odpowiednio przyjętym harmonogramie ewaluacji:

1. Lokalna Grupa Działania identyfikuje potrzebę ewaluacji – oceny swoich działań oraz strategii rozwoju obszaru na którym działa a następnie Rada podejmuje decyzję o rozpoczęciu procesu ewaluacji i autoewaluacji z użyciem odpowiednich metod poprzez wyznaczenie osoby odpowiedzialnej za ten proces;

2. Lokalna Grupa Działania opracowuje zbiór pytań dotyczących zakresu ewaluacji oraz ustala model ewaluacji wraz z harmonogramem;
3. Zespół ds. ewaluacji zbiera dane do oceny poprzez użycie odpowiednich metod i narzędzi;
4. Zespół ds. ewaluacji analizuje pozyskane dane i opisuje wnioski z ewaluacji i autoewaluacji;
5. Osoba odpowiedzialna za ewaluację z ramienia Rady prezentuje wyniki ewaluacji podczas posiedzenia Rady, a następnie zostają przedstawione działania naprawcze, które muszą zostać podjęte w celu usprawnienia działań i pod kątem realizacji założonych celów rozwoju lokalnego. Raport Rady z ewaluacji wraz z rekomendowanymi działaniami naprawczymi jest przedstawiany do zaopiniowania Walnemu Zgromadzeniu Członków LGD.

Rys. Cykl autoewaluacji LGD i lokalnej strategii rozwoju

Źródło: *Self-evaluation workbook for local action groups, Heimo Keränen, Helsinki 2004.*

Model autoewaluacji LGD

1. **Identyfikacja** – na tym etapie Rada określa potrzebę ewaluacji i przeanalizowanie celu ewaluacji, określenie kto będzie jej użytkownikiem, określenie koniecznych warunków technicznych do jej przeprowadzenia, takich jak czas lub dostępne środki finansowe, wymagania dotyczące osoby/zespołu przeprowadzającej ewaluację.
2. **Projektowanie ewaluacji** - dokonuje się właściwej konceptualizacji badania. Na tym etapie dopracowuje się ewaluację, czyli formułuje pytania, na które szukamy odpowiedzi; przyjmuje kryteria i wskaźniki, stanowiące podstawę przeprowadzania ewaluacji; wybiera się zagadnienia konieczne do przeanalizowania, aby uzyskać odpowiedzi na postawione pytania; określa się grupę, do której trzeba dotrzeć, aby zapytać o nurtujące nas kwestie (próba badawcza); to także czas budowania narzędzi ewaluacji.
3. **Zbieranie i analiza danych** - dokonywane są prace badawcze oraz analizowane zebrane dane. Metody zbierania danych na potrzeby ewaluacji to: analiza dokumentów, wywiady indywidualne, kwestionariusze, zogniskowane wywiady grupowe, obserwacja oraz techniki grupowe.

Ocena danych:

– **zestawienie i analiza danych** – na tym etapie następuje analiza danych zebranych wcześniej. Stosuje się zarówno metody statystyczne analizy danych, jak i metody ekonomiczne, metodę analizy treści i inne metody używane w badaniach socjologicznych.

– **interpretacja** – to jest jeden z ważniejszych etapów. Uogólniamy zebrany materiał, wyciągamy wnioski, budujemy model działania, określamy dobre praktyki oraz formułujemy rekomendacje na przyszłość. Zwieńczeniem tego etapu jest powstanie **raportu ewaluacyjnego**.

4. **Raportowanie** - wyniki ewaluacji są prezentowane w formie raportu oraz poddawane dyskusji i konsultacji; zakres tych konformacji może angażować szersze grono zainteresowanych, włącznie z osobami zaangażowanymi w realizację ewaluowanego przedsięwzięcia.
5. **Wykorzystanie wyników ewaluacji**, gdzie zaprezentowane w raporcie ewaluacyjnym informacje służą podejmowaniu decyzji zmierzających do udoskonalenia ewaluowanego przedsięwzięcia.

W fazie kończącej proces ewaluacji wykorzystuje się metody, których podstawowym celem jest ocenienie efektów programu w odniesieniu do określonych kryteriów. Możliwe do zastosowania są metody: panel ekspertów i *benchmarking*, techniki analityczne: analiza SWOT, analiza kosztów i korzyści, analiza kosztów i efektywności oraz modele ekonometryczne: mikro- i makroekonomiczne.”

Autoewaluacja Lokalnej Grupy Działania

Organ odpowiedzialny: Rada powołująca Ewaluatora (praca zespołowa wraz z członkami Zarządu, Komisji Rewizyjnej i biura)

Cel ewaluacji Zbadanie jakości organów LGD odpowiedzialnych za realizację LSR oraz udoskonalenie w kierunku lepszego planowania i realizacji LSR.

Odbiorcy ewaluacji Członkowie organów LGD odpowiedzialnych za realizację LSR, członkowie LGD, partnerzy LGD, beneficjenci operacji/projektów.

Przedmiot ewaluacji Jakość zespołu planującego realizację LSR.

Pytania kluczowe:

1. Jak zostały zdefiniowane cele LSR przez poszczególnych członków organów LGD planujących realizację LSR?
2. Jakie osoby wchodzi w skład zespołu planującego realizację LSR i jakie kompetencje, doświadczenie ze sobą wnoszą?
3. Czy skład organów odpowiedzialnych za wdrażanie LSR stwarza szansę na zapewnienie wydajnej i efektywnej realizacji działań?
4. W jaki sposób przebiega współpraca między członkami Rady, zarządzeniem a biurem LGD? Jaki jest podział ról i zadań?

Kryteria ewaluacji

Trafność - zgodność rozumienia celów LSR.

Efektywność - zgodność charakterystyki kompetencji członków Rady i Zarządu i biura z potrzebami i wymogami LGD.

Skuteczność realizacji modelu partnerstwa.

Metody badawcze oraz próba badawcza

- Analiza dokumentacji opisującej kompetencje członków organów LGD odpowiedzialnych za wdrażanie LSR, w tym informacji na temat ich dotychczasowych
- doświadczeń w realizacji projektów UE.
- Wywiady indywidualne z poszczególnymi członkami organów LGD odpowiedzialnych za wdrażanie LSR, prowadzone w celu zebrania indywidualnych opinii i ocen.
- Wywiad grupowy moderowany z członkami organów LGD odpowiedzialnych za wdrażanie LSR, mający na celu opracowanie rekomendacji w kwestii poprawy jakości
- współpracy.

Harmonogram realizacji autoewaluacji

- Przygotowanie projektu ewaluacji: pierwszy miesiąc realizacji LSR
- Gromadzenie i analiza danych: 2 tygodnie.
- Pisanie raportu: 2 tygodnie.
- Prezentacja wyników ewaluacji (data).

Forma raportu

Przedstawienie (w formie prezentacji/elektronicznej/drukowanej) wyników ewaluacji wszystkim zainteresowanym oraz wykorzystanie wyników analizy w sprawozdaniu dla Rady i Walnego Zgromadzenia Członków LGD.

Ewaluacja lokalnej strategii rozwoju

Cel ewaluacji: Dokonanie oceny efektów realizacji przedsięwzięć w ramach LSR, oraz ich wpływu na osiągnięcie celów zawartych w LSR

Odbiorcy ewaluacji: Członkowie organów LGD odpowiedzialnych za realizację LSR, członkowie LGD.

Przedmiot ewaluacji: Efekty realizacji przedsięwzięć w ramach LSR

Pytania kluczowe:

1. W jaki sposób podejmowane przedsięwzięcia/operacje przyczyniają się do osiągnięcia celów LSR?
2. Czy realizowane przedsięwzięcia/operacje są użyteczne z punktu widzenia problemów, które są do rozwiązania oraz potrzeb beneficjentów?
3. Czy zakładane rezultaty są osiągnięte przez beneficjentów?
4. Czy rezultaty pozytywnie oddziałują na środowisko lokalne?

Kryteria ewaluacji

Trafność – zgodność realizowanych przedsięwzięć/operacji z założonymi w LSR.

Efektywność – osiąganie realnych rezultatów w stosunku do zakładanych w LSR.

Skuteczność – pozytywne oddziaływanie realizowanych przedsięwzięć na osiągnięcie celów LSR.

Metody badawcze oraz próba badawcza

- Analiza dokumentacji opisującej przebieg realizowanych projektów w ramach LSR
- Wywiady indywidualne z beneficjentami realizującymi projekty.

Harmonogram realizacji ewaluacji

- Przygotowanie projektu ewaluacji: pierwszy rok realizacji LSR
- Gromadzenie i analiza danych: 4 tygodnie.
- Pisanie raportu: 4 tygodnie.
- Prezentacja wyników ewaluacji (data).

Forma raportu

Przedstawienie (w formie prezentacji/elektronicznej/drukowanej) wyników ewaluacji wszystkim zainteresowanym oraz wykorzystanie wyników analizy w sprawozdaniu dla Rady i zainteresowanych członków LGD.

Autoewaluacji i ewaluacji towarzyszyć będzie monitoring przez cały czas realizacji lokalnej strategii rozwoju. Monitoring jest to proces systematycznego zbierania i analizowania ilościowych i jakościowych

informacji na temat wdrażania projektów i całego programu w aspekcie finansowym i rzeczowym, mający na celu zapewnienie zgodności realizacji projektów i programu z wcześniej zatwierdzonymi założeniami i celami. Tak więc monitoring to ciągłe, systematyczne i ujednoczone obserwowanie dynamiki danego zjawiska. To sprawdzanie, czy idziemy w dobrym kierunku, czy zmierzamy małymi krokami do celu, czy udaje nam się osiągać codziennie to, co założyliśmy w lokalnej strategii rozwoju.

XIV. Określenie powiązań LSR z innymi dokumentami planistycznymi związanymi z obszarem objętym LSR

Przy opracowaniu niniejszego rozdziału uwzględniono m.in. następujące dokumenty:

1. Narodowa Strategia Spójności na lata 2007–2013, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2007 r.
2. Strategia Rozwoju Kraju na lata 2007-2015, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa, listopad 2006 r., Dokument przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 29 listopada 2006 r.
3. Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego na lata 2007 – 2020.
4. Strategia rozwoju obszarów wiejskich i rolnictwa na lata 2007-2013 (z elementami prognozy do roku 2020), Warszawa, czerwiec 2005 r., Dokument przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 29 czerwca 2005 r.
5. Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego na lata 2007-2013
6. Program Operacyjny Kapitał Ludzki na lata 2007-2013
7. Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka na lata 2007-2013
8. Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko na lata 2007-2013
9. Strategia rozwoju powiatu opoczyńskiego
10. Strategia rozwoju powiatu tomaszowskiego
11. Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Czerniewice
12. Strategia Rozwoju Gminy Poświętne
13. Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Żelechlinek

Analizę spójności LSR Tradycja, Kultura, Rozwój rozpoczniemy od najogólniejszego dokumentu planistycznego dla Polski na lata 2007-13, czyli Narodowej Strategii Spójności. NSS to dokument strategiczny określający priorytety i obszary wykorzystania oraz system wdrażania funduszy unijnych: Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) oraz Funduszu Spójności w ramach budżetu Wspólnoty na lata 2007–13. Celem strategicznym NSS jest

tworzenie warunków dla wzrostu konkurencyjności gospodarki polskiej opartej na wiedzy i przedsiębiorczości, zapewniającej wzrost zatrudnienia oraz wzrost poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej.

Cel strategiczny osiągnąć będzie poprzez realizację horyzontalnych celów szczegółowych. Celami horyzontalnymi NSS są:

1. Poprawa jakości funkcjonowania instytucji publicznych oraz **rozbudowa mechanizmów partnerstwa,**
2. **Poprawa jakości kapitału ludzkiego i zwiększenie spójności społecznej,**
3. Budowa i modernizacja infrastruktury technicznej i społecznej mającej podstawowe znaczenie dla wzrostu konkurencyjności Polski,
4. Podniesienie konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw, w tym szczególnie sektora wytwórczego o wysokiej wartości dodanej oraz rozwój sektora usług,
5. **Wzrost konkurencyjności polskich regionów i przeciwdziałanie ich marginalizacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej,**
6. **Wyrównywanie szans rozwojowych i wspomaganie zmian strukturalnych na obszarach wiejskich.**

Cele wytyczone w LSR są w pełni spójne z politykami horyzontalnymi NSS, zwłaszcza celu pierwszego, który wskazuje na wartość partnerstwa, który wzmacnia instytucje publiczne. LGD ma charakter partnerstwa trójsektorowego i jego głównym założeniem jest poszukiwanie nowych rozwiązań rozwojowych dla regionów w oparciu o wspólne zasoby sektora publicznego (w tym głównie samorządu lokalnego), społecznego i gospodarczego.

Drugi cel NSS mówi o budowaniu kapitału społecznego i zwiększenia spójności społecznej. Koresponduje on z 3 celem strategicznych LSR, czyli zwiększeniem aktywności mieszkańców obszaru LGD. Ponadto zakłada się tutaj rozwój dostępu do usług społecznych i zaspakajaniu potrzeb społecznych mieszkańców, to z pewnością zwiększy spójność społeczną obszaru LGD.

Najbardziej znaczące w kontekście LSR dla Tradycja, Kultura, Rozwój jest cel 5, ponieważ porusza kwestię zrównoważonego rozwoju społecznego, gospodarczego i przestrzennego. Jest to istota podejścia Leader wdrażanego przez LGD Tradycja, Kultura, Rozwój. Szósty cel horyzontalny NSS wprost odnosi się do rozwoju obszarów wiejskich, a więc jest w pełni zbieżny ze wszystkimi celami LSR i wizją rozwoju LGD.

Przyjęte w LSR cele strategiczne są zbieżne zarówno z oczekiwaniami mieszkańców poszczególnych gmin jak i strategiami poziomu województwa, powiatu i gminy.

Przy opisywaniu spójności będziemy opierać się głównie na strategii rozwoju województwa, ponieważ przywoływanie zapisów we wszystkich ww. dokumentach zajęłoby zbyt wiele miejsca a przecież wszystkie strategie niższego rzędu z założenia muszą być spójne ze strategią „wyższą”.

Rozpocniemy od najogólniejszego zapisu, który przyświeca całościowej realizacji LSR i sensowi powołania LGD „Tradycja, Kultura, Rozwój”. Jest to zapis w strategii rozwoju województwa: „Priorytetowymi działaniami winny stać się przedsięwzięcia zmierzające do podniesienia konkurencyjności regionu na arenie międzynarodowej oraz likwidacja barier i dysproporcji rozwojowych”. Wzmacniając obszar LGD zostanie zrealizowane założenie Strategii województwa, przyczyniając się do rozwoju województwa łódzkiego. Równomierny, więc, rozwój tego obszaru wpłynie na rozwój całego województwa.

Poniżej przeanalizujemy 3 strategiczne cele LSR pod kątem zgodności z ww. strategiami i wpływu na rozwój regionu.

Cel ogólny 1. Ożywienie gospodarcze lokalnych społeczności

W omawianych dokumentach planistycznych dużo miejsca poświęca się rozwojowi gospodarczemu, zwiększaniu miejsc pracy oraz wsparcia przedsiębiorczości. Jest to jeden z celów Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki oraz Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego. W strategiach gminnych możemy znaleźć zapis na temat misji gminy, która zakłada „jest zapewnienie zrównoważonego, harmonijnego i długofalowego rozwoju opartego na przedsiębiorczości, doświadczeniu, wiedzy oraz bogatej tradycji mieszkańców” Rozwój gospodarczy jest na tyle ważnym aspektem życia społecznego jest rozwój gospodarczy, dlatego został wyszczególniony jako jeden ze strategicznych celów LSR.

Cel ogólny 2: Zachowanie i kultywowanie tradycji regionalnej oraz rozwijanie kultury lokalnej

Ten cel przewiduje stworzenie warunków do zaspokojenia potrzeb społecznych i kulturalnych mieszkańców wsi oraz rozwój tożsamości społeczności wiejskiej wokół zachowania dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego obszaru. Jednym z obszarów priorytetowych wskazanych w strategiach lokalnych jest „Rozwój życia społeczno – kulturalnego gminy”. Duży nacisk kładzie się na wsparcie regionalnych obrzędów i tradycji, które występują na obszarze LGD. Cel ten jest także zgodny z założeniami Strategii Rozwoju Kraju oraz Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, takimi jak wspieranie rozwoju obszarów wiejskich oraz produktów regionalnych.

Cel ogólny: 3 Zwiększenie aktywności mieszkańców obszaru LGD

W Strategii Województwa Łódzkiego możemy znaleźć zapis, zakładający , że region łódzki to „region otwarty na świat z wykształconym i aktywnym społeczeństwem” Cel 3 LSR zakłada rozwój aktywności mieszkańców oraz wsparcie dla lokalnych inicjatyw oraz lokalnych liderów.

Także w lokalnych planach rozwoju gmin widnieją zapisy na temat rozwoju integracji i aktywności lokalnej. Jednym z założeń lokalnych strategii gmin wchodzących w skład LGD jest „Rozwój i unowocześnienie infrastruktury społecznej”.

Dobrze rozwinięta infrastruktura społeczna może przyczynić się także do realizowaniu pozostałych celów strategii, takich jak rozwój lokalny czy zachowanie dziedzictwa kulturowego.

Spójność Lokalnej Strategii Rozwoju „Tradycja, Kultura, Rozwój” z dokumentami strategicznymi

Lokalna Strategia Rozwoju „Tradycja, Kultura, Rozwój”		Strategia Rozwoju Województwa łódzkiego na lata 2007-2020	Strategia rozwoju obszarów wiejskich i rolnictwa na lata 2007-2013 (z elementami prognozy do roku 2020)	Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013 (Narodowa Strategia Spójności)	Strategia Rozwoju Kraju na lata 2007-2015
Cel ogólny	Przedsięwzięcie				
1.Ożywienie gospodarcze lokalnych społeczności	I.„Gospodarka lokalna siłą rozwoju regionu”	<p><i>Cel główny 1:</i> Wzrost ogólnego poziomu cywilizacyjnego województwa. Obszar Priorytetowy: Wiedza i Kompetencje Obszar priorytetowy: jakość życia.</p> <p><i>Cel główny 2:</i> Poprawa pozycji konkurencyjnej gospodarki województwa. Obszar Priorytetowy: dostępność Obszar Priorytetowy: obszary wiejskie Obszar Priorytetowy: Rynek Pracy</p> <p><i>Cel główny 3:</i> Stworzenie rzeczywistego regionu społeczno – ekonomicznego posiadającego własną podmiotowość kulturową i gospodarczą Obszar Priorytetowy: Tożsamość regionalna</p>	<p>Cel 1 - Wspieranie zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich Priorytet 1.1. Różnicowanie działalności w celu zapewnienia alternatywnych źródeł dochodów Priorytet 1.3. Aktywizacja społeczności wiejskich i poprawa infrastruktury społecznej Priorytet 1.4. Rozbudowa infrastruktury technicznej</p> <p>Cel 2 - Poprawa konkurencyjności rolnictwa Priorytet 2.1. Poprawa efektywności i dochodowości gospodarstw rolnych poprzez ich modernizację i zmianę struktur rolnych</p>	<p>Cel szczegółowy 3: Budowa i modernizacja infrastruktury technicznej i społecznej mającej podstawowe znaczenie dla wzrostu konkurencyjności Polski</p> <p>Cel szczegółowy 4: Podniesienie konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw, w tym szczególnie sektora wytwórczego o wysokiej wartości dodanej oraz sektora usług</p> <p>Cel szczegółowy 5: Wzrost konkurencyjności polskich regionów i przeciwdziałanie ich marginalizacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej</p> <p>Cel szczegółowy 6: Wyrównywanie szans rozwojowych i wspomaganie zmian strukturalnych na</p>	<p>Priorytet 1: Wzrost konkurencyjności i innowacyjności gospodarki</p> <p>Priorytet 2: Poprawa stanu infrastruktury technicznej i społecznej</p> <p>Priorytet 3: Wzrost zatrudnienia i podniesienie jego jakości</p> <p>Priorytet 5: Rozwój obszarów wiejskich</p>

				obszarach wiejskich	
--	--	--	--	---------------------	--

Lokalna Strategia Rozwoju „Tradycja, Kultura, Rozwój”		Strategia Rozwoju Województwa łódzkiego na lata 2007-2020	Strategia rozwoju obszarów wiejskich i rolnictwa na lata 2007-2013 (z elementami prognozy do roku 2020)	Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013 (Narodowa Strategia Spójności)	Strategia Rozwoju Kraju na lata 2007-2015
Cel ogólny	Przedsięwzięcie				
2. Zachowanie i kultywowanie tradycji regionalnej oraz rozwijanie kultury lokalnej	„Z tradycją w przyszłość”	<p><i>Cel główny 3:</i> Stworzenie rzeczywistego regionu społeczno – ekonomicznego posiadającego własną podmiotowość kulturową i gospodarczą</p> <p>Obszar Priorytetowy: Tożsamość regionalna</p>	<p>Cel 1 - Wspieranie zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich</p> <p>Priorytet 1.1. Różnicowanie działalności w celu zapewnienia alternatywnych źródeł dochodów</p> <p>Priorytet 1. 2. Zachowanie walorów przyrodniczo - krajobrazowych obszarów wiejskich</p> <p>Priorytet 1.3. Aktywizacja społeczności wiejskich i poprawa infrastruktury społecznej</p> <p>Cel 3 - Wzmocnienie przetwórstwa rolno-spożywczego w kierunku poprawy jakości i bezpieczeństwa żywności</p> <p>Priorytet 3.2. Wspieranie wyrobu produktów tradycyjnych i regionalnych</p>	<p>Cel szczegółowy 2; Poprawa jakości kapitału ludzkiego i zwiększenie spójności społecznej</p> <p>Cel szczegółowy 3: Budowa i modernizacja infrastruktury technicznej i społecznej mającej podstawowe znaczenie dla wzrostu konkurencyjności Polski</p> <p>Cel szczegółowy 6: Wyrównywanie szans rozwojowych i wspomaganie zmian strukturalnych na obszarach wiejskich</p>	<p>Priorytet 4: Budowa zintegrowanej wspólnoty społecznej i jej bezpieczeństwa</p> <p>Priorytet 5: Rozwój obszarów wiejskich</p> <p>Priorytet 6: Rozwój regionalny i podniesienie spójności terytorialnej</p>

Lokalna Strategia Rozwoju „Tradycja, Kultura, Rozwój”		Strategia Rozwoju Województwa łódzkiego na lata 2007-2020	Strategia rozwoju obszarów wiejskich i rolnictwa na lata 2007-2013 (z elementami prognozy do roku 2020)	Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013 (Narodowa Strategia Spójności)	Strategia Rozwoju Kraju na lata 2007-2015
Cel ogólny	Przedsięwzięcie				
3. Zwiększenie aktywności mieszkańców obszaru LGD	<p>„Coś dla ducha coś dla ciała – program aktywizacji społecznej”</p> <p>„Wiejskie centra aktywności lokalnej”</p>	<p><i>Cel główny 1:</i> Wzrost ogólnego poziomu cywilizacyjnego województwa Obszar priorytetowy: jakość życia Obszar Priorytetowy: Społeczeństwo Obywatelskie</p> <p><i>Cel główny 3:</i> Stworzenie rzeczywistego regionu społeczno – ekonomicznego posiadającego własną podmiotowość kulturową i gospodarczą Obszar Priorytetowy: Tożsamość regionalna</p>	<p>Cel 1 - Wspieranie zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich Priorytet 1.3. Aktywizacja społeczności wiejskich i poprawa infrastruktury społecznej</p>	<p>Cel szczegółowy 1: Poprawa jakości funkcjonowania instytucji publicznych oraz rozbudowa mechanizmów partnerstwa</p> <p>Cel szczegółowy 2; Poprawa jakości kapitału ludzkiego i zwiększenie spójności społecznej</p> <p>Cel szczegółowy 6: Wyrównywanie szans rozwojowych i wspomaganie zmian strukturalnych na obszarach wiejskich</p>	<p>Priorytet 3: Wzrost zatrudnienia i podniesienie jego jakości</p> <p>Priorytet 5: Rozwój obszarów wiejskich</p> <p>Priorytet 6: Rozwój regionalny i podniesienie spójności terytorialnej</p>

Komplementarność Lokalnej Strategii Rozwoju „Tradycja, Kultura, Rozwój” za strategiami rozwoju gmin

Lokalna Strategia Rozwoju „Tradycja, Kultura, Rozwój”		Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Czerniewice	Strategia Rozwoju Gminy Poświętne	Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Rzeczyca	Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Żelechlinek
Cel ogólny	Przedsięwzięcie	na lata 2007-2013	na lata 2008-2015	na lata 2008-2015	na lata 2007-2013
1. Ożywienie gospodarcze lokalnych społeczności	I. „Gospodarka lokalna siłą rozwoju regionu”	<p>Cel 1 zapewnienie dogodnych warunków do rozwoju zasobów ludzkich poprzez mobilizację aktywności kulturalnej mieszkańców gminy,</p> <p>Cel 16. poprawa atrakcyjności rekreacyjnej i turystycznej regionu</p>	<p>Cel strategiczny Nr 1. Rozwój infrastruktury technicznej i podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej gminy Cel szczegółowy nr 5 Podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej gminy</p> <p>Cel strategiczny Nr 2. Rozwój funkcji turystyczno – rekreacyjno – kulturowych</p> <p>Cel strategiczny nr 3 Aktywizacja rozwoju obszarów wiejskich oraz podniesienie poziomu kształcenia Cel szczegółowy nr 3 Podjęcie działań na rzecz poprawy infrastruktury obszarów wiejskich</p> <p>Cel strategiczny nr 5 Poprawa standardu życia mieszkańców</p>	<p>Cel strategiczny: zapewnienie zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego oraz stworzenie jak najlepszych warunków życia dla społeczności lokalnej z zachowaniem walorów środowiskowych, społecznych i kulturowych gminy Rzeczyca</p>	<p>Cel strategiczny I Poprawa i rozwój istniejącej infrastruktury technicznej w celu zapewnienia ciągłości świadczenia usług dla mieszkańców i zwiększenia atrakcyjności inwestycyjnej gminy. Cel strategiczny II Rozwój i unowocześnienie infrastruktury społecznej, zapewnienie wszystkim mieszkańcom dostępu do Internetu, a także poprawa warunków nauczania na terenie gminy</p> <p>Cel strategiczny III Rozwój oferty turystycznej na terenie gminy.</p> <p>Cel strategiczny IV Poprawa stanu środowiska naturalnego i ochrona zasobów przyrodniczych gminy. Cele szczegółowy nr 1 Wzbogacenie oferty turystycznej gminy poprzez tworzenie nowych oraz zagospodarowanie już istniejących walorów</p>

					turystycznych.
--	--	--	--	--	----------------

Lokalna Strategia Rozwoju „Tradycja, Kultura, Rozwój”		Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Czerniewice na lata 2007-2013	Strategia Rozwoju Gminy Poświętne na lata 2008-2015	Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Rzeczyca na lata 2008-2015	Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Żelechlinek na lata 2007-2013
Cel ogólny	Przedsięwzięcie				
2. Zachowanie i kultywowanie tradycji regionalnej oraz rozwijanie kultury lokalnej	„Z tradycją w przyszłość”	<p>Cel 11. wykorzystanie istniejącego potencjału kulturowego, historycznego oraz przyrodniczego, poprzez rozwój i poprawę stanu obiektów kulturowych do rozwoju cywilizacyjnego i wyrównania szans, a także ułatwienie dostępu do obiektów kultury.</p> <p>Cel 16. poprawa atrakcyjności rekreacyjnej i turystycznej regionu</p>	<p>Cel strategiczny Nr 2. Rozwój funkcji turystyczno – rekreacyjno – kulturowych</p> <p>Cel szczegółowy nr 1 Remonty i modernizacja obiektów kultury</p> <p>Cel szczegółowy nr 2 Organizacja imprez kulturalnych integrujących społeczność lokalną</p> <p>Cel szczegółowy nr 3 Promocja interesujących miejsc, związanych zarówno z historią, jak też z działalnością współczesną, także twórców ludowych</p> <p>Cel szczegółowe 4 Tworzenie korzystnych warunków dla rozwoju turystyki</p>	<p>Cel strategiczny: zapewnienie zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego oraz stworzenie jak najlepszych warunków życia dla społeczności lokalnej z zachowaniem walorów środowiskowych, społecznych i kulturowych gminy Rzeczyca</p>	<p>Cel strategiczny III Rozwój oferty turystycznej na terenie gminy</p>

			Cel szczegółowy nr 5 Rozwój gminnej infrastruktury sportowej i rekreacyjnej		
--	--	--	--	--	--

Lokalna Strategia Rozwoju „Tradycja, Kultura, Rozwój”		Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Czerniewice	Strategia Rozwoju Gminy Poświętne	Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Rzczyca	Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Żelechlinek na lata 2007-2013
Cel ogólny	Przedsięwzięcie	na lata 2007-2013	na lata 2008-2015	na lata 2008-2015	na lata 2007-2013
3. Zwiększenie aktywności mieszkańców obszaru LGD	<p>„Coś dla ducha coś dla ciała – program aktywizacji społecznej”</p> <p>„Wiejskie centra aktywności lokalnej”</p>	<p>Cel 1. Zapewnienie dogodnych warunków do rozwoju zasobów ludzkich poprzez mobilizację aktywności kulturalnej mieszkańców gminy,</p> <p>Cel 2. Celem zadania jest poprawa jakości środowiska naturalnego na terenie gminy dzięki zwiększeniu świadomości ekologicznej mieszkańców gminy i segregację odpadów.</p>	<p>Cel strategiczny Nr 2. Rozwój funkcji turystyczno – rekreacyjno – kulturowych</p> <p>Cel strategiczny Nr 3. Aktywizacja rozwoju obszarów wiejskich oraz podniesienie poziomu kształcenia</p> <p>Cel szczegółowy nr 5 Wyrównywanie szans młodzieży wiejskiej w dostępie do wiedzy oraz wspomaganie rozwoju indywidualnych zainteresowań</p> <p>Cel strategiczny nr 5 Poprawa standardu życia mieszkańców</p> <p>Cel szczegółowy nr 2 Zorganizowanie lokalnych przestrzeni publicznych sprzyjających integracji społecznej wsi</p>	<p>Cel strategiczny: zapewnienie zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego oraz stworzenie jak najlepszych warunków życia dla społeczności lokalnej z zachowaniem walorów środowiskowych, społecznych i kulturowych gminy Rzczyca</p>	<p>Cel strategiczny II Rozwój i unowocześnienie infrastruktury społecznej, zapewnienie wszystkim mieszkańcom dostępu do Internetu, a także poprawa warunków nauczania na terenie gminy</p> <p>Cel szczegółowy: Poprawa stanu infrastruktury społecznej oraz jej wyposażenia</p>

			cel szczegółowy nr 3 Zapewnienie dostępności do opieki zdrowotnej i opieki społecznej dla ludzi starszych i małych dzieci		
--	--	--	---	--	--

Lokalna Strategia Rozwoju „Tradycja, Kultura, Rozwój”		Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego na lata 2007-2013	Program Operacyjny Kapitał Ludzki na lata 2007-2013	Program Operacyjny „Innowacyjna Gospodarka” na lata 2007-2013	Program Operacyjny „Infrastruktura i Środowisko” na lata 2007-2013
Cel ogólny	Przedsięwzięcie				
1. Ożywienie gospodarcze lokalnych społeczności	I. „Gospodarka lokalna siłą rozwoju regionu”	<p>Priorytet I: Badania i rozwój technologii, innowacji oraz Przedsiębiorczości</p> <p>Priorytet II: Społeczeństwo informacyjne</p> <p>Priorytet III: Inicjatywy lokalne na rzecz poprawy warunków życia i tworzenia nowych miejsc pracy</p> <p>Priorytet V: Wzmocnienie konkurencyjności sfery gospodarczej w zakresie kultury i turystyki</p>	<p>Priorytet VI Rynek pracy otwarty dla wszystkich Działanie 6.2 Wsparcie oraz promocja przedsiębiorczości i samozatrudnienia Działanie 6.3 Inicjatywy lokalne na rzecz podnoszenia poziomu aktywności zawodowej na obszarach wiejskich</p> <p>Priorytet VII Promocja Integracji Społecznej Działania 7.2 Przeciwdziałanie wykluczeniu i wzmocnianie sektora ekonomii społecznej</p> <p>Priorytet VIII Regionalne Kadry Gospodarki Działanie 8.1. Rozwój pracowników i przedsiębiorstw w regionie</p>	<p>Priorytet VI Polska gospodarka na rynku międzynarodowym Działanie 6.3 Promocja turystyczna walorów Polski Działanie 6.4 Inwestycje w produkty turystyczne o znaczeniu ponadregionalnym</p>	<p>Priorytet XI: Kultura i dziedzictwo kulturowe Działanie 11.1. Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego o znaczeniu ponadregionalnym Działanie 11.2. Rozwój oraz poprawa stanu infrastruktury kultury o znaczeniu ponadregionalnym</p>

<p>2. Zachowanie i kultywowanie tradycji regionalnej oraz rozwijanie kultury lokalnej</p>	<p>„Z tradycją w przyszłość”</p>	<p>Priorytet III: Inicjatywy lokalne na rzecz poprawy warunków życia i tworzenia nowych miejsc pracy</p> <p>Priorytet V: Wzmocnienie konkurencyjności sfery gospodarczej w zakresie kultury i turystyki</p>	<p>Priorytet VII Promocja integracji społecznej Działanie 7.3. Inicjatywy lokalne na rzecz aktywnej integracji</p> <p>Priorytet IX Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach 9.5 Oddolne inicjatywy edukacyjne na obszarach wiejskich</p>	<p>Priorytet VI Polska gospodarka na rynku międzynarodowym Działanie 6.3 Promocja turystyczna walorów Polski</p>	<p>Priorytet XI: Kultura i dziedzictwo kulturowe Działanie 11.1. Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego o znaczeniu ponadregionalnym Działanie 11.2. Rozwój oraz poprawa stanu infrastruktury kultury o znaczeniu ponadregionalnym</p>
<p>3. Zwiększenie aktywności mieszkańców obszaru LGD</p>	<p>„Coś dla ducha coś dla ciała – program aktywizacji społecznej”</p> <p>„Wiejskie centra aktywności lokalnej”</p>	<p>Priorytet II: Społeczeństwo informacyjne</p> <p>Priorytet III: Inicjatywy lokalne na rzecz poprawy warunków życia i tworzenia nowych miejsc pracy</p> <p>Priorytet VIII: Inwestycje w infrastrukturę ochrony zdrowia i infrastrukturę społeczną</p>	<p>Priorytet VI Rynek pracy otwarty dla wszystkich Działanie 6.3 Inicjatywy lokalne na rzecz podnoszenia poziomu aktywności zawodowej na obszarach wiejskich</p> <p>Priorytet VII Promocja integracji społecznej Działanie 7.3. Inicjatywy lokalne na rzecz aktywnej integracji</p> <p>Priorytet IX Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach 9.1 Wyrównywanie szans edukacyjnych i zapewnienie wysokiej jakości usług edukacyjnych świadczonych w systemie oświaty</p>	<p>Priorytet VI Polska gospodarka na rynku międzynarodowym Działanie 6.3 Promocja turystyczna walorów Polski Działanie 6.4 Inwestycje w produkty turystyczne o znaczeniu ponadregionalnym</p>	<p>Priorytet XI: Kultura i dziedzictwo kulturowe Działanie 11.1. Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego o znaczeniu ponadregionalnym Działanie 11.2. Rozwój oraz poprawa stanu infrastruktury kultury o znaczeniu ponadregionalnym</p>

			9.5 Oddolne inicjatywy edukacyjne na obszarach wiejskich		
--	--	--	--	--	--

XV. Wskazanie planowanych działań, przedsięwzięć lub operacji realizowanych przez LGD w ramach innych programów wdrażanych na obszarze objętym LSR

Planowanie działania przez LGD w ramach innych programów:

Organizacja festynów dla mieszkańców gmin, łączących funkcje kulturalne i integracyjne	Program Operacyjny Kapitał Ludzki, Priorytet 7 Promocja integracji społecznej, Działanie 7.3 Inicjatywy lokalne na rzecz aktywnej integracji
Stworzenie oferty edukacyjnej dla dzieci i młodzieży z obszaru gmin LGD na temat lokalnej historii regionu	Program Operacyjny Kapitał Ludzki, Priorytet 9 Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach, Działanie 9.5 Oddolne inicjatywy edukacyjne na obszarach wiejskich
Szkolenia i doradztwo dla przedsiębiorców oraz osób chcących założyć działalność gospodarczą	Program Operacyjny Kapitał Ludzki, Priorytet 8 Regionalne Kadry Gospodarki, Działania 8.1.1 Rozwój pracowników i przedsiębiorstw w regionie
Rozwój infrastruktury związanej z funkcjami turystycznymi, gastronomicznymi i społeczno-kulturalnymi	Regionalny Program Operacyjny województwa łódzkiego na lata 2007-2013 Priorytet III: Inicjatywy lokalne na rzecz poprawy warunków życia i tworzenia nowych miejsc pracy
Szkolenia i doradztwo dla osób chcących prowadzić działalność agroturystyczną z zakresu ekorozwoju i zasad ekoturystyki	Fundusz dla Organizacji Pozarządowych Komponent II - <i>Ochrona środowiska i zrównoważony rozwój</i>

Mechanizmy zabezpieczające przed podwójnym finansowaniem:

W celu zabezpieczenia przed nakładaniem się pomocy w ramach PROW i innych programów realizowanych przez Lokalną Grupę Działania zastosowane będą następujące mechanizmy:

1. **Zakres obowiązków określony w umowie.** Z każdą osobą zatrudnioną przez LGD będą podpisywane umowy o pracę określające zakres obowiązków i zadań ze wskazaniem programu, z którego jest finansowane jest stanowisko pracy i na rzecz którego wykonują pracę.
2. **Ewidencja czasu pracy.** Pracownicy zatrudnieni w projektach realizowanych przez LGD będą zatrudniani zgodnie z przepisami Kodeksu Pracy. Będzie prowadzona ewidencja czasu pracy, tak aby i Osoby zaangażowane w realizację jednocześnie więcej niż jednego programu będą

posiadały w umowie o pracę szczegółowe opisy zadań wykonywane w poszczególnych programach wraz z kwotą wynagrodzenia i zachowaniem jednoczesnym wymiaru pracy zgodnie z kodeksem Pracy.

3. **Koordynacja projektów.** Każdy projektem będzie zarządzać inna osoba jako koordynator projektu zatrudniony na umowę o pracę lub zlecenie. Koordynatorzy poszczególnych projektów będą wymieniać wiedzę i doświadczenie na okresowych spotkaniach z Zarządem.
4. **Bankowość.** Dla każdego projektu i programu utworzone zostanie odrębne konto lub subkonto.
5. **Księgowość.** Każdy projekt finansowany z programów będzie posiadał oddzielne rejestr księgowy. Dokumenty księgowe będą opisywane z jakich środków, z jakiego programu koszty zostały opłacone. W przypadku wydatków, które będą współfinansowane więcej niż z jednego programu w opisie znajdzie się informacja w jakiej części finansowane są wydatki w ramach każdego programu.

XVI. Przewidywany wpływ realizacji LSR na rozwój regionu i obszarów wiejskich.

Realizacji LSR dla obszaru objętego działalnością LGD „Tradycja, Kultura, Rozwój” ma doprowadzić do zrównoważonego i wielofunkcyjnego rozwoju, gdzie gospodarka, środowisko i społeczeństwo będą się rozwijać w sposób zrównoważony i zintegrowany. Obszar 4 gmin partnerskich, charakteryzujący się tradycyjnym rozdrobnionym rolnictwem, będzie się coraz bardziej różnicował. Coraz więcej osób będzie odchodziło od rolnictwa i poszukiwało pracy w innych branżach gospodarki. Realizacja LSR może się przyczynić przede wszystkim do rozwoju funkcji turystycznych regionu, dotychczas bardzo ograniczonych. Poprzez wsparcie działań związanych z rozwojem usług turystycznych, w tym agroturystycznych, z budowaniem elementów infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i sportowej, podnoszeniem estetyki wsi, istnieje duża szansa na wykorzystanie walorów przyrodniczych i kulturowych obszaru dla turystów i mieszkańców terenu LGD. Wsparcie w ramach LSR przedsięwzięć rozwijających infrastrukturę społeczną w postaci świetlic, boisk, placów zabaw, miejsc spotkań i aktywnego spędzania czasu wolnego, z pewnością zaowocuje większą liczbą inicjatyw społecznych, odbudową nadszarpniętych więzi społecznych, a w konsekwencji rozwojem aktywnego i dobrze zorganizowanego społeczeństwa, jak to zostało określone w celów strategicznych nr 2 i 3. Ścisła współpraca LGD z samorządem lokalnym, z lokalnymi przedsiębiorcami i organizacjami społecznymi, da efekt synergii w postaci skutecznych metod rozwiązywania bieżących problemów.

XVII. Informacja o załącznikach.

Cześć załączników do których odnoszą się zapisy niniejszej strategii zostaje dołączona do wniosków o wybór lokalnej grupy działania do realizacji LSR. Są to załączniki:

Nr 1. Statut Lokalna Grupa Działania „Tradycja, Kultura, Rozwój”

Nr 2. Regulamin organizacyjny organu decyzyjnego LGD „Tradycja, Kultura, Rozwój”

Nr 5. Procedura naboru pracowników LGD „Tradycja, Kultura, Rozwój”

Nr 6. Opisy stanowisk prezentujące podział obowiązków i zakres odpowiedzialności na poszczególnych stanowiskach

Nr 7. Opis warunków technicznych i lokalowych biura LGD

Nr 11. Dane wszystkich członków organu decyzyjnego LGD

Nr 16. Wzory dokumentów stosowane w procedurze oceny zgodności operacji z LSR i wyboru operacji

Nr 17. Doświadczenie członków albo partnerów LGD w zakresie realizacji projektów

Natomiast do niniejszej strategii dołącza się dodatkowe załączniki uzupełniające informacje do poszczególnych rozdziałów LSR:

Załącznik nr 1. Wykaz członków stowarzyszenia

Załącznik nr 2. Listy obecności z warsztatów strategicznych.

Załącznik nr 3. Procedury oceny zgodności z LSR i wyboru operacji